

GALENI

LIBRORVM SEXTA CLASSIS

DE CVCVRBITVLIS, SCARIFI-cationibus, Hirudinibus, & Phlebotomia præcipuo artis remedio tradit.

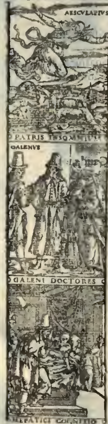
OCTAVA HAC NOSTRA EDITIONE *non parum ornamenti adepta, locis pluribus quam in alijs superioribus editionibus, ad græcorum librorum fidem emendatis.*

Locis Hippocratis in margine signatis.

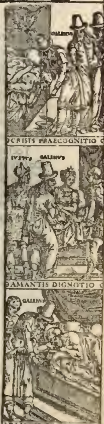
Et alijs etiam annotationibus additis.

Librorum index versa pagina continetur.

Ὄργανα εἰς κλιντῆρ.

VENETIIS APVD IVNTAS, M D C IX.

QVAE SEXTA CLASSE HABENTVR.

GALENI De Hirudinibus, Reuulsione, Cucurbitula, cutis Concisione, siue Scarificatione, Ferdinando Balamio Siculo interprete.

ORIBASII De Cucurbitulis, Scarificatione, Hirudinibus, Deriuatione, & Reuulsione sermo ex septimo & octauo Medicinalium collectionum ad Iulianum Imperatorem libro. Augustino Gadaldino Mutinense interprete. 3

De Venæ sectione aduersus Erasistratum liber, Iosepho Tectandro Cracouiensi interprete.

De Venæ sectione aduersus Erasistrateos, qui Romæ degebant, eodem Iosepho Tectandro interprete.

De Curandi ratione per sanguinis missionem liber, Theodorico Gaudano interprete.

Hi libri super omnes priorum editionum Emendationes, ac Recognitiones nunc demum Octaua hac editione cum græcis tum impressis tum manuscriptis etiam codicibus collati sunt, & ab innumeris, qui passim irrepserant, erroribus, accuratè diligenterque vindicati.

GALENI

DE HIRVDINIBVS, REVVLSIONE, CVCVRBITVLA, CVTIS CONCISIONE, SIVE SCARIFICATIONE

Ferdinando Balamio Siculo interprete

De Hirudinibus. CAP. I.

Onnulli captas hirudines includunt, eaq; ad multiplicem vsum accommodant. Vbi enim mitescunt, carni facile admouentur. Quę verò modo captę fuerint, per diem adseruandæ, exiguoque sanguine alendæ sunt: atque ita fit, ut quicquid virulentum in se continent, exprimatur. Quando autem ijs vti opus est, ea pars, C cui hirundines admouendæ sunt, nitro prius fricanda, inungendaque, vnguibusve ipsis scalpenda est, hoc enim pacto audius adhærescunt. Oportet etiam eas ipsas in tepidam aquam, quæ nasc lato & mundo contineatur, infundere, mox spongia comprehensas mucore & sordibus manu purgare, atq; ita admouere. Vbi verò admotæ fuerint, ne ea pars, cui inhæserint, frigescat, oleum tepidum superinfundes. Si autem manibus aut pedibus affigendę sunt, in aquam, in quam hirudines iniectæ sint, manus, aut pedes immerguntur. Si verò non firmiter hæserint, earum caudæ forcipe incidendæ sunt: nanque ita, vbi sanguis effluxerit, ab attrahendo non desistunt, donec cinere aut sale os earum aspergatur. Post quam autem exciderint, quòd relinqui ab eis venenosum solet, cucurbitula exhauriendū est: vel si id minime fiet, fotu per spongiam adhibito vtendum est. Quòd si inde cruentæ lachrymulæ adhuc effluxerint, farinam cyminumq; admoueto, lanamq; subinde modico madētem oleo alligato. Cæterum si manare sanguis nō desinat, linteolum aceto madefactum, gallamve combustam, vel spongiam in liquidam ante picem immissam mox cæmatam, imponito. Illud quoque compertum habere oportet, hirudines ipsas sanguinem illum attrahere, qui carni adiunctus est, nō, qui in imo corpore continetur: earum vero vsus pro cucurbitulis esse solet. Præterea remouendæ tunc sunt, cum dimidiam sanguinis partem extraxerint. Quin etiam prohibēdum, nec permittendum est, vt sanguis consque effluat, quousque sit satis: siquidem pars ipsa frigescit, tum ob ipsas hirudines, quæ natura fri D gidæ sunt, tum etiam ob aerem ambientem,

De Reuulsione. CAP. 2.

Vehementer humorum fluxiones reuulsione cohibendæ sunt, ne nimium cōfertæ alioquin prorumpant. Sunt autem remedia, quæ per reuulsionem adhibentur, huiusmodi. In pectus videlicet, aut ventrē, si quid defluxerit, ad manus retrahendū est: vomitus verò ad partes inferiores: veluti quæ ex acribus clysteribus fluxiones proueniunt, vomitus contra præsidia auertuntur. His verò ambabus fluxionibus, cū superior atq; vnà inferior venter vrgetur, eas ad vrinā sudoremq; reuocabimus: vrinæ autem fluxum ad sudorem, aliiq; deiectiones. Est quoque auxilium, quod ex diuersis contrarijs partibus reuellit cucurbitula, si mammis proxima apponatur. Itē ad iumento est, si vbi nimium sanguinis fluit è naribus, aut per loca muliebria immodici effluxus labūtur, præcordijs (hypochondria Græci dicunt) affigatur. Acria quoq; medicamēta* finibus admota, eas fluxiones retrahunt, quibus caput aut viscera uexantur. Atq; vt summa rem cōplectar ita reuulsio efficitur: In humoribus videlicet partes superiores petentibus, ad inferiores: & contra, si inferiores petant partes, ad superiores: & contra, ad dexteram similiter partem aut læuam, item in anteriorem aut posteriorem, si quid defluxerit, ad oppositas partes reuulsio facienda est.

* *Κώλοις: i. finibus, sed legendum est κώλοις: i. artubus.*

De cucurbitula. CAP. 3. E

CVcurbitulæ purgatis prius corporibus utiles quidem, sed in repletis (quæ plethorica Græci vocant) prætermittendæ sunt. Idemque initio phlegmones, si vel cerebrum ea, vel cerebri membranulas, uel alias corporis partes occupauerit, seruandum est, eisq; abstinendum: sed cum nihil amplius adfluxerit, totumq; exinanierimus corpus, & vsus rei inflammatis vel mouendæ uel amoliendæ, uel extrorsum abstrahendæ tulerit, illas adhibebimus. In his quoque affectionibus dum gignuntur, non quidem membris ipsis, quæ cœperint laborare, sed eis quæ laborantibus coniuncta fuerint, reuulsionis gratia cucurbitulæ sunt imponendæ. Initio verò quæ repercutiendi vim habeant, sunt adhibenda. Cucurbitula exhaurire materiam, dolores soluere, phlegmonem minuere, inflationes discutere, appetentiam cibi excitare, imbecillo ventriculo uires restituere, animi deliquia leuare, si quæ profundas partes fluxiones infestent eas trāsferre, & sic care, sanguinis eruptiones prohibere, & quicquid menstrua vitiauerit attrahere, ijsque alleuiationem præstare potest.

De Scarificatione, seu cutis concisione. CAP. 4. F

COrporis partes scarificandæ sunt, quæ phlegmone vel duritie vrgentur, quæ uel tensæ fuerint, uel dolore aliquo affliguntur: quæq; fluxionibus uexantur, ubi eæ ipsæ fluxiones desierint: aut cum acrem materiam subesse uiderimus, seu uis aliqua uenenosa extrinsecus illata fuerit: præterea si ab altera ad alteram partem deducere materiam uolumus, sicuti scarificatis cruribus, affecto capiti medemur: sique exuberans materia in corpore minuenda est, atque ob id potissimum exuberantia illa oriatur, quod materia ipsa, quæ emitti solet, supprimatur, scarificatione utimur: quemadmodum sanguinis profusionibus suppressis (quas hæmorrhoidas Græci appellant) crura ipsa lota quidem prius, uel spongia calide fomento adhibito, scarificantur. Eodem nanque anno venam frequenter incidere, minime quidem rationi consentaneum arbitramur: quandoquidem cum larga sanguinis copia vitalis quoque spiritus emittitur, quò sanè absumpto, cre[illegible]rius quidem moles uniuersa frigescit, tum animales functiones omnes deteriores redduntur. Quamobrem ab ignobilioribus membris, utpote a cruribus sanguis educendus est. Vtilis quoque oculis scarificatio est, quos diutinæ fluxiones infestant: G tum capitis uitiis: item particulis quæ pectori dorsove adiunctæ sunt. Prodest præterea compactæ materiæ, anginæque.

Legendum esse πρωτάς. i. naturales non animales, ut ratio docet, & Aetius, qui hæc omnia repetit, & Oribasius ipse. 7. coll. cap. 19. unde hæc omnia captauit.

Post hæc quatuor capita, Oribasium eisdem rebus ex Galeno & alijs præstantissimis medicis tractantem impressimus, ut pleniorem in primis de hac re cognitionem habeas: postea ut considerès, an suprascripta capita priuatim scripserit Galenus, an magis ab aliquo ex Galeni & aliorum libris, uel ex ipso potius Oribasio excepta sint.

H

A ORIBASII

DE CVCVRBITVLIS, SCARIFICATIONE,

Hirudinibus, Deriuatione, & Reuulsione sermo, in septimo & octauo Medicinalium collectionum ad Iulianum Imperatorem libro.

Augustino Gadaldino Mutinensi interprete.

EX LIBRO SEPTIMO.

B *De cucurbitula ex libris Galeni.* CAP. 15.

CVcurbitulæ euacuatis prius corporibus vtiles sunt: nam vbi ea plethorica sint, cucurbitulis non vtimur. Eadem etiam ratione, vbi cerebrum eiusq; membranæ phlegmone vexantur, cucurbitulis in affectuum principijs non vtimur, quemadmodum sanè nec in vlla alia particula phlegmone laborante: sed vbi tum nihil amplius influxerit, tum totum corpus ante vacuauerimus, vsusque postularit, vt aliquid eorum quæ in parte phlegmone laborante cótinentur, moueamus, eruamusque, vel ad exteriora extrahamus. Dum verò affectus etiamnum fiunt, cucurbitula minime membris laborare incipientibus, sed ijs quæ his continuata sunt, reuulsionis causa imponenda est in principio verò repellentibus est vtendum.

De cucurbitula ex libris Antylli, ex secundo sermone de euacuantibus remedijs. CAP. 16.

IN medioeri dolore & in similibus, leuibus vtimur cucurbitulis, q̃ scilicet sine incisione aptan-
C tur. At in quibus roborare volumus, vehementibus est vtendum. In oppletis verò particulis, quemadmodum & in ijs quæ à corrupta vexãtur materia, cum incisione admouemus. Oportet autem, antequam eas adhibeamus, ventrem iam emollitum fuisse, aut omnino nullã infestantiũ excrementorum adesse suspicionem: ac prius comedisse omnino, vel aquã prius bibisse a leui nutrimento & iã subducto. Maxime vero oportet, si sanguinem detrahere volumus, vt primo pars parum fricetur: Postea si ruborem sufficientẽ, tumoremq; à cucurbitula acquisierit, scarificetur: sin minus, tertio cucurbitula affigi debet, quousq; pars tũ tumefacta, tum rubefacta fuerit. Quòd si ne tunc quidẽ tumor, nec rubor effectus fuerit, spongijs partes fouendæ sunt, quousq; colores euadant phœnicei, & ita deinceps scarificandæ. At si quis præcognouerit corpora nõ rubefactũ iri, veluti in ijs, qui pingue habent abdomen, vel in refrigeratis, & in mulieribus, quæ pepererint ante cucurbitulárum applicationẽ cataplasma illis partibus imponendum est. Aliquando verò tumor validius à leuibus cucurbitulis fit, & colore liuidior: ac postquã scarificatus fuerit, parum vel nihil effluit: cum sanguis crassior existat, & quod antestat, sit carnosius. Itaq; in his, spongijs præcipue fouendus est locus, ac tenuis, beneq; fluxilis reddẽdus est sanguis. Cauendũ porrò est ne prope mammas cucurbitulæ ponantur: incidẽtes.n. interdum in ipsas mammæ, & admodum
D tumescentes, difficilem reddunt auulsionem. Sanè applicandæ sunt cucurbitulæ cum modico igne: nam si vehementius apponantur, vapore inflãmantes contendentesq; corpora, nihil effatu dignum attrahunt. Notũ autem est ita figurandas esse partes, vt sanguis in ipsis non immoretur, crassescẽsq; impedimento sit effluxioni: sed vt pronus ad inferiora effluat. Post ablationem verò cucurbitularũ, si quod extractum fuerit, satis sit, partes postea curabimus: si nõ satis, cucurbitulas denuo apponemus. In capite cum multo igne haud sunt infigendę: vehementer.n. attrahunt, difficulterq; auelluntur. Quæ verò cum mediocri igne affiguntur, id qđ opus est, perficiunt. Quando autem non possunt nisi difficulter auelli, spongijs ex calida eas circumplecti oportet: sic enim remittuntur: quòd si ne ita quoq; remittantur, perforare ipsas oportet.

De Cucurbitularum differentia à materia & à figura sumpta.

CVcurbitularum differentiæ à materia sumptæ tres sunt, vitreæ, corneæ, æneæ. Nam argenteas, qui a vehementius igniuntur, reijcimus. Aenearum frequentior est vsus. Vti etiam vitreis possemus, in quibus sanguinis vacuationẽ considerare opus est. Corneis item in capite vti

possemus, vbi æneas difficulter auulsum iri existimaremus: & in timidis quoque, qui ob flammã B
perterrefiunt. Quod ad figuram spectat, differentia præcipue in æneis est. Sanè elatiores, humilioribus magis attrahunt. Humiliores in capite magis accommodantur: propterea quod haud vehementer trahunt. Quæ plana habent labra, corporibus latitudinẽ habentibus: quæ resima, curuis & gracilibus commodius affiguntur. Quæ acutum os habent, illis competũt, in quibus scarificatione quidem non vtimur, sed per leuium cucurbitularum applicationem, vehementer attrahere volumus, labrorum acutate ad attractionis violentiam conferente. Quæ obtusa habent labra, tum in alijs membris tum præcipue in capite vtiliter applicantur. Aenearum cucurbitularum tractus, quemadmodum etiam vitrearum, per ignem fit: Cornearum, sine igne: quippe in extremo sunt perforatæ, cumque aptantur, vehementer per foramen exuctæ, attrahunt: statim verò foramen digito, cerave clauditur.

De Cucurbitulis ex libris Herodoti, ex sermonibus de euacuantibus remedijs. CAP. 17.

CVcurbitula verò potest capitis materiam vacuare dolorem soluere, phlegmonem minuere, inflationes discutere, appetentias reuocare, imbecillum, exolutumq; stomachũ robor a- F
re, animi defectiones remouere, quæ in profundo sunt ad superficiẽ transferre, fluxiones exiccare, sanguinis eruptiones cohibere, mensiũ circuitus suggerere, φθοροποιοὺς δυνάμεις, id est facultates corruptionem inducentes (seu medicamenta mortifera) attrahere, rigoribus finem imponere, circuitus soluere, à cataphora, id est inclinatione in somnum, excitare, somnos conciliare, grauitates allevare. Hæ & his similes sunt cucurbitularum facultates.

De scarificatione ex Antyllo, ex sermonibus de euacuantibus remedijs. CAP. 18.

SCarificamus partes corporis aut phlegmone laborãtes, aut ideratas, aut distinctas, aut dolore affectas, aut fluxionibus vexatas, nimirũ vbi iam fluxio constiterit, aut acri materia imbutas, aut vbi virulenta facultas extrinsecus inciderit: aut cum ex alijs partibus in aliam, traducere materiam studemus, sicuti crura affecto capite scarificamus: aut vbi materiam in corpore redundantem minuere volumus, præcipueq; cum redundantia fiat ob materiæ, quæ de more expelli sit solita, suppressionem, sicuti suppressis hæmorrhoidibus, crura scarificamus. Sanè pars quæ scarificari debet prius, si fieri potest, lauanda est: sin minus, aqua tepida quousque rubefiat, est perfundenda, aut spongijs fouenda, aut Soli, igniue exponenda, ac postea scarificanda. Infigendæ G
verò sunt incisiones, in cruribus quidem & abdomine, κατ' ἰθυωρίαν (id est per rectitudinem, seu longitudinem:) in thorace item & dorso ac ceruice, eodem modo: in capite verò secundũ capillorum positionem: in fronte autẽ per transuersum. Magnitudine porrò inter sese sint æquales incisiones & quæ inter eas sunt interualla, inter sese æqualia sint. Scarificationisq; initium ab inferis partibus sumatur: ita enim sanguis ad superficiarias partes decurrens, eam quæ scarificari deinceps debebit, non obscurabit. Incisionum situs per æquales inter se ordines fiat. Scarificatio autem non κατὰ πληγήν, id est per percussionem, sed κατὰ συρμόν, id est per tractum, est facienda: hoc enim pacto citra dolorem fiet.

De scarificatione ex libris Apollonij. CAP. 19.

CVm ad corroborationem & ad quanciũq; corporis cõseruationem, plurimam & haberi vtilitatẽ ex sanguine cõpererim, qui sæpissime quidẽ quantitate abundat, aliquãdo verò secũdum qualitatẽ in deterius vertitur: opinatus sum vbi ipse abundat, imminutionẽ: vbi corruptus est, alterationem conuenire. Ac venas quidẽ sæpius eodem anno secare, nõ esse idoneũ arbitratus sum: considerãs quod vna cum sanguine multus & spiritus vitalis excernitur: dum autẽ hic ab H
sumitur frequentius, vniuersa corporis moles refrigeratur, & omnia naturalia opera deteriora euadunt. Iudicaui ergo ab ignobilissimis particulis, sicuti à cruribus, sanguinis extractionem per scarificationẽ fieri debere: quãtitate habitu hominis vsuq; mensurata: Optimum verò præsidiũ est tum ad conseruationẽ sanitatis, tum ad eiusdem recuperationem, vbi ipsa ab aliquibus eiusce modi causis euersa fuerit. Nemo tamen me phlebotomiã explodere suspicetur. Ego enim illam in maximis periculosissimisq; affectibus nõ omitto: in quibus sanè abunde affatimq; sanguinem effundere est opus: nam proinde vt affectus sunt vehementes, ita quoq; affatim vacuationes faciendæ sunt. Plethoram autẽ commoderatam, quæ aliquid mali factura sit, ac iam euersionem in morbosum statum attingat, tibia quæ scarificationibus vexata fuerit, innoxiamq; totã, quã volumus sanguinis illigationem reddiderit, citra validam totius molis commotionem, soluit: sæpius enim plus quàm par sit, congregatur. Quare tardandum non est, vt, quotiescunque plenitudinis signa inciderint, ipsam eo quo ostẽdimus pacto, tollamus. Præstat enim tum viscera, tum quę in toto corpore sunt vasa, intemperate non repleri, neque distendi, sed potius in terminata quadã relaxatione esse, vt naturalis spiritus expedite permeare possit.

A *Scarificationem mulieribus, quæ probe non purgantur, alijsq; multis affectibus prodesse.* CAP. 20.

MVlieribus, quibus purgatio ꝓspere non succedit scarificatio mire auxiliatur: nam quod illi ad debitam purgationem deerat, id hac via vacuatur. Statutum aūt purgationibus tempus expectare oportet: tuncq; cū nihil vel parum sponte fluxerit, eatenus detrahente hoc auxilio vti debemus, quatenus vsus postularit. Quibusdā & mulieribus, vt de more menstruæ purgationes iterum redirent, hoc auxilium maxime contulit: nam cōtinua in inferiores partes sanguinis eductio, inclinationem viamq; ipsi præbet. Ego sanè & valde ætate ꝓuectas, quibus iam pridem nihil menstrui ferebatur, vbi aliqua corporea molestia cōflictarent, hac curatione subleuo. Hæc enim mulierum propria est, multumque habet efficaciæ: quippe quæ naturalis excretionis modum imitetur. Porrò vacuare interdū soleo scalpello, id est smilio: interdum autem per hirudinum applicationem. Oculos etiam cum quidam ex longo tempore ab incessabili fluxione infectos haberet, hoc præsidio sanatus est: cū nos aliis & localibus circa oculos auxilijs vsi fuissemus, totiusque corporis curā gessissemus. Senex etiam quidam, cū prius quidem longis, postea verò breuioribus interiectis interuallis, a strangulosa circa pulmonē angustia vexaretur, simili modo curatus est. Ea aūt quantitas, quæ conueniens esse videbitur, vacuāda est, refrigeratioq; est vitāda: ac nutrimentum deinceps commoderatum, tribus quatuorue diebus est exhibendum.
B Et sanè dum pestilentia vehemens Asiam deprehendisset, multosque perdidisset, meque etiam morbus attigisset, secunda morbi die, remissione * febris facta, crus scarificaui, duasque ferè sanguinis libras detraxi: hacque de causa periculum vitaui. Plerique igitur etiam alii hoc præsidio vsi, superstites euasere, erant enim plenitudinis signa. Illique præcipue seruabantur, qui sanguinem copiosum exhauriebant. Igitur capitis etiam dolores moderatos, tonsillarum phlegmonas, ac dolores circa latera recentes tollit: nam diuturniora eiusce modi symptomata localibus scarificationibus dissoluimus. Quin & qui à morbo resumuntur, difficulterq; in naturalem sibi ipsis habitudinem redeunt, nihil æque sanè ad conuenientem bonamq; renutritionem ducit, vt sanguinis per scarificationem exhauritio.

De Hirudinibus ex libris Antylli, ex sermonibus de Euacuantibus remedijs. CAP. 21.

QVidam captas hirudines diu includūt, eisq; ad multa vtuntur. Ipsæ.n. si mitescunt, carnē facile apprehendūt: cum aliæ nonnunq̄ peregrine sese gerāt. Oportet aūt has quidem cum primum eas experti fuerimus, applicare: quæ verò nuper captæ sunt, per dies seruare, exiguum sanguinis ꝓ nutrimento injicientes: ita.n. earum virulentia exprimet. Sanè cum eis vti volumus, locus cui hirudines applicandæ sunt, nitro prius fricandus, ac sanguine alicuius aīalis, vel argilla liquida inungendus, vel fouēdus, vel vnguibus scalpendus: promptius.n. apprehendent. Oportet
C aūt ipsas in aquam tepidā & purā, in vase lato magnoq; contentam, injicere, vt commotæ virus abjiciant: mox vbi eas spongiis cōprehenderimus, ac mucorem lentoremq; purgauerimus, manu admouebimus. Atque vbi omnes inhæserint, oleum tepidū particulæ, ne refrigescat, infundemus. At si manibus pedibus ue affigendæ sunt, pars ipsa in aquā, vbi hirudines sunt, injicienda est. Quòd si & eis vbi repletæ fuerint, vt † oportuerit, vel qa paucæ hirudines ꝓsto adfuerint, vel quia paucæ apprehenderint, earū caudas forpice incidere oportet: nā effluente sanguine trahere nunq̄ desinūt, quousq; nos salē vel nitrū vel cinerē, earū osculis inspergamus. Vbi verò exciderint, si locus cucurbitulam capere potuerit, ꝑ eius appositionē, virus extrahere debemus: valide nimirū ipsam apponētes, celeriterq; auellētes: si verò cucurbitulæ capax nō fuerit, spongijs fouendus is est. Cæterū si corpora vel oscula sublachryment, mannā, vel cuminū, vel farinā inspergito, ac postea lanā pauco madētē oleo cōuoluito: sin sanguis & inde erumpat, linteola, vel aranearū telas ex aceto injicito: aut gallam vstā, aut spongiā nouā pice liquida intinctā, ac vstā, imponito: deinde cartula aceto irrigata imponenda, ac illiganda est. Hæc aūt in partibus quæ in medio corpore habentur, sunt peragenda. Nam in artubus (quæ græce κῶλα, i. membra longa, hoc est brachia
D & crura appellantur) solum & vinculum pro cohibendo sanguine satis est: quod postero die soluendū est: siq; sanguis constiterit, abijciendum, si verò non constiterit, eisdem vtēdum est. Scire aūt oportet hirudines non ex profundo sanguinē trahere, sed eum, qui carnibus adiacet, exugere. Eas aūt in illis vsurpamus hominibus, qui scarificationum incisiones pertimescunt: vel in illis partibus, in quibus cucurbitula ob earū paruitatem, vel gibbositatem & inæqualitatē, aptari nō potest. Hirudines auellimus, quando eius sanguinis, quē arbitramur exhauriri oportere, dimidiā partem attractam fuisse coniecerimus: & postea tandiu affluere permittimus, quoad qui satis sit, excretus fuerit. Cum verò particula tum ab hirudinibus, quæ natura frigidæ sunt, tum ab aere refrigeratur: fouenda ipsa est, ac recalfacienda: sanguinisque fluxus non per refrigerantia, sed per adstringentia & emplastica, ut diximus, est cohibendus.

† *Non oportuerit, legendū putamus, quō.n. incisa cauda rursum duci in usum possunt.*

De Hirudinibus ex Menemacho. CAP. 22.

HIrudines locis affectis applicātur, vel eis, qui ꝓximi non pinguibus sunt: nā oleū earum appetentiā subuertit. Porrò in angustiā stricti calami ab vtraq; parte haud ꝑforati, vel operculum parui calami, vel quidpiā simile, cū aptādæ sunt, dimitti debēt. Earū numerus à duabus magnitu-

gnitudinibus loci nimirum & affectionis,sumendus est. Auferantur,oleo calido earum labiis in- E
fuso. Mordacitas autem satis in partibus vlceratis exoluenda est. Quod post earum ablationem effluit,digitus impositus cohibet. Excretionis quantitas ab hirudinum erectione conspicitur:sed euidentius ea etiam apparet,si congregata fuerit,quando hirudines à corporibus diuulsæ sanguinem euomuerint. Sanè si hirudines ægre adhæreseant,loci,quibus aptandæ sunt,superficietenus sunt scarificandi:vbi enim illæ sanguinem gustauerint,auidius ipsum appetunt.

EX LIBRO OCTAVO.

De deriuatione ex libris Galeni. CAP. 18.

DEriuatio (græce parochetcusis) eiusdem est generis cum euacuatione facta per particulã, quæ fluxionem suscipit. Fit autem per aliquam vicinarum partium:exempli causa: quando per gurgulionem vel palatum fertur fluxio,per nares certe ipsius deriuatio cõgruenter fiet,irritatione a nobis facta vel prouocatione per acria medicaměta. Quando verò ad oculos vel aures succi vergunt,deriuare ipsos non in nares tantum,sed & in ipsum etiam os debemus,medicamẽtum id quod ex origano & sapa confectum est,idq; etiam quod ex synapi constat,diluenda gargarizandaq; exhibentes. Scimus etiam quòd staphisagria,idest pedicularis herba,cõmanducata, F pyrethrum,omniaq; id genus acria, succorum abundantiam,quæ in oculos vel aures ex capite fertur,ad os traducũt. Deriuatio etiam fit, si id quod per asperam arteriam in pulmonem defluit, ad stomachum diuertamus,hoc enim magis eligẽdum:nec secus etiam si mulieri per sedis venas sanguis irrumpat,eum quoque ad vteri venas traducamus. Riuare igitur{græce ὀχετεύειν} est per riuos ducere:deriuare vero {id est παροχετεύειν} est à riuis ad latera diuertere.

De reuulsione ex libris Galeni. CAP. 19.

VEhementissimos succorum influxus,reuulsoriis præsidijs confertim ingruere prohibemus. Reuulsoria autem præsidia sunt,vincula quidem artuum,vbi succi in thoracem,& ventrem inclin ant:vomitus autem,vbi ad inferiora decli nant:quemadmodum etiam acres clysteres, vbi ad vomitum vergunt. Has verò ambas succorum inclinationes, eam inquam, quæ per superiorem,& eam quæ per inferiorem ventrem fit, ad vrinas ac sudores retrahes. Quin & vrinas quoque tum ad sudores,tum ad alui quoq; deiectiones reuelles. Reuulsorium etiam præsidium G est,quę iuxta mammas apponitur cucurbitula. Quę verò hypochondrijs affiguntur, sępenumero sanguinis ad nares impetũ potenter reuulsisse conspexistis: quemadmodum etiam sanè immodicas per vterum irruptiones. Acria etiam medicamenta artubus imposita,succos ad caput,viseeraq; vergentes,reuellunt. In summa,reuulsio facienda est, deorsum quidem,vbi succi ad superiora:sursum,vbi ab inferiora vergunt:& vbi introrsum, ad exteriora: vbi extrorsum, ad interiora:ita quoque si dextrorsum inclinat, in sinistram: si sinistrorsum, ad dextram reuulsio facienda est: sic sanè fluxiones quæ retro inclinant, in priora reuellendę: H quæ in priora,in posteriorem regionem obducendæ sunt.

GAL. DE VENAE SECTIONE ADVERSVS ERASISTRATVM LIBER

Iosepho Tectandro Cracouiensi interprete

Denuo ab Augustino Gadaldino ad Græcorum exemplarium fidem emendatus

ARGVMENTVM LIBRI.

Increpat Erasistratum, qui post habito Venæ sectionis auxilio, neque efficacibus, neque tutis remediis vteretur.

Vide de hac re lib. 5. methodi cap. 15.

Aduersus Erasistratum, qui cum in minimis plerisque curiosus esset, semel tantum, idque obiter, de Venæ sectione mentionem fecit. CAP. 1.

MIhi quidem illud inquisitione nō parua dignum videtur, cur nā Erasistratum, cū cætera, quæ ad artem spectant, abundè satis pertractaret, ac circa minima quæque tantopere curiosus esset, vt & quorundam holerum cataplasmatumq; decoquendi rationem conscripserit († quorum facultates vsumque si vnquam aliquis alius declarasset, non iniuria eorundem conficiendi rationem omittere potuisset, } quandoquidem id nullius pretii sit, taleq; quod a quouis ex vulgaribus inueniri possit) de uenæ sectione interim, tam potenti ac magno auxilio, quodque, vel veterum sententia, non minus efficacissimis remediis extolleretur, ipse nullam mentionem fecerit. In illius enim operibus fermè ne nomen quidem vnquam venæ sectionis, præterquam semel, reperiri potest: vbi ipsemet, quemadmodum vnicuiq; cōsiderare facile est, obiter potius, præter q; institutum, quam studio insigni, de sanguinis reiectione agens, illius meminit: id quod ex suis scriptis intelliges, quæ sic habent: Deligaturæ verò, quæ circa alas & inguina fiunt, non sunt faciendæ more quorūdam, qui vulgatam curandi rationem imitantes, nihil aliud consequuutur, quam quod sanguinem vinculis abunde exprimant. Quod.n. in deligatis corporis partibus sanguis plurimus recipiatur, ex venarum tēsione, earumque sectione coniectandum est: ex incisa si quidem corporis parte, cum ea deligata fuerit, copiosior is affluit. Dum verò sanguinis reiectio contingit ex deligatura in tibiis, ac brachiis facta, plurimum eius ibidem recipietur. Postquam etenim qui circa thoracis partes adest, diminutus fuerit sanguis, tū ipsa quoq; reiectio multo minor, pauciorq; fiet. Hoc autem ipsum facere volunt ii, qui sanguinē reiicientibus venam secant.

† Clarius. in quibus, satis sibi esse debebat, vbi ad quid conferrēt tātū dixisset, alteri cōfectionis modum relinquere.

Sed in hac re Crysippus multo cōsultiùs agit, quippe qui non solum præsentia inspiciat, sed etiā imminentis periculi curā gerat. † Huic.n. periculo, quod in reiectione accidit aliud ex inflammatione adhæret, in quo quidem offerre aliquid per quā difficile est: rursum aūt ei, qui à venæ sectione famē longo t pe tolerare debeat, ne dissoluatur uerendū est. Cæterum Chrysippus simulatq; nutrimēnū in corpore iā elaboratum in loca solutu difficilia trāstulerit, q eo t pe, quo dissolutionis periculum imminet, hoc pacto cibū differre possit, in promptu est. Et hac q dē ille medēdi ratione vsus, nunq̄ offerre coactus est, ob idque summa q̄q; ingenio superauit, ac q sibi ipsi undequaq; cōstet, frequētissimas meruit laudes. Quòd aūt nullius momenti hæc sint & indigna oībus modis, q vel ad Erasistrati solertiā, quā ille sibi in hac arte vēdicat, vel ad auxilii vires referantur, cuilibet cōstat. Qn quidē si neq; apud Hippocratē, { neq; apud Dioclem, } neq; apud Euriphontē, neq; penitus apud quēquā aliū, qui ætatē Erasistrati præcesserunt, tale genus auxilii in scriptis reperiretur, forte suspicari q s posset, illū, tanq̄ de eo, cuius vsus nōdū fuisset inuectus, aut apud celebres medicos approbatus, iure optimo verba nō fecisse: verum cum permulti alii fuerint, q bus nō in vno tm̄, eodemq; leui affectu, sed ēt in plurimis acutissimisque, frequens huius auxilii vsus iā constiterat: ac eo pacto tum Hippocrates omnium bonorum artis medicæ author, tum vetustissimi

†Clarius. Huic.n. periculo, quod ex reiectione est, periculum inflāmationis proximum est in quo offerre quicquā non facile: ei vero, qui post venæ sectionē longo tempore sine cibo permanserit, periculū est ne exoluatur.

Hūc locum infera declarat Gal. pa. 13. a

ſtiſſimi quique illo uſi eſſe animaduertũtur: qua quęſo te Eraſiſtratus commotus id adeo ſpreuit, E
vt ne rationem quidē vllam illius in enarrando habuerit? Etenim & quod illud nõ improbauerit
ad certos affectus reliquorum præſidiorũ more, ipſum referēdo indicare, & cauſam, ob quam id
probauerit, præſcribere eum oportebat. Atq; hic in huius præſidii viribus enarrandis tantopere
inops fuit, vt neque id ſignificauerit, recipiendus ne ſit an poſt habendus vſus illius, neque vnquã
quid de illo ſentiret proferre auſus fuerit, niſi in vno tantum, vt ſuperius dictum eſt, affectu. Quã-
quam vel ex ijs, quæ ipſe reticet, opinionis ſuæ ſummam manifeſtam facere videtur: nequaquam
enim, ſi vſum illius probaſſet, ſilentio prætiriiſſet. Neq; ẽt, cum minima quæuis, quę ad leuandos
affectus accommoda erant, deſcribenda putaret, hæc vtpote tam magna, aliquem etiam ſi ab eo
non didiciſſet, propria opera conſequi poſſe perſuaſum habebat.

Quibus rationibus Eraſiſtrati ſectatores dogma de non ſecanda uena tuerentur. CAP. 2.

CAuſa vero, ob q̃ venę ſectione ipſe nõ ſit vſus, fortaſſis diuinatione opus habere cuiquã vide
bitur. Qui.n.q́s reſcire poſſit, ꝙ ea ipſa Eraſiſtratus cognita habuerit, quorũ nulla diffuſa ora
tione ille mentionẽ fecerit? Nihilo minus fuere nõnulli, q́ in explicãda illius ſnĩa, q̃ſi uaticinari
conati ſunt: verũ hi dũ inter ſeipſos diſcrepãt, in maximis erroribus verſari, manifeſte ſunt depre
hẽſi. Nã nemini ex illis eadẽ ſtat ſnĩa: & ꝙ multo grauiſſimũ eſt, neq; ab ipſis Eraſiſtrati commili F
tonibus, diſcipuliſque Aryſippi Anidii, quo primum auctore de explodẽdo venæ ſectionis vſu
dogma ſuſcitatũ eſt, de illius ſnĩa quicq̃ certi conſtitutũ eſt. Hæc aũt, q̃ Apœmantes, Stratoq; ꝓ
tulerunt, planè ridicula ſunt: vterq; enim dicit per difficile eſſe venã ſecare, vel ob internotionẽ
vaſis, vel ob arteriæ inciſionẽ: nocumẽtũ qppe illico ingẽs imminere, ſiquãdo loco venæ arteria
diuidatur. His addunt, ꝙ qñq; aliquis præ timore mortuus ſit: & alter ẽt ante vaſis ſectionẽ, alter
vero eo iã † ſecto reſerari nunq̃ potuerit, tũ ꝙ q́dã irreparabili ſanguinis fluxu defecerit. Sed pte
reo illa quoque, q̃ à reliq́s dicũtur, nã alii q́dẽ eorũ aſſerũt, vacuationis mẽſurã cõiectura aſſequi
multo eſſe difficillimũ, ideoq; neceſſe eſſe, vt aut diminute euacuãti nihil plus cõtingat: aut me
diocritatẽ excedẽti maxima impẽdeat noxa: q́d.n. (aiũt illi) venæ ſectio modũ exuperãs, a cæde
differt? Alii verò dicũt, ꝙ cũ trãſultus ſpirituũ (græce paremptoſis) ex arteriis in venas fiat, neceſ
ſario inanitionẽ ſanguinis per oſculorũ reſerationẽ ipſe ſpiritus ſequatur. Sũt & alii, q́ affirmãt,
venarum euacuationem, inflammationis affectu in arteriis iam cõſtituto, planè ſuperuacaneam
eſſe. Atqui vniuerſa talia quãquã credibilia alicui appareant; ſunt tamẽ re uera falſa indignaque,
q́bus adhiberi fides debeat: q̃ his omnibus longe facilius habenda fuiſſet, ſi hæc in medium ꝓtuliſ
ſent, quæ dicta fuerant à cæteris quibuſdam, qui ex ſuccorũ natura diſputandi initiũ depromp ſe G
runt. Et quanquam vel aduerſus hos longiore ſermone alicui conueniret inſtare, huius tamẽ rei
in præſentiarum ea propter nulla eſt occaſio, quia orationem ſic in immẽſam prolixitatem ex-
creſcere oporteret: præterea nihil obſtat quo minus ea, quæ tum ab Eraſiſtrato, tũ à quouis alio
ex Chryſippi diſcipulis dicta ſunt, reprehendere aggrediamur.

† ουκ ανεωχθη. Non fit recuperatus.

Quæ fuerit Eraſiſtrati opinio de ortu febris, & inflammationis, ac de ipſarum medela. CAP. 2.

COmmodiſſime igitur ſermonẽ mihi inſtruxiſſe videbor, ſi prætermiſſis aliis, ab ipſius Eraſi-
ſtrati placitis initiũ fecero, orationemque ipſam, quãtũ eius fieri põt, breuiſſime abſoluero.
Cæterũ ille arteriam ſpũs, venã aũt ſanguinis, receptaculum eſſe aſſerit. deinde verò vbi grandio
ra receptacula diuiſa fuerint, magnitudine quidẽ illa diminui, numero aũt effici plura: ac cum nul
lus locus detur ubi circa terminũ unius, uas aliud non exiſtat, illa undequaq; per corpus delata
in tam minutos fines deſinere, ut contentus in illis ſanguis præ extremorum oſculorum cõniuẽ-
tia intus retineatur: ob idque, etſi oſcula venarum arteriarumq́; inter ſe vicina ſint, ſanguinẽ tũ
proprijs terminis circumſeptum, ac nullibi in vaſa ſpiritalia inſiliẽtem permanere: & euſq; ſanè
animal legibus naturæ dirigi; ſimulatq; verò cã quædam violenta irruerit, tum ſanguinẽ ipſum
in arterias trãſferri, & animal iam neceſſario ægrotare, cauſas item huius rei aliquas, p̃cipuãque
illarũ ſanguinis multitudinẽ eſſe, a quo & venæ tunicã diſtendi, reſerarique fines, qui prius clauſi
fuerãt, trãsfundi ẽt in arterias ſanguinẽ; q poſtea ſpũm à corde delatũ ꝑturbãs, eiq; motum ſuũ
alteranti reſiſtens, ſi quidẽ è directo atq; ꝓpe principẽ partẽ conſtiterit, iã id febrim eſſe; ſi aũt ab
ipſo retro* repellaẽ, ac in finibus arteriarũ cõdẽſetur, inflãmationẽ tum exiſtere. Et talibus ille ra-
tionibus inflammationẽ ex plenitudine adſtruit. Verum, quæ ex vulneribus contingit, eam quo
que ſanguinis ex venis in arterias trãſultu cauſari ait, cuius rurſus trãſultus cauſam illã, quæ ad
euacuationem fit, ſucceſſionem eſſe putat: cum enim ſciſſis arteriis, poſt inflictum vulnus ſpiri-
tus vniuerſus ex læſa parte effuſus fuerit, & periculum inſtet ne vacuus fiat locus, ſanguinem illo
tempore, ſpiritus euacuati, quiq; locum illum prius replebat, greſſum per oſculorum reſeratio-
nes conſequi ſolere: ſi ergo ſpiritus foras emiſſus fuerit, hunc quoque effundi; occluſo autẽ illo at
que obſerato, etiã hunc vi ſpiritus à corde demãdati impulſum, in locis vulneri vicinis cunctum
coaceruari, & ea ratione inflammationẽ efficere. Sed concedamus age ipſi quæcunque hoc tem
pore de febribus, & inflammationibus dixit, vera omnia eſſe; nam alibi demõſtrauimus ea nihil
in ſe veri continere; doceat igitur ipſe nos iam medicamnum ſeriem. Ait etenim cum in multis

alijs

A alijs locis,tum in primis in tertio de febribus tractatu sic uerbatim:Circa ægritudinem igitur ini-
« tia ac inflammationum generationes oēm sorbitionum oblationem auferre oportet: inflamma
« tiones enim,quæ febres faciunt,vt plurimum ex repletione fiunt.Si itaque hoc ipso tempore ob-
« lationes concessæ fuerint,& concoctione distributioneq; suas actiones perficientib.vasa alimen
« to repleta fuerint,inflammationes multo vehementiores persæpe fieri contingit.Hæc quidem il
le de inflammationibus protulit,quæ citra vulnus ex plenitudine eueniunt.De illis verò,quæ ex
« vulnere suboriuntur,in primo de febribus libro denuo in hanc sententiam recensuit:Istis aūt sub-
« sequuntur medendi rationes,quo vulnera oīa ab inflammatione libera efficiant. Medicamenta
« enim,cum sanis partibus illinuntur,claudendo atq; obturando prohibent, ne sanguis desuper fu
« sus in loca dissecta irruat q̄nquidem in illa,quæ affectu carent,eo quod multę arterię illic,venęq;
« recludantur,sanguis,qui in arterias transilierat,facile in venas quoq; transumetur.Quamobrem
« consequens rursus est,ut vulneratis nihil prorsus inflammationis tp̄e offeratur:venę nanq;,cum
« alimento vacuę existunt, longe facilius sanguinem qui in arterias insilierit,suscipiēt:quod vbi cō
« tigerit,inflammationes minus contingent.Proinde,quod multitudo euacuanda sit,quodq; venę
distentæ ac repletæ,in ipsas iterato sanguinem recipere non possint,assentire ipsi Erasistrato nos
B fatemur:verum,quonam pacto hæ euacuandę sint, in dubium a nobis vocatur.

Præstantiorem ex vena sectione,quàm ex inedia fore vacuationem, quodq́; Erasistratus negligens fuerit in imitanda natura,ac scriptis Hippocratis legendis. CAP. 4.

POstquam itaque euacuationem faciendam esse confessum iam semel sit,ego eam oīum facillimam atq; expeditissimam,venæ sectione perfici arbitror,utpote per quam ipsas ĕt inflammationes solas celerrime euacuare possimus:cum è diuerso inediæ,præterquam ꝙ longum tempus requirant,ĕt vniuersum habitum æqualiter euacuent.Atqui istud nequaquam conuenit.cur enim quis id euacuet,quod euacuatione opus nō habet? Aut cur eliquet carnes,cum sanguinem subtrahere liceat? Vt interim noxas reticeam,quæ ex longis inedijs necessario euenire solent, ac virtutem defatigatam,& succos biliosiores, amarulĕtioresq́; redditos,frequentes itē cordis morsus atq; inquietudinem,tum deiectionum alui retentionem,& oīa denique excrementa acriora maligniorаq; effecta.Quorum Erasistratus nihil aīaduertens,cęcorum more,qui amplam compendiosamq; & planam viam in propinquo habentes,sæpenumero angustam,ac asperam,prolixamq; errabundi ineunt,& ipse tam propinquam satisq; expeditam & amœnam semitam spernens,ad impeditam illam ac longam sese contulit: quippe qui hoc tantum considerauit, num,
C quo ipse contendit,uia eò uergat,non autem an compēdiose,& sine noxa ducat:Nam,ꝙ uel inedia ob plenitudinis euacuationem conferat,ego quoq; consentio, verū longo tempore,magnoque cum nocumento eam efficere id dico. Attamē sapientem Erasistratum,qui quorundam iudicio Hippocrati par esse vr̄,non puduit:quod neglecto tam insigni præsidio,nihil credibile, aut rationi consentaneum attulerit, quin potius,velut de re abiectissima penitusq; nullius precij,verba fecerit. At Hippocrates ille medicus te,ò Erasistrate,nulla ex parte inferior,non sic de uenę sectione pronunciauit,sed,quę tu uerbis saltem admiraris,ea ille opere palam est executus. Admiraris tu siquidem naturam ipsam,ut artificiosam, simulq; prouidam aīalis gubernatricem, nullibi tñ eam imitaris. Aut,cum illam plurimis morbis sanguinis euacuatione medentem frequenter aīaduerteris,cur ne in uno quidem vnquam hoc idem tu ipse fecisti? Cur etiam naturę,quam laudas,opera silētio supprimis? Cur præterea,quando apud Hippocratem reperisti multa hmōi scri-
« pta": Mulieri sanguinem vomēti menstruis erumpentibus solutio;&," Ab atra bile habitis similē 5.Aph.32.Ex ord.40.d
« effectum hæmorrhoides præstant.Sanguinis itē fluxus copiosi,per nares soluunt:apud te nihil ta 6.Aph.21.Ex. ord.48.d
« le,sed unico solum verbo laudata natura,opus autem illius nullibi scriptum reperitur. Porrò mihi sufficiebat,ut opera illius antea ad perfectum addiscerem,a quibus postea initio sumpto ad in-
D uestigandum reperiendumque id, quod æquum putabam,idoneus euasi:Liceat ergo mihi venia eorum,qui te admirantur,dicere,quod in conspicuo est, ꝙ scilicet mihi aut modis omnibus demens,aut in naturæ operibus quam minime versatus esse videaris. Alteri enim ex his duobus,vel quia illa nunquam cognouisti,vel quia cognita iam dudum nō sis imitatus,obnoxius existis. Aut fortassis in cubiculo aliquo perpetuo delitescens,neque aliquando ægrotum aliquem contemplatus,hæc scribebas:hincq; adeo non iniuria naturæ opera ignoras,quæ alioqui ꝓ extrema dementia tua semper es præpostere admiratus & imitatus:nec non,postquam scribēdi prouinciam inijsti,legem scribendo es transgressus. Oportebat enim primum , te opera naturæ mihi describere, deinde declarare: & quæ illa integre ac perfecte proprijs conatibus incitata,& quæ morbosis causis præpedita diminute agat:nam huiusmodi ratio viam ad inuenienda medicamina nobis suppēditat. Cum etenim didicero,quæ probe ab illa perficiuntur,superaddito eo,in quo illa deficit,facile ei adiumento esse potero : rursum , si ipsa nihil penitus mouet , id quod quandoque morbosarum causarum vehemētia superata patitur,tum ego illud omne suggerere enitar. Tu uero nihil horum indicans,domiq; te continens,ut qui forte ægrotorum visitationem,ut fertur,paruipēdas,quod tibi videbatur,scripsisti. Cęterū si tu ipse non perspexeras,Hippocratis monumenta re

legenti

legenti tibi addiſcere integrũ erat,& q̃ perfecte,integreq;,ac ut ille loqui conſueuit,ἐγρίως,i.abſo E
lute natura mouente iudicentur,& qua ratione illam quis iudicium non aggredientem,pulcher-
rime imitari poſſit:quo & pacto aggredientem quidem eam,verum debiliter mouentem adiuua
re oporteat.Si enim in his exercitatus fuiſſes,talia te conſulente audirem,qualia apud Hippocra-
1.Aph.20.Ex. ord 9.g tem quoq; inaudito:"Quę iudicantur:& iudicata ſunt,ἐγρίως i.integre,neque mouere,neque no
nare,ſiue medicamentis,ſiue alijs irritationibus,ſed ſinere.Iſtudquidem habes proprium naturæ
integre mouentis præceptum.Quod verò huic ſuccedit,oaturæ,& ipſum,verum diminute ad iu
dicium mouenti congruit,eamq;ob rem illi auxilio eſſe iubens,dicit."Quę ducere oportet hæc
1.Aph.21.Ex. ord.10.a quo maxime natura vergit,per loca conferentia ducẽda.Natura ſiquidem tunc tempnris expel
lere conatur id,quod eam infeſtat:cum autem præ imbecillitate finẽ operi imponere nõ poſſit,
noſtris auxilijs indiget. Propterea & lateris inflẽmatione laborantes curans,iuxta humorum ver
deVict.rat.in mor. acu.cõ. 3.t.10. & 11. 7.a gentiam inanire eos conſueuit.Quid enim ait?"Cum ergo dolor ad iugulum extenditur,aut gra-
uitas in brachio,vel circa mam mam,aut ſupra præcordia exiſtit,interna cubiti vena ſecanda eſt.
Neque dubites copioſum detrahere ſanguinem,donec rubicundior multo,aut pro puro,rubido-
que liuidus effluxerit,utrunq;enim contingit.At ſi dolor ſub ſepto tranſuerſo fuerit,neq; ad iugu
lum aſcenderit,tum aluus,vel nigro ueratro,uel peplio ſubducenda eſt.Rurſus verò in quopiã re F
A 6.Epid com 2.t.6.3.155.g nalium affectionum concurſu præfatus:a"Et in rene dolor grauis b † per ilia uſque ad coxas ten-
B † Legendum eſt græce. τὸν ἐν μηρῷ τοῦ κατ' ἴξιν, i. illum per femoris è directo poſiti. vide. 6. Epid. ſect.1.t.6. C 3.Epid. ſect.4. D † ad coxam, & crus. dens è directo } infert poplitem ſecare,hoc eſt,uenam,quæ in poplite eſt,incidere.

De vſu ſectionis venæ in frigidis,ac reliquis ex multitudine affectibus,medicorum rationalium,
Empiricorum,ipſiusq; naturæ teſtimonio. CAP. 5.

Illud verò quo modo dictum eſt? Ex margei famula ne ſanguis quidem prodijt : nã, c "ut filio
lam hæc peperit,ilico os d † ad uertebras coxarum } detortum eſt.Porrò dolor ex uena prope
talum ſecta ceſſauit,quamuis tremores corpus iam occupaſſent.Atqui nũc ad occaſionem ipſam
eiusq; fomitem tranſeundum eſt.Hippocrates ſiquidem te,& occaſionem morbi,& generationẽ
occaſionis perpendere iubet,id quod tu mea quidem ſnĩa multitudine ſanguinis præſertim mole
ſtiã inferente,non de alio quoquã,præterquam de venæ ſectione dictũ affirmare poſſis.Ergo p̃-
fatæ mulieri,licet iam tremore correpta eſſe,ille ſecare venam non diſtulit,cum è diuerſo nemo
aliter in tremoribus æque,atq; hydropiſi,aliove frigido affectu vllo,ſanguinem detrahere vnquã
auſus fuerit.In talib.n.ex calidi ſucci euacuatione adhuc multo magis corpus neceſſario refrige
ratur,& innatus calor,qui per affectum antea quoq; frigefactus fuerat,extinguitur.Hippocrates
verò,ut ipſemet fatetur,multitudinem ſanguinis ante ipſum affectum accumulatam cõſiderauit : G
† puerperijs. muliercula.n.a purgamentis, † quas ſecundas vocant } nõ fuerat expurgata.Fomes aũt,ſeu nutri
mentum occaſionis, hoc eſt generatio,primaq; cauſa,ob quam non ſit probè expurgata,eſt ipſa
contorſio vteri,qui ad coxam contortus fuerat. Proinde,cum retentio euacuationem,ſitus verò
uteri locum,per quem euacuatio inſtituenda eſt,illi indicaret,venã talo proximam incidit:talem
que Hippocrates ſeſe in cunctis præſtitit.Sed ne laudib.virum hunc extollentes Eraſiſtratæos tri
ſtitia afficiamus , ut qui ipſi,ante eosq; Eraſiſtratus,aduerſus illum inimico animo eſſe mihi viſi
ſint,miſſa faciamus nunc Hippocratis monumenta:alio enim tpe tota illius de euacuatione ar-
tem declarare conſtituimus : quin potius transferamus nos ad illos, quorum aliqui empiricam
rõnalemq; ſectam vna ſunt amplexi,qñquidem ex his a uenæ ſectione abſtinere inuenio nemi-
nem.Nam inter dogmaticos,Dioclem,ac Pliſtonicum,Dieuchẽque,& Praxagoram, vna cum
Philotimo,atq;Herophilo,& Aſclepiade,venæ ſectione uſos fuiſſe compertũ habeo:quanquam
Aſclepiades contentionis adeo ſtudioſus fuit,vt omnia fermè priora dogmata lac eſſiuerit,neque
alicui prioris ſeculi homini,immo ne Hippocrati quidem pepererit,hincq; adeo veterũ meden
di rõnẽ,mortis meditationẽ nominare nõ ſit veritus.Atqui neq; hic eo impudẽtiæ uenerat,ut ue
nę ſectionẽ è medicinaliũ auxiliorũ numero explodere auderet. Quin &,neq; inter recẽtiores , H
aut vetuſtiores aliquis,non Athenæus,non Archigenes,neq; Agathinus,tũ denique,neq; ex em
piricorum cętu quiſq̃:hi.n.cũ nihil eorum obſeruent,quę rationi conſentanea ſunt,omniaq; ex
perientia ſola decernant,tñ ex his neminem mihi proferre poteris.Quando autem iſti in omni-
bus alijs rebus ferè diſſentientes,in hac ſola conueniãt, mihi planè concordia ſuſcipione vacante
nihil magis fide dignũ eſſe videtur. Sed,ne pręteſtium multitudine,opera naturæ,q̃ tu.ſ.laudas,
obſcuriora reddamus,mittamus hos,ſi lubet.Nonne ipſas mulieres cunctas ſingulo menſe eua-
cuat,ſanguine ſuperfluo foras effuſo?Muliebre.n.genus,vt quod domi ageret,neq; vehemẽtibus
laboribus exerceretur,aut ſub claro ſole viueret,ac ob vtraque hæc multitudinẽ humorũ coacer
uaret , ipſam euacuationem plenitudinis,tanq̃ remediũ naturale,obtinere opus habebat.Et vnũ
quidẽ iſtud naturæ opus eſt:alterũ vero purgatio poſt partum contingens exiſtit: licet & fœtura
ipſa,ſpecies ſit euacuationis.Nã ex ſanguine vteri cõceptus nutriri ſolet.Tum verò, poſtq̃ editus
eſt fœtus,generatio lactis in mãmillis,vacuatio hæc quoq; eſt quãtitate ſua nõ parua : vna ſiqui-
dẽ,& lactis,& mẽſtruorũ ſubſtantia eſt,amborumq;,ut quiſq̃ dixerit,riuorum fontes cõmunes,
venæ ſunt.Quamobrẽ,quibuſcunq; per ætatẽ menſes fluere ceſſarunt,his neq; in mammillis lac
amplius

A amplius colligitur:quæcunq; ẽt purgandi tẽpora adhuc habent,ac interea lactãt, hæ non pur-
gantur. Præterea cũ mulieri lactanti sanguis per locos eruperit,illico lac huic euanescit. Ad hęc
quæcunq; animantia vtero nõ gerunt,his neq; lac vnquã adest:rursus quibus id suppetit, illa etiã
concipiendum a natura idonea sunt. At si iã addidicisti quot cõmoda ex hmõi euacuatione mu-
liebre genus maneãt , quotq; nocumẽta ijsdem suppressis sequãtur,haud video qui sufferas,quo
minus sanguinem superabundantem modis oĩbus euacuare acceleres. "Mulier.n.Hippocrate te- 6.Aph.29.Ex ord.49.b
ste,podagra non laborat,nisi menstrua defecerint.Sed cur ego cõtra hominẽ Hippocrati inimi-
cum, verbis Hippocratis vtor? Velim itaq; audias iam veritatem ipsam me ꝑcone tibi denũcian-
tem, ꝙ mulier, si pròbe expurgetur,neq; podagris,neq; articulorũ doloribus,neq; lateris inflam-
mationibus,neq; peripneumoniis capiat:sed neq; epilepsiæ,neq; apoplexiæ obnoxia sit,aut spi-
rationis vel vocis ablatione rite purgata vllo tꝑe infestetur. Num verò menstruis fluentibus,aut
phrenitide,aut lethargis,aut conuulsionibus, vel tremoribus,rigoribusve mulier aliqñ correpta
est? Num ẽt vel melancholia laborãtẽ, aut mania vexatã, aut q̃ ex thorace spueret,vel vomeret
ex vẽtre sãguinẽ,aut "capite laborãtem,aut synãche ꝑfocatã, aut aliq̃bus id genus magnis & ve- Cephalaea.
hemẽtibus affectibus impetitã,cui mẽses recte excernerẽtur,qñq; cõspexisti? Verũ his tetẽtis cã
B cuilibet malo implicari facile est,huicq; rursum euacuationes medẽtur. Sed posthabitis mulieri-
bus,te ad mares iã confer, vt discas. Sꝙ quibuscunq; ꝓ consuetudine, superflua per hæmorrhoi-
des euacuantur,hi oẽs vitã morbis minime impeditã agũt:q̃bus itẽ inanitiones supprimũtur, hi
in perniciosissima quæq; labuntur. Vtrũ igitur neq; horũ, vbi vel synãchen , vel peripneumoniã
incurrerint,sãguinẽ euacuabis,aut potius,ne desciscere videaris ab ijs, q̃ ꝑperam didicisti,tot ho
minũ interitũ paruipẽdes? Tũ fortassis hoc facies:ego aũt nõ hæc solũ, sed ẽt spasmũ, hydropẽq;
sãguinis euacuatione sæpius sũ medicatus: in hũc.n. modũ erudiuit me tũ lõga experiẽtia,tũ rõ
ipsa,q̃ mihi suggessit,vt occasionẽ ipsam,eiusq; momentum sic inuestigarem. Quod autem ex-
perientia quoque istud me docuerit,si empiricorum commentaria legeris,scire poteris.

Communi hominum natura, ac brutorum quoque animalium consensui, Erasistratum, ac omnes, qui venæ sectionem paruipendunt, aduersari. CAP. 6.

NE igitur in posterum cum Hippocrate solo (ꝙ euacuationem sanguinis laudauerit,cum vel
in tremorem,vel in hydropem,vel in alium quemuis frigidum affectũ, mas quidem ob hæ-
morrhoidum,mulier verò ob mensium retentionem inciderit) tibi controuersiam futurã rere,
C sed & cum vniuersis medicis,qui experiẽtiam sectantur,vel potius cum vniuersa hoĩum vita. Vi
deris.n.tu cõem oĩum subuertere sententiam,præsertimq; si neges, quòd a natura cuiq; insitum
sit,vt considerare possit sanguinem ob nimiam multitudinem euacuandum esse. "Quis.n.contra In libro de Flatib. paulo post
ria contrariorum esse remedia ignorat,vt ꝙ sententia hæc non Hippocratis tm̃,sed oĩum homi- principium.
num communis sit? Tu vero præ odio,quod aduersus Hippocratem concepisti, mea quidem sẽ
tentia, etiam aliis multo es dementior, idq; cum habeas naturã te ad hæc ipsa quotidie manu du
centem:nam hæc inediam adiectione,ac repletiones euacuationibus , & frigus calefactionibus,
caloresq; refrigerationibus curat. Quid.n.aliud est offerre cibum, q̃ plenitudinem suppeditare?
quid rursum excernere fæces, q̃ intestina repleta exinanire? quid item meiere, q̃ repletioni uesi-
cæ mederi? Pleraque.n.aĩantia frigore lacessita, latebras ac calidos specus in penetralibus terræ
sibi inuestigant. Aliqua ẽt æstatis tꝑe calore anhela, sese in aquã frigidã coniiciũt, & in umbrosis
locis,ventoq; peruijs immorantur. Ego præterea frequenter vidi canem uomitum sibimet stu-
diose prouocantem:auem quoq; ægyptiam clystere imitatam: quæ omnia ab hominibus,vt qui
ratione compotes sint,multo faciliore conatu perficiuntur. Accerse ergo hominem quempiam
D rei medicæ expertem,ad ægrotum,qui bona sit habitudine,iuuenis , multo abundans sanguine,
quique præ synãche,aut peripneumonia suffocetur,postea hominẽ interroga,siquid cognoscat
quod huic affectui succurrere possit. Quis adeo demens est, vt sanguinis euacuationem non pro
nunciet:cæterum Erasistratus ob contentionem, quam aduersus Hippocratem præ se fert,ne id
quidem,quod communi omnium hominum suffragio receptum est,probare videtur,& ea pro-
pter reperitur vel gruibus ipsis insipientior: has siquidem , æque atque aquilas , prælongo vsque
ad vltimos terrarum terminos volatu,partim frigus, partimque ęstum euitantes,quò contraria
contrariis semper propulsent,videre licet. Atque, vt & antea dictum est,perspectum habere qđ
ijs euacuandus sit sanguis,quibus ex eius multitudine periculum imminet , id præstantiam artis
Hippocraticæ nondum æquat:ego.n.tum qua ratione,tum quo tempore,quave quantitate eua-
cuatio instituenda sit, mihi declarari mallem. Scire nanq; qñ uel venã,quæ in fronte est,vel illas
quæ in hirquis oculorum , seu sub lingua existunt , vel quæ humeraria vocatur, vel subalarem,
vel quæ per poplitem penetrat,quæve prope talum adest,incidere oporteat(prout de his omni
bus Hippocrates docuit) hoc ipsum ego ratiocinationẽ medicorum arbitror esse. Verum quod
contraria cõtrariis medicãda sint,quodq; euacuatio repletioni opponaẽ, tm̃ abest vt admirer,ut
ẽt huiusmodi cogitatione bruta animantia participare dicam . Si aũt auribus apertis,aut animo
potius,ac deposita erga Hippocratem simultate , uerã rationem amplecti volueris, aliquid iam

quod illius arte dignũ esset, dicere tibi possem. Eousq;.n. Diocles, Plistonicusq; ac Herophilus, E
& Praxagoras, atq; Philotimus, nec nõ alij medici permulti inter se consentiunt, ꝙ ipsi quidẽ nõ
per sese, verum diuinũ Hippocratẽ secuti repererint, quo tẽpe quælibet venæ, quas supra comme
morantur, incidẽdæ essent. Cæterũ ꝙ atra bile habitis similiter hæmorrhoides cõferant, & si istud
Hippocrates perspicue docuerit, nõ tñ oẽs sciunt, sed quicunq; syncere in illius scriptis versati
sunt: hi soli.n. qũo hæmorrhoides, dysenteria, ac varices fiant, ab ipso perdidicerũt. Itẽ ꝙ nõ sem-
per horũ vnũquodq; si existat, ꝓhibendum est, sed ꝙ quãdoq; coadiuuandũ, vel natura quiescẽ-
te (qñ sic confert) ei totũ cõmittẽdum: adeo ignorãt illi q̃ dysenteriam, varicesq; & hæmorrhoi-
des immature præpropereq; medicari discũt, vt & ea moliãtur, quæ facere nequaq̃ debebãt. Por
rò ego quoq; vidi nõ paucos ob huiusmodi euacuationes, quæ medicorũ imperitia cohibitæ fue
rãt, aut atra bile, aut insania vexatos: ipsorũ quoq; aliq̃ rum intercostali inflammatione, tũ renali
morbo correpti sunt, nonnulli vero ex vẽtriculo sanguinẽ vomebant, aut eundem tussiendo ex
*paraplegijs. thorace spuebant, * aut {attonito morbo} aqua ve intercutanea interibãt. Hæc illa sunt, quę mea
quidem sententia medicus vnà cum præclara euacuationis arte cognoscere debet.

Sanguinis missionem non modo non prohiberi, quia vacuandi sanguinis quantitas ignoretur,
sed cæteris vacuationibus omnibus certiorem mensuram, ac tutius F
auxilium præbere. CAP. 7.

QVantum autem de sanguine exuperãte euacuandum, idq; cum non sit magni momẽti, cur
Erasistratus tanq̃ ex magnis quoddã cõtempsit? Aut cur homines illi aduersus oẽs obstre-
pere paratissimi nugantur, cum illum incusent, dicantq;, euacuationis perinde atq; aliorũ auxi-
liorum rõnem ignorasse? Aut cuius nam, per Deos immortales, illũ adeo exquisite tenere men-
suram arbitrantur, vt neq; excedat in quantitate, neq; deficiat vnquã? num clysteris, aut purgan-
tium medicamentorum alicuius, aut vrinam cientium, vel cibi vllius potusve? Tp̃s itaq; esset ip-
sis, vtpote oĩa suspicione infesta reddẽtibus, quiescere oĩno. Aut cur ergo Erasistratus purganti-
bus medicamentis vtitur, ac vinũ aqua frigida dilutum, tum alijs quibusdam, tum maxime chole-
ricis exhibet: Chrysippumq; præceptorem suum, vt qui inuenerit præsidium nulli veterum co-
gnitum, quodq; & solum cholericos iam morti proximos restituere possit, his verbis satis inui-
diose laudat? Non etenim quouis tẽpore id præbet, sed vsum auxilij huius ad occasionem vehe-
mẽter præcipitẽ traduxit. Ego verò hac in re ipsum nõ accuso, præsertim cũ tã absolute oĩa quæ
ad occasionem spectant, disquirat. Illud tamẽ in eo quis demirari possit, ꝙ si quando Crysippicũ
quicq̃ doceat, tum, vt ex verbis eius colligere licet, vehemẽter sit audax, nihilq; ipsum prorsus ne G
que momentum occasionis, neq; mensuræ difficilis coniectura, neq; affectus periculum perter-
refacit, sed putet adeo exquisite simul, clareq; illum & mẽsuræ & occasionis rõnem docuisse, vt
decreta sua nõ medicis solum, verum & popularibus vsui futura arbitretur: at rursus cum ex ve-
teribus medicis aliquem ob rerum inuenta laudare opus habeat, illic vndequaque tergiuersetur.
Agẽ ergo declaremus illis, ꝙ mensura in venæ sectione multo facilius deprehendatur, q̃ in cæte-
ris quibusuis auxilijs. Nam & coloris mutationẽ sæpenumero dispicere licet, hocq; duobus mo-
dis fieri põt, interdum quidem sanguinẽ ipsum fluentẽ, interdum aũt ægrotum considerãdo. Ad
hæc animi quoq; defectio in plurimis affectibus vacuationis terminũm obtinet: sanguinis item
fluctis vigor labascẽs, & pulsus mutati. Adde ꝙ & medicus huius solius euacuationis liberam ha
beat facultatem sistẽdi quãdocũq; illi placuerit, aliorũ aũt nullius. Nam vbi dandum sit aliquod
medicamẽtum siue deiectorium, seu vomitorium, seu vrinarum euacuatiuũ, aut thoracis vel ca-
pitis purgatorium, horum.n. oĩum prima exhibitio in tua potestate sita est, cætera aũt fortuna
administratrice obtingunt. Ingens præterea in ꝓpinationibus pharmacorum purgantium peri-
culum est, cum vel non cõmouetur purgatio, vel quod in aluum attractum est, non facile excer-
nitur, vel cum dolore, morsibus, torminibus, refrigeratione, pulsuum euanescẽtia, ac animi defe H
ctu exprimit, vel cũ corpus vehemẽter ꝑturbatur: interimq; paululum admodum euacuat: aut
euacuatio modũ excedit, hoc.n. ipsum tanq̃ oĩum malorũ extremũ in hac parte frequenter con
tingere solet: neq;.n. vt venæ incisæ fluxũ, quẽ superimposito digito mox sistes, sic profluuiũ alui
tibi sistere licebit. Veruntamẽ nemo ex medicis superueniẽtium symptomatũ metu perculsus à
ꝓpinatione pharmacorũ abstinet, sed postq̃ errorem commiserit, tum demũ cauendũ sibi ab il-
lorum vsu ꝓponit. Sed quid ego purgatoria refero, ac in enarratione fortiũ medicamentorũ tp̃s
tero, cum & cibi cuiusq; in mensura errarũ maxima afferat nocumenta? quorũ magnitudinẽ in
extenuatis & imbecillibus hoĩbus, quiq; celeri nutritione egent, cõsiderare facile possumus. In
his.n. siquid minus æquo nutriat, virtutẽ tabidã reddet: contra, vbi quid in modũ exuperans na-
turæ oneri potius, q̃ nutrimẽto fuerit, illã penitus suffocabit, extinguetque. An igitur à cibi ex-
hibitione abstinebis, eo ꝙ mensurã illius non sine negocio assequi possis? Atqui ea quoq; rõne
à medẽdi ꝓuincia penitus abstinebis, nihil.n. in medica arte reperias, qđ nisi certa mensura vsur
patum ꝓdesse possit. Cæterum in sola venæ sectione ne hoc quidẽ culpare queas. Proinde erra-
ta, q̃ vtrinq; circa mediocritatẽ contingunt, non paruæ noxæ sequũtur, maximeq; quia excessus
perni-

A pemiciosissimos esse nemo neget: verum in quo minus periculũ est, in eo excedere modũ nõ fuerit necesse. Sit.n. si ita sors ferat, mediocris detractio triũ heminarũ: vbi si quatuor detraxeris, noxã maximã inferes: duas rursũ si euacuaueris, cõmodabit q̃dẽ id satis, lęsionis vero nihil afferret: licebit nãq; tibi vnã illã heminã vel clysteribus, vel inedia, vel frictionibus vel sudoribus exhaurire, ꝑter q̃ ꝙ & denuo detrahere si voles, nõ uetaberis. Sed qua rõne ego tã multa ĩ mediũ affero, cõtẽdere cupiẽs cũ hoĩbus insulsis, q̃ ad hoc, ꝙ nihil rõni cõsonũ loquãtur, ẽt ea ipsa non agnoscũt, q̃ ipsimet laudibus efferre solẽt? Admirãtur.n. dicta Erasistrati, ac nomẽ sibi ab illo vẽdicãt, Erasistratæos sese appellãtes: verũ documẽtorũ illius adeo ignari sunt, vt quiduis potius, q̃ sñiam illorũ euodare valeãt. De venæ ergo sectione tã ꝓlixa, tamq; absurda nugãtur, vt iure optimo q̃s nõ solũ imperitiã illorũ, verũ ẽt impudentiã detestari possit: quippe cũ Erasistratus in libro de sanguinis reiectione, in quo solo uenæ sectionis meminit, aperte dixerit, quod Chrysippus ob id non utatur detractione sanguinis, quo ęger, qui propter inflammationes necessario in inediis continetur, perdurare possit: ipsi tamen nihil minus quam hoc dicunt. Aut visne ea gratia vt homines hos Erasistrato obtrectantes in posterum quoq; audiamus, idq; cũ verba Erasistrati in prõptu nobis adsint? atqui hoc nequaquam æquũ est. Audiamus ergo dicta ipsius, vbi ait: Multo
» B cõsultius agebat Chrysippus: nõ solũ ꝙ ꝑlens erat inspiciẽs, sed & impẽdẽtis periculi curã agẽs. ꝑ
» Hæret.n. illi, q̃d in reiectione cõtingit, ex inflãmatione periculũ, in quo offerre non facile est: Ei
» verò q̃ post uenæ incisionẽ lõgo tẽpore sine cibo permãserit, periculũ est ne dissoluatur. Aperte.n. illũ a periculo, quod ex inedia accidit, cauere dicit, illudque necessario secuturum putat, q̃ æger ob inflammationem fame longo tempore sit excruciatus.

Perperam Erasistratum in euacuatione, ac reuulsione, quæ inflammationibus medentur, inediam venæ sectioni prætulisse. CAP. 8.

Hic quoq; nihil moror Erasistratæos blatterãtes cur ille hominibus inflammatione laborantibus nihil offerre iusserit: verum ipsum Erasistratum per verba, quorum antea mẽtionem feci, semet interpretantem habeo, ex tertio nimirum de febribus, vbi de inflãmationibus, quæ ex plenitudine fiunt, disserit: & ex primo de vulneribus. In vtrisq;.n. cõmentariis non semel, sed sæpe, venas quæ inediis exinanitæ sunt, vt sanguinẽ affluentẽ denuo recipiant, aptiores fieri dicit. Quid.n. ait? His verò consequens est, vt vulneratis inflammationis tẽpore nihil offeramus: uenæ.n. cum a nutrimento exinanitæ fuerint, sanguinem, qui in arterias transilijt, facilius suscipient. Inedia ergo tãquã euacuatorium auxiliũ quoddã inflammationes discutit, eamq; neq; alia de causa
» C inflammatione laborantibus iniungi dicit, quã ꝙ venæ euacuatæ sanguinem in arterias insilientem
» sic facilius suscipiant. Deinceps verò cũ venas euacuare velit, possitq; id (ita me dij ament), sine molestia vlla, celeriterq; perficere, longos ille insumit labores. Verũ ego non video quo pacto se ipsum quis implicando magis prodere possit: Non secabo, inquit, venam, ut æger ad sustinendas inedias sufficiat. Porrò cuius rei gr̃a inflãmatione correptos fame excrucias? vt, inquit, venas exinaniam. Cur ergo eas a principio non euacuasti? Proinde pudet me iã hominis, qui in tam grauia errata inciderit, qui, præter hæc, quibus tũ perspicuis ipsius artis decretis, tum suis ꝓpriis rationibus repugnat, ẽt hoc ipsum ignorare deprehensus sit, qua de causa inediæ suscipiantur: quanquã de vsu illarum multo antea Praxagoras satis copiose clareq; scripserit: tum Hippocrates, & Diocles quãtũ ad hoc spectat, nihil prætermiserint. Hic verò ita rudis est, vt inedias solas ad uenarum euacuationem assumendas, eaq; sola ratione laborantibus succurrẽdum putet; deinde, per Iouẽ, euacuatorio remedio opus habens, neglectis efficacibus illis, quæve quocũque quis velit, celerrime ducere possint, ad oĩum leuissimum transeat. Verum ægre cõcedatur tibi & hoc, quod inflãmationes ex vulneribus medicari eodem modo possint, quo & illæ, quæ ex multitudine pendent, quid tandem faciemus cum multitudine ipsa, quæ in venis etiamnum manens
D eas extendit? aut ẽt cum eadem in arterijs impacta fuerit, quo nam pacto illi succurrendum erit? Ego sanè in hmõi oĩbus venæ inanitionem summe idoneã esse arbitror. Incumbat ergo in thoracem tanta multitudo, vt periculum sit, ne aliquod vas in eo rumpatur, num vel sic venam non incidemus, aut membra potius laneis vinculis excipiemus? Illud quidẽ istud medius fidius suffecerit, q̃nquidem cum his loco reuulsiui præsidij vtendum censeret, nõ intellexit, venæ sectionẽ in reuellendo multo esse efficaciorem: plurimis.n. irrestringibili sanguinis profluuio laborantibus, uena secta fluxum sistimus. At Erasistratum hoc quoque ignorasse existimo, nam non cuiusuis hominis est scire quæ venæ, cũ ex aliqua corporis parte sanguis profluit, incidẽdæ sint. Postq̃ igitur uenæ sectio efficere q̃ maxime ea omnia potest, quibus hoc tempore indigemus, illum sane euacuationẽ vna cum reuulsione prætermisisse certum est. Quid ergo tu amplius cessas, tempusq; inaniter insumis, & hominẽ conficis, cum possis illum uindicare & à vasorum ruptura, & quæ illam insequitur inflammatione, & à famis cruciatibus, qui inter remedia inflammationis à te instituũtur? Si.n. multitudo rupturã efficit, tu illa euacuata, id quod futurum erat prohibebis; quod quidem si feceris, ẽt ex ruptura inflammationem de medio tolles: hac rursum sublata, non amplius inediarum vsus nobis erit amplexandus. Tu autem eò ꝙ inediã cuiq; cõsulere cupis, vi-

deris mihi ipsemet affectuum, qui famis cruciatibus opus habeant, author existere. Quid graue B
fratre, quæ lædebat, euacuata, nihil negotii deinceps præstolari?

Inter remedia, quæ multitudinem emendant, nihil venæ sectione præstantius: Qua omissa Erasistratum neque inedia, neque reliquis euacuatoriis præsidijs uti potuisse. CAP. 9

SEd frustra ego forte tãtum laboris in sumo, quo præsentem hũc sermonem tibi in memoriam redigã. Sanè enim tu ipse nos docuisti in primo de salutaribus libro, vbi de multitudinis generatione, quæ in venis cõsistit, præfatus, illius quoque remedia ordine scribis, euacuationem scopũ quidẽ omnium ipsorum statuẽs: aliud vero illius genus, alij affectui conferre inquiẽs. Præterea quæ exinaniant plethoram .i. repletionẽ (sic enim alimẽti multitudinẽ in uenis cõgestam appellandã censes) tum exercitia, tum lauacra copiosa, tum ipsam tenuẽ uictus rõnẽ esse iubes. Neq; idẽ euacuatorium auxilium cunctis conferre dicis, vt quod neque oẽs omnium illorum vsui simul assuefacti sint: sed alii lauacri, alii rursum exercitia, nonnulli itẽ uomitiones à cibo magis vsurpẽt. Ad hæc, quod non ijsdem morbis omnes obnoxij sint: verũ hic epilepsia, ille sanguinis sputo. alter etiã vel lienis affectibus, facile corripi possit. Nullo igitur pacto epilepticum quẽquã balneis euacuare attentabimus, id quod tu quoque cauendũ recte putas. Etiã vero neque si cui de vasis in thorace ruptura timor instet, huic exercitia iniũgemus: periculum enim est ne illorum vehemẽtia, etiã F
si non adsit multitudo, ob uirium tamen imbecillitatem ipsius exercẽtis uena aliqua circa thoracẽ rumpatur. Qua ergo rõne illi succurrere debeamus: quæso nos edoce: siquidẽ quod euacuandũ sit vel tu ipse fateris, hincq; adeo euacuatoria illa præsidia, hoc est exercitia, lauacraq; frequẽtia, & tenuem uictus rationẽ abs te habemus. Cæterum exercitiis ne tu ipse quidẽ vti putaueris. Quod aũt ad lauacra attinet, vtẽdum ne his in rebus sic affectis, an nequaquam utẽdũ sit, tu plane nihil pronunciasti. Ego vero illud, quod euidẽter apparet experiẽtia corroboratum, aperte dicã: tũ si de re quoque uaticinari mihi licuerit, quod tibi forte visum fuit, aperiam. Tu enim ipse in tractatu de sanguinis reiectione deligationibus, inedijs uteris, tanquam quibus solis plenitudinẽ reuellere, non autẽ balneis euacuare, oporteat. Arbitror nanq; te, vbi vena iam rupta sit, lauacra inhibiturum, cũ interim reticueris, si, vbi futuræ rupturæ suspicio adsit, vti illo velis. Porrò vt tu aliter sentias, mihi nihilominus euidẽs illud satis facit, quod vniuersis sanguinis fluxionibus ex balneo maxima noxa cõtingit: & causa huius perspicua est: Sãguis siquidẽ calido lauacro in vapores resoluitur, ac in spiritus redigitur, proptereaq; ad motũ icitatur & in tumorẽ attollitur, adhæc corpora calidis lotionibus, mollia debiliaq; efficiũtur. Qui igitur fieri posset, vt cũ ipsa iã molliora effecta sint, isq; qui ea rupit, motũ simul tumorẽque nactus sit, nõ facile efficerẽtur? Proinde haud G
quaquam per balnea illos euacuare conabimur, quibus ne propter multitudinẽ sanguinis venæ rũpantur, periculum impẽdet. Reliquum itaq; est, vt ad tertium euacuatoriorum auxiliorum genus, puta tenuem diætam, confugiamus. Age sanè postquã hanc quoque tribus modis operatus fueris, nẽpe tenues, paucosve, aut nihil nutriẽtes cibos offerẽs, vel nequaquã offerens, vel a cęna vomitum iniungẽs, videamus in primis quomodo tenuiter cibabimus: nũquid sumpta cœna uomitum prouocãtes? Atqui si modo quadamtenus ipsis vomitionibus intrepide vti volemus, sic exercitiorum vehementiã nos euitare oportebit: hoc enim neque plebeium quẽquam latet. Superest ergo vt vel inediam præcipiamus, aut pauca, nutritionisq; expertia alimẽta exhibeamus. Verũ hæc quamuis non insigniter, nutriunt tamen & ipsa: nos vero non addere aliquid, sed auferre potius cupimus. Vltimo igitur laboriosam illam ac re vera perniciosam, æque atque sacrã aliquã anchorã, quæq; oĩbus affectibus opitulari possit, famẽ accersemus, ac deinceps, & Apollonium & Dexippum ea gratia maledictis incessemus? At hic te recordari percuperem illorũ quæ ipse de hac re docueris: nã tu ipse de inedia sic videris sentire, tãquam ea ex numero euacuatoriorũ auxiliorũ nequaquã sit. Verũ simul ac prius quod volo demonstrauero, tum & testimoniorũ quæ adducis faciam mẽtionẽ. Nam inedia inter res existẽtes nullum obtinet locum nihiloq; magis subsistit, quã vel cæcitas, vel surditas, quæ oĩa rerũ existentiũ priuationes sunt. Ipsa .n. ciborũ H
adiectio ex rebus consistẽtibus est, vnde & hãc opusq; eius, corporis nutritionem esse inuenies: rursum subtractio eorundem, non eadem cum rebus existentibus est. Neque ẽt proferre poteris aliquod opus illius, qualis .s. illa est, quæ in sudoribus venæque sectione ac clysteribus contingit euacuatio, nec nõ in eduliis nutritio. Media igitur amborũ, hoc est euacuationis & nutritionis, inedia est, vt quæ neque nutriat, neque euacuet. Quamobrẽ ergo ille multos ob inopiã ciborum famis tempore interiisse dixit? Non mehercule ob inopiam ciborũ rñdebimus, nã eadẽ quoque rõne animãtia in latebris degẽtia sine ciborum copia perdurare nequaquã possent. Perdurãt verò hæc, idq; ipsomet Erasistrato asserente, qui & causam huius rei affert: Vniuersa nanq; aĩalia per exteriorem cutis superficiem, secundum quod magis vel minus de raritate participant, transpirare ait: quod aũt vel magis, vel minus rara superficies cõtingat, tũ multas alias causas esse, tum illas nõ minimas, quæ secũdũ caliditatem & frigiditatem, ac quietem motumque corporum permutationes fiunt. Si .n. qui nos ambit aer calidus existit, & aĩans exercitijs vacauerit, plurimum tũc ex eo defluere contingit: At in contrario rerum statu, vbi videlicet ambiẽs nos frigidus, insuperque

A animal sine motu degat, densari illico exteriorem superficiem, defluereque nihil prorsus, aut vndequaque parum: & ob id feræ, quæcunque latibula incolunt, alimentis opus non hñt. Cum.n. hæ sub hybernũ frigus, quo tpe in cauernis cõmorantur, toto corpore frigidæ segnesque, ac densæ, ob quietem redditæ sunt, & exterior superficies iã adstricta fuerit, nihil tunc defluere par est, neq; etiam quod euacuatum est, repletione indigere: alioqui nutrimento opus haberent: ad qđ inuestigandum ea propter incitantur, quò defectui, quem ex inanitione perceperunt, opem ferant. Patet ergo hinc quod & euacuatio, quæ in tota superficie contingit, defectus sit cã: & indigentia ciborum ideo incumbat, quia quod inanitum est, repleri denuo desideret. Atqui posteaq̃ causa defecerit, ob quam solam animalia cibis indigebant, necessarium omnino est, vt & indigẽtia ipsa vna deficiat: atque ea de causa animalia latebras incolentia sine cibis degere possunt, siquidem neque adiectione indigent. Manifeste itaque didicimus, quod non inedia, sed potius raritas cutis euacuet, quam si frigore, atque quiete densaueris, quid commodi amplius ex famis cruciatu expectabis? Præterea cui de sanguinis sputo periculum imminet, necessario tum exercitia, tum omnes supercalfactiones euitandæ erunt: ex vehementia etenim horum venæ rumpi plerunque possunt. Supercalfactiones item iisdem modis, quibus & lauacra, obsunt. Corpus ergo citra ullã
B calfactionem euacuabis: si enim id vel lauacris, vel exercitiis calfeceris, ipsas venas ad ruptionem dudum inclinatas maiorem in modum lædes. Quę ergo sic affectis consulendi ratio nobis superest? Inediæ nanque, nisi hominem exercitari, aut quouis modo calfieri cõtigerit, euacuare non possunt: venæ verò sectionem veluti & alia fortiter purgantia medicamenta, quemadmodũ manifeste apparet, summe arbitror fugimus. Hæc est illa admirabilis sanè euacuantium pręsidiorum opulentia, qua abundant hi, qui ad inediam confugerunt, quaque sola si vtemur, iam nobis nihil reliqui fecimus, vt quod sola euacuare nullo modo possit: rursum quibus adiuncta euacuat, ea ipsa maiores longe noxas quam commoda ex euacuatione habent.

GAL. DE VENAE SECTIONE

C ADVERSVS ERASISTRATAEOS QVI ROMAE DEGEBANT LIBER

Iosepho Tectandro Cracouiensi interprete

Ab Augustino Gadaldino ad vetustissimorum exemplarium Graecorum fidem diligenti cura emendatus.

ARGVMENTVM LIBRI.

Ostendit nunquam vsum fuisse Erasistratum Venæ sectione: & quod cum id non intellexissent eius Sectatores, tum inuicem sunt aduersati, tum in grauissimos errores inciderunt.

D

Quibus de causis Galenus Erasistrataeos Romae coactus est redarguere. CAP. I.

VM Romam initio venissẽ incidi in medicos quosdã, qui à venæ sectione tãtopere abhorrebãt, vt cũ aliqñ æger quispiã pp plenitudinẽ iã præfocaretur, ne tum quidem hoc auxilio vti vellent. Præterea mulierculam quãdã, q̃ viginti vniusq; annorũ ætatẽ agebat, ac ex menstruæ purgationis retẽtione faciẽ rubicũdã obtinebat, tussiebatq; paululũ, & difficulter spirabat, illi curare adorti, primum q̃dẽ mẽbra illius laneis vinculis leniter excipiebãt, & in inedia exigere iubebant, venã aũt secare nolebant, nosq; id facere uolentes phibebãt. Quia vero domesticis ipsius mulieris familiariter utebãtur, & ætate me erant multo superiores, facile ipsis est habita fides. Ego q̃dẽ illis uenę sectionẽ tũ tpis suadere nõ conatus sũ, sed interrogaui nũ mihi per eos liceret sanguinẽ ad uias uteri, remediis, q̃ hoc efficere possent, puocare: quod cum illi prompte cõcessissent, adii familiarem ipsius ægrotæ obstetricem, quam & exhortatus, vt vsum illorum experiretur. Verũ illa remediis huiusmodi, tempore quo factum id oportebat, vsam fuisse se affirmabat, quando s. mẽstrua purgatio futura in expectatione erat: recitabatq; remedia ordine, quæ mulieri obtulisset: & hæc quidem commoda alioqui erant, eãq; ob rẽ quo minus efficacia fuissent, nequaquam — De hac re vide 5. metho. c. 15.

sillorũ imbecillitate factũ esse videbat. Postq̃ igit̃ ergo ista ꝑcepissem, simulq; à retẽtione sangui E
nis quartũ iã mẽsẽ pterijsse a aduerterẽ, denuo cũ medicis illis cõgressus, vt aduenæ sectionẽ se se
cõuerterẽt ꝑsuadere eis conabar. Cũ aũt id facere noluissent, illorũ aĩum demirabar, maximeq;
si eniterẽtur, vt oĩ conatu apertis circa vterũ venis q̃ plurimis sanguinẽ superfluũ illinc euacua-
rẽt: si verò alia quæpiã vena secaret, noxiã ex eo euacuationẽ euẽturã arbitrarẽtur. At ijs rñden-
Al. tanti. tibus q̃ vel absq;* talis auxilij pñtia sãguis exuperãs sola inedia euacuari posset, taciturnus disce-
debã, nihil bonæ spei de muliere ꝑ ꝑ tussim, ac spirãdi difficultatẽ concipiẽs. Aut.n. rupto vase ip-
sam ex thorace, pulmoneve sanguinẽ sputo eiectură, aut synanche, vel laterali inflãmatione, vel
peripneumonia, correptã iri ꝑmeditabar: optabamq; uotis oĩbus, veluti in delectu malorũ fieri
cõtingit, vt mulier laterali saltẽ inflãmatione corriperet. Incutiebat quippe mihi terrorẽ, tũ acui-
tas periculi, qđ ex synãche, peripneumoniaq; subitura esset: tũ ex ruptione vasis in pulmone le-
thale nocumẽtum, id qđ postea re ipsa est subsecutũ. Dum.n. illa vehemẽtius tussiret, sanguis ẽt
vnà extrorsum ferebat. Atqui iã vel vulgo nõ pauci medicos obiurgabãt, q̃ illi muliercula venã
incidere vetuissent: sperabãtq; oĩno futurũ, vt ẽt si id prius nõ fecerint, hoc tñ t pe verecũdia du
cti, vsũ ꝑfati auxilij cõcederẽt. Cæterũ cũ hi, neq; tũ quicq̃ cõmouerẽtur, sed potius vincula mẽ-
brorũ fortius adstringerẽt: iuberentq; vterũ remedijs irritare, ac mulierẽ inedias sustinere, ego & F
ob ætatẽ, & celebre nomẽ virorũ, nihil me amplius ꝑfecturũ credẽs, illinc discessi. Mulier quoq;
ipsa nõ ita multo t pe interiecto, insanabili spirationis difficultate coercita interijt. Synãchici præ-
terea nõnulli, vbi eis à venæ sectione interdictũ esset, istorũ opera perierunt q̃ celerrime. Fuit &
alter q̃spiã, q̃ veris t pe, cũ ꝑ totã hyemẽ magnopere repletus sine exercitijs degeret, ac totã fa-
ciẽ vna cũ ipsis oculis adeo rubicũdã hẽret, quẽadmodũ si q̃s pronus capite in terrã defixo, cruri-
busq; in altũ ꝑtẽsis sub huiusmõi figura ꝑseuerer, quinto tandẽ die repẽte præ anhelitus difficultate
suffocatus est. Hos ẽt insecuta est mulier, numero quarta, q̃ illi venæ sectionis hostes, retentione
mẽstruæ purgationis nõ pauco t pe grauatã, eodẽ pacto ad interitũ ferè ꝑtraxerant. Nam primis
tribus diebus ipsam in inedia conseruabant, febri.n. continua laborabat. Quarta vero luce pau-
xillum quid sorbitionis exhibẽtes, quintam sine cibis transigere iusserunt: in qua illa grauissime
exacerbata desipiẽs prosiliebat, & clamore iam extra fores ab illa sublato, vix tandẽ ab ijs, qui eo
confluxerant, retineri potuit. Verũ hanc natura copioso sanguine ex naribus effuso seruauit, &
dabatur occasio, qua non sine admiratione discere poteramus, quãtã hẽat facultatẽ ad huiusmo-
di affectuũ medelã ipsa sanguinis subtractio: mox.n. post sanguinis è naribus proruptionẽ mu-
lier ab oĩbus symptomatis libera euasit. Ego vero, quanq̃ antea sermonẽ cum medicis institue- G
re veritus fueram, q̃ ea considerarem, quæ illi pro non admittẽdo venæ sectionis vsu dicturi fuis-
sent: cum tamẽ oẽs aĩaduerterẽt mulierẽ manifeste ex sanguinis euacuatione seruatam esse: saltẽ
mortuos illos ad memoriam eis reuocãdos duxi, quibus si quis venã secuisset, forte fuissent & ip-
**afferebãtq;.* sis seruati: *afferebãtq; ad hæc rõnes quasdam. Hi verò verba vltro citroq; inuoluẽtes se ipsos im-
plicabant, nihilq; prorsus certi statuebant, ac postremo ad Erasistratum confugiebant, quẽ vt po
te primo de reiectione sanguinis libro dicebant declarasse, q̃ vincire ipsa mẽbra, quam venã se-
care longe præstaret. Aiebant præterea illum in opere quod de febribus inscripsit, venæ sectio-
† vt qui esset eorũ omnium immemor, quæ in libro de sanguinis &c. nis, neq; a principio meminisse, †cum alioqui ea omnia recensuerit, quæ de sanguinis reiectione
indicauerat. Ridendus.n. modis omnibus esset, si venæ sectione in eo affectu, qui ea maxime indi
gere videbatur, omissa, de aliis verba facere non destitisset. Afferebant quoq; q̃ Erasistratus ipse
non solum in opere de febribus, verum & in reliquis tractatibus omnibus, venæ sectionẽ reticue
rit: neq; etenim vel in quo de affectibus alui tractat, vel in quo de resolutionibus, vel vbi de po-
dagricis morbis differit, aut cum de salutaribus agit, venæ sectionis auxilio vsus est vnquã, idq;
cum ille in de salutaribus tractatu multitudinẽ sanguinis præcipuam morborum causam esse ar-
bitratus sit. Porrò ego ea, quæ dicebant, iterum demiratus, illos de hac saltẽ te interrogabã, num H
prorsus venæ sectione non vtẽdum censerẽt, vel cum quis pulmonis * vlceratione laboraret, vel
** inflãmatione.* synanches more præfocaretur, uel ubi mẽstrua purgatione, hæmorrhoidibusve suppressis, san-
guis redundans ad partes thoracis propelleretur. Illi aũt ad hæc respondebant, ægrotos, qui ab
Erasistrato in commentariis De diuisionibus descripti fuerãt, nobis in medium adducẽtes: inter
quos in primis Critonẽ quendam, ac puellam ex Chio oriundam, proferebant. Et q̃ illum qui-
dem à principio synanchicis cruciatibus correptum, atq; vehemẽter repletum, hanc verò men-
struis retẽtis sanguinisq; multitudine versus pulmonem impetu delato, Erasistratus (quemadmo
dum ipsemet in scriptis testatur) per venæ sectionem nunquam curasset. Cæterum cum illi hæc
adhuc loquerentur, superueniens Teuthras, quispiam ciuis, & commilito meus, vt erat moribus
planè ingenuis, Non flectes istos nunquam, inquit, vt qui eo vsque stoliditatis processerint, vt
& illos in memoriam reuocent, qui Erasistratio opera interiere. Quid enim, inquit, aliud in
caussa esse potuit, quòd illi, quos nobis isti proponunt, perierint, nisi quòd in eis prætermis-
sum sit venæ sectionis auxilium? Cur item alij permulti interierunt, qui per tempus euacuari
ab his prohibiti sunt? Et eos deinceps omnes vna cum ipsis affectibus, quos perpessi fuerant,

quo-

Aquorumq; ego nō multo antea memini, nominatim ordineq; recensuit: ibiq; in cacchinnū effusus manu me cōprehēdit, attrahēsq; inuitum à medicis abduxit. Quin ēt in sequēti die Erasistrati de diuisionibus cōmētaria in publicum ꝓducta coram vniuerso philosophorū cœtu relegebat, partim vt indicaret Erasistrati culpa & Critonem & puellulam illam Chiensem perijsse, partim verò vt medicos natu grandiores ad colloquium prouocaret: verū illi, q̃ a decertare cū adolescēte infra dignitatē illorū putabāt, tum nō cōparuerunt: mos. n. illo tpe erat, vt aliqs quotidie palam ad publicas qōnes responsa daret. Quæsitum ergo à quopiā fuerat, num Erasistratus recte fecerit, q̃ venæ sectione nunq̃ sit vsus. Hoc ꝓblema, quādo ita visum erit ijs, q̃ eò audiendi causa conuenerant, ego explicaui: ꝓptereaq; Teuthras hortabatur me, vt ea, quæ illis locutus fuissem, puero quē se ad me missurum receperat, dictare nō grauarer: q̃ a breui in Ioniam abnauigaturus erat, ardentiq; animo velle se ea ꝑsus habere dicebat. Ego itaq; amici cōsilijs acquiescens, sermonē illum scriptis mandaui. Porrò accidit vt liber ꝑ illum passim diuulgatus, ꝑ multorum manus ꝑter sententiā meā vagaretur. Atq; oratio[a] †familiari doctrina} magis, q̃[b] † publico cuiquā operi} quadrans, cōtexta erat: amicus. n. ille, vt ꝑsatus sum, eā dictari tm̄ cupiebat. Quanq̃ aūt liber[c] † tam humili stylo cōscriptus esset, } multisq; defectibus respectu ꝑfectæ orationis, scateret, tm̄ eo ipso ille multo maiora effecisse videbat, q̃ sperare q̃s potuisset. Oēs etenim ij, q̃ sese hoc tē-

B pore Erasistratæos vocāt, cōtrariā priori rōnem ineuntes, iam inde venam secare cōsulunt, nō solum cunctis ijs, quos paulo antea commemoraui, verū ēt quauis febre correptis, quapropter iuxta Stesichori dictum arbitror me apud illos palinodiam aliquā emeruisse, in qua eos cum primis admonendos cēseo, vt in sermonum cōmercio quantūcunq; velint cōtentiose se gerant, deposita tamē in vtranq; partē ꝓpensionis temeritate, ægrotis parcere discant. Neq;. n. venæ sectio inhibenda est ꝑ omnia, neq; rursus illos, q̃bus Erasistratus inediā iniungit, oēs (id quod huius temporis Erasistratæi vniuersi asserunt) venæ sectione egere arbitrandum est. Huc accedit q̃ non facile cognitu sit, quibus omnibus huius auxilii vsus conferat: tum vel mensura, vel vena quæ secari debet, vel sectionis tēpus, non sine negocio reperiatur: ꝓptereaq; illam in quouis morbo Erasistratum puto adeo neglexisse, vt & in illis, qui eā magnopere requirere videbantur, ille ipsa vti vetuerit. Et hinc sanè per inflammationis tempus in inedia, vt aiunt, ægrotos degere iubēs, hæc ad verbum scribit: Venæ enim posteaq̃ euacuatæ fuerint, sanguinē, qui in arterias insilijt, facile suscipient: quod vbi contigerit, inflammationes minus accident. Si ergo inediam, inquiunt illi, velut euacuatorium auxilium præcipit, multo sanè commodius ad venæ sectionem sese cōtulisset.

C Et q̃ quidem ipse, vbi celeriter euacuare cupit, multo commodius ad uenæ sectionē transijsset, probe illi dicunt: nihilo minus tamen hoc loco scopos, qui illius vsum aliquando impediunt, prętermiserunt: quos ego processu sermonis recensere conabor.

Quàm dissentiant Erasistratæi de ipsa Erasistrati de venæ sectione sententia percipienda. CAP. I.

QVæritur verò[*] nunquid absolute factu præstantius sit, verum an Erasistratus præsidium hoc aliquādo vsurpasse reperiatur. Hoc aūt cum ego Romā primam appulissem, omnes qui ex Erasistrati discipulis erant, antea negabant: nunc verò ꝓbatissimi, quos ego noui, ab his tanquā in re minima discrepare manifeste aīaduertuntur. Vt. n. cæteros prætercam, Stratonem ipsum tibi in memoriam redigam, qui Erasistrato erat summa necessitudine iunctus, ac eam ob rē cū in

» patriam scriberet, & seruiuisse se illi hactenus diceret, inter alia hæc subiungit, Erasistratus iure

» optimo laudibus extollendus est, præcipueq; q̃ ea oīa, quæ veteres per venæ sectionem curare

» conati sunt, ille citra illius vsum medicatus est. [a]* Quanquā vel Strato ipse, curādi rationes [b]* se absq; venę sectione instituisse in cōmentarijs suis aperte [c]* fatetur. Neque verò mirum est q̃ Erasistratus Chrysippū Cnidiū in omnibus sequatur, q̃ppe qui statuerit se venæ sectione (id quod & ille fecit) non vsurum. Idē quoq; & Aristogenes, & Medius cæteriq; oēs, q̃ Chrysippi sententiæ subscribunt, fecisse vidētur. Quantū ergo ad ægrotantiū salutē attinet, multo melius est si credamus,

D q̃ Erasistratus vsus sit venæ sectione: quantum aūt ad huius seculi Erasistratæos, id nō credere longe præstiterit. Extremæ enim demētiæ esset, siquis Erasistratū eapropter in affectibus paulo ante enumeratis venæ sectionē silētio præterijsse putaret, quia ille alioqui venas euacuandas palam censeat, hūcq; totius curationis scopum statuisse alicui videatur, eò q̃ illum in quibusdam affectibus famē consulere animaduertit: nanq; aperte constat istud euenire ijs qui venæ sectionis auxilium, parem ipsis inedijs facultatē obtinere dicunt: quod si tantundē non valeat, & quasdā distinctiones necessario postulet: quas inuestigare poterit is, qui exacte ꝑdidicerit, quādo ipsam euacuationē vel per venæ sectionem, vel per inediam solam, vel per vtraque, commodius facere liceat: iam euidēter rō eos conuincit. Scripsisset etenim Erasistratus distinctiones has, si modo, vt isti volunt, venæ sectioni tribuēdum quicquā putasset. Eoq; pacto oro istorum in vtranque partē inclinando se ipsam prodit. si nāq; hæc eadē facultate pollet, Erasistratus & in tractatu de febribus, & in alijs plerisq; quorum superius cōmemini, de venæ sectione aliquid scribere nō temere posthabuit. Si verò venæ sectionis præsidium eandē cum inedia dignitatem non obtinet, non recte illi sentiunt, qui nos ex ijs, quæ de inedia scripta sunt, de venæ sectione quoque con-

A †ἀκροαματι
B †συγγράμματι
C †[illegible]
* nunc nō quid
A* Et sane vel &c.
B* semper
C* videtur

iecturam facere debere aiunt. Quanq̃ & in hac parte sermo ipsorũ inediam inutilẽ esse indicans, B.
se ipsum denuo a * implicat. Nã si ob id inedias probamus, q̃ venis per eas euacuatis affectus minui cõtingat, multo hercle commodius fuerit, vt euacuatione semel adhibita ab inedijs abstinea mus, ut q̃ & ægrotos ingenti molestia afficere soleant, & vigilias ac inquietudinẽ, orificijque ventris afflictionẽ, tum succorũ corruptionẽ, nec non alui, atq; interdũ urinæ suppressionẽ inferant.

At in Græcis impressis τὸ ἀναπίμπλησι legatur in antiquis ἀναπίμπλησι, & c. meruit.

*B * resectio.*

Neque in Puella Chiensis, neque in Critonis historia venæ sectionis ab Erasistrato habitam fuisse mẽtionem; sed vtrosque quòd ea omissa sit interijsse. CAP. 3.

QVòd autem Erasistratus re ipsa venæ sectione nunquã sit vsus, ex ægrotis, quos in cõmentarijs de diuisionibus recensuit, manifeste colligere licet: in ijs enim cum oĩa ea explicet, quæ inter medicandũ vnq̃ gessisset, venæ sectionem nullibi reperitur commemorasse. Cæterum cũ prolixũ sit omnes per illum recitatos ęgrotos nunc proferre, sufficit eorũ tñ recordari, qui vel à grandioribus natu medicis, vt antea declaratum est, adhuc in memoria habentur, præcipueq; cũ unus ex illis in priore, alter itẽ in posteriore diuisionũ libro, discriptus sit. Preterea cõmoda occasio est, vt impræsentiarũ verba ipsa adscribamus, quibus Erasistratus cũcta, q̃ circa ægrotos acta sunt, ordine enumerat, in hunc modũ in libro priore scribens: Puellulæ Chiensi ea acciderunt. Primum quidẽ illi purgationes longo tẽpe suppressæ fuerant. Deinde subsecutæ sunt tussiculæ, F.
vna cũ reiectione pituitæ. Processu verò temporis & sanguinis b * vomitus superuenit. Tum qđ ad circuitũ purgationũ attinet, interdum duobus mensibus, redibant. Etiã ijsdẽ fermè diebus qui bus purgationes fiebant, ipsa reiectio accidere solebat, diebusq; tribus aut quatuor perdurabat. Quap p inde pspicuũ erat illã id genus excretiones loco purgationũ sortitã fuisse: c † nã & febricula ijs ipsis diebus insecuta fuerat: quæ posthac d emẽdabatur. Hæc Erasistratus pfatus, deinceps de remedijs hoc pacto scribit: primis autem temporibus ipsa potionibus e † cęterisq; calfactorijs, deinde etiam per extrorsum applicata, reliquamq; adeo, quæ ad hoc quadrabat victus ratione, medicari occepta est. Erat.n. circa vteri os f * non intensa durities. Verũ cum remedia nihil oĩno promouerẽt, ac vno pppetuo circuitu grauitas in lumbos incũberet, humiditasq; nulla comparet, illico febres continuæ, intensioresq; prioribus exortæ sunt, quas & tusses vehementes, postq̃ corpus iã mollius factum esset, insecutæ sunt. g † Altera igitur die periculosum arbitrati, durãtib' adhuc febribus, purgationes facere, à medicamẽtis penitus abstinuimus: reliquis verò remedijs vsi sumus: queadmodũ & in hmõdi, & in alijs affectibus consueuimus. Prętérea ad medendi rõnẽ ipso purgationũ circuitu obseruato, cibaria subtrahebamus. Eaq; rõne reiectio sanguinis nõ amplius q̃ semel, eadẽq; pauxilla superuenit h †. His ille nihil aliud superaddidit, nisi, quin & purulentæ reiectiones profluebãt. Atqui hic de venæ sectione mentio nulla est, cum tñ, prout oẽs operum ipsius artis periti norunt, principium auxiliorum ab illa fecisse oporteret. Sed fortasse quis ex illorũ numero, qui ad omnia non grauantur prõpte respondere, defensurus Erasistratum dicet, quòd remedia huiuscemodi per illum administrata non sint, verum potius ab eo gratia nunc prodita esse, quò nos nihil eorum latere possit, quę acta essent. At opinionem istorum redarguit id quod infertur, dum hæc ait: i † Altera igitur die periculosum arbitrati durantibus adhuc febribus purgationes facere, a medicamentis penitus abstinuimus: reliquis verò remedijs usi sumus: quemadmodum & huiusmodi & in alijs affectibus consueuimus. Præterea ad medendi rationẽ ipso purgationum circuitu obseruato, cibaria subtrahebamus. In his enim Erasistratus aperte indicat se non aliorũ medẽdi rationem recitare, sed suam ipsius enumerare, atq; omnia, quæ circa ægrotam fecisset, perscribere. Nam & abstinuimus, & arbitrati, nec non, usi sumus, ac obseruato, & subtrahebamus cibaria, alterum ex duobus manifeste declarat, aut quòd Erasistratus propria remedia recitauerit, aut ea, quib' alii usi sunt, ipse fuerit amplexus. Porrò si ea amplexus est, quorum alii authores fuerũt, iam nobis euidenti cõiectura colligere licebit, quid ille de venæ sectione senserit. Per ipsam enim ciborum subtractionem rursus nobis alterum duorum insinuatur H.
aut q̃ illa in totum subtrahi, aut diminui debeant. id qđ Erasistratus se in muliercula hac ægrota, quo tempore purgationis circuitus aduentabat, fecisse fatetur. Conueniunt ergò hæc in hac re cum omnibus scriptis illius, quòd ille solam inediam ægrotis seruandam consuluerit, venæque sectione nullo in loco sit vsus. Nisi rursum hic aliqui dicant, mulieri illi venam quidem sectã fuisse, verum id auxilium in enarratione omissum esse, eo q̃ nos ipsi id adhibitũ esse autumare possimus, quamuis per illum non sit declaratum. Cur ergo de inedia quoq; non reticuit, cum de illa vel eadem ratione nobis suspicari liceret? Eadem autem ratio est, tum de potionibus, tum k † de supercalefactione, deq; ijs q̃ foris applicata. } Si.n. neque de his penitus Erasistratus quicquam scripsisset, tñ oĩno q̃ ea à medicis peracta fuissent, cogitare poteramus: quippe qui animo concepérimus vniuersis auxilijs illud commune esse, quòd illa administrata fuerint, quamuis de eis nihil præscribatur. At Erasistratus exquisitæ perspicuitatis gratia omnia simul enarrare constituit, ne. s. nata inde occasione aliquis hæc quidem, tanquã ægrotæ adhibita fuissent, adijcere posset: illa verò veluti iam prætermissa, subtraheret. Præterea quoq; hæc Erasistrati enarratio, opinioni istorum euidenter repugnat. Si enim muliercula venæ sectionem subijt, inedia frustra est vsurpata:

C † Al. ex antiquis. infestæ autem fuerant & febricula ijs ipsis diebus.

D † Al. quieuerunt.

E † In Græcis antiquis legit. καὶ πυριάτοις τοῖς ἄλλοις, καὶ προθέτοις. i. et fomentationib' uteri, et subditis. s. pessis, reliquaque uictus ratione medicari. etc.

F † In quibusdã antiq. cod. græcis particula illa, non, non habetur.

G † A curatione igitur circa uterũ adhibenda abstinuimus difficile esse arbitrati, durantib' adhuc febribus purgationes facere.

H † In Græcis impressis. ἀλλὰ λαμβάνουσιν ἐξ ἴσου ἔσοντος. ἀλλὰ τοῦ ἐξ ἴσου ἔχον ἀναγωγή.

Manuscripti habent. ἀλλὰ ... ἀλλὰ ... τοῦ ... ἀναγωγὴ. i. sed certe nihil pollens, sed & quandoque recurrebat iam purulenta reiectio.

I † A curatione igitur circa uterum adhibenda abstinuimus, difficile & c.

† K De fomentatione & subditis. s. pessis.

A vſurpata: quin potius ſi veritas fatenda eſt, non fruſtra ſolum, verũ etiam nõ ſine noxa. Sed iſtud paulo poſt indicabimus: nunc verò illam fruſtra accerſitam eſſe, ut explicemus oratio ipſa poſtulat. Poſtq.n. per tempus purgationis, quæ circuitu quodã fieri ſolebat, ſanguine ad ſuperna perlato periculũ immineret, ne mulier qñq; ſanguinẽ expueret, Eraſiſtratus plenitudinẽ minuere cupiens, ad inediã ſe contulit: atqui hæc ſuperuacanea planè eſt, ſi modo venæ ſectio, qua momẽto temporis ſanguinẽ ſuperfluũ euacuare facillimũ fuerat, accerſatur. Proinde illi qui Romæ mulieres medebantur, rei quæ contigerat experiẽtia maxime cõmoti, tpe quo eruptio menſtruorũ futura expectabaẽ, venæ ſectionẽ vſurpabant. Neq; verò quietẽ illis imperabant, neq; ieiuniũ, ſed melicratũ offerebant, victuq; humectante ac lauacris affatim vti cõcedebant. Ab his.n. ſi vel mediocri quãtitate ſanguis fuerit ſubtractus, purgationes cõfeſtim exoriri ſolent, pſertimq; ſi infra poplitẽ, aut prope talum venæ ſectio fiat. Sed è diuerſo ſiquis uena ſecta inediã ſuſtinere imperauerit, non ſolum menſes prius fluentes cohibebit, verũ & purgationes, q̃ iã inculpate euacuabantur, reprimet. Sanguis nanq; ciborũ inopia areſit, & dẽſior ſe ipſo redditur, eamq; ob rẽ ad fluendũ ineptus euadit. Quæ igitur tũ lotę fuerint, melicratũq; & cibos idoneos aſſumpſerint, ac vini B neq; auſterũ neq; craſſum biberint, his purgationes proculdubio cõtingent. Ob idq; ego inedias poſt venæ ſectionẽ non fruſtra tñ, verũ ẽt non ſine noxa aſſumi dicebã. Cæterũ venæ ſectionẽ puellæ illi Chienſi non adhibitã fuiſſe ẽt ex ijs, q̃ ſuperuenerãt, patet. Sanguinis.n. aliquantulũ expuebat, quẽ nequaq̃ expuiſſet, ſi euacuationẽ experta fuiſſet: demũ cum præ ſpirandi difficultate mortua ſit, ne hoc quidẽ ſic perpeſſa fuiſſet. Maximũ pterea experimentũ Romę noſtra tẽpeſtate à venæ ſectione eſt ſumptum. Contigit.n. cum vulgo mulieres aquam frigidiſſimã ex niue potarent, ut aut nullo pacto, aut prorſus diminute purgarentur: has tñ medici venæ ſectione adeo incolumes conſeruarunt, vt neq; ſanguinem ſpuerent, neq; laterali inflammatione, aut pulmonis, aut ſynanche caperentur. Non ergo puellam illam Chienſem ab Eraſiſtrato per venæ ſectionẽ curatam fuiſſe ſuſpicentur: neq;.n. ipſe cũ alia quæuis enarraret, auxiliũ venæ ſectionis, tanquam rẽ parui momenti, prætermiſiſſet. Neq; ẽt ob inediã ille, hæc aũt multitudine ſanguinis pſocata interijſſet. Sed de hac impræſentiarũ iſta dixiſſe ſufficiat. Translato verò ad Critonem ſermone, orationi huic verba Eraſiſtrati adſcribemus, q̃ de illius affectibus fecit: ſic enim habent. Critoni quidem repletio initium ægritudinis fuit. Acceſſit ad hæc ꝙ in plenitudinem ſynanchicã iam inciderat, quæ ſanè nihil aliud eſt quã pariſthmiorũ, ligulæq; inflãmati. Plerũq; ergo contingit, C vt qui in eam inciderint, ſuffocentur, ac niſi celerrime illis ſuccurratur, breui intereant. Cum aũt Crito quoq; in horũ numero eſſet, prima quidem die illum more cõſueto ſpongijs calfacientes medicati ſumus, eoq; tempore cataplaſmata illi applicata reliquimus, ut in curatione perpetuo eſſent. Exhibita ẽt ei ſunt catapotia ex caſtoreo ad aluum ciẽdã, quæ his cõmode ſubducta eſt. Neminẽ nõ animaduertere arbitror diligentiam narrationis omniũ eorum, quæ circa Critonẽ acta ſunt. Nã & *calfactionẽ per ſpongias factam; & vſum cataplaſmatum, & catapotiorum retulit, adeoq; quòd p ſpongias *calfactus ſit manifeſte declarauit, ac reliqua ut ordine geſta erant ſtudioſe enumerauit: de venæ autem ſectione ex cõpoſito ſiluit, nẽpe quòd auxiliũ iſtud cæteris vilius putauerit. At tenuia illa, quæ in his enarrationibus continentur, commemorare mihi nũc integrũ nõ eſt: quãquã Eraſiſtratus ipſe rurſum paulo poſt ait, apparebat itaq; nobis quòd affectus ipſi ad pulmonem hepar que a† permutari incepiſſent, b† & ſynanche iã illuc deflueret, eoque febres augerentur. Hoc loco affectuũ permutationem c* ſine hypochondriorum tenſione factam eſſe arbitratus eſt: ubi quam diligẽtiſſime animaduertendum cenſeo, cõſiderandumque, quale illud ſit, qđ tibi in dictione hac occurrat, qua affectus permutari incepiſſe ait: num.ſ. id ad partes, quæ inflãmantur, permutatas pertineat, an ad ſanguinis, qui inflammationẽ concitauit, transfluxum. Mihi ſiquidẽ primum ex prædictis ne cogitari quidem poſſe uidetur: alterũ autem illorum uerum eſſe conſtat: nã & ego multitudinẽ in aliquã partem decumbentem ſæpius cohibui, *quã illa propria virtute deinceps in aliã quãuis repellẽdo trãſponit. Iſtud ergo Critoni con D tigiſſe apparet, verũtñ neq; tum tpis Eraſiſtratus venæ ſectionis vnquã meminit. d† Sed cur ſe totum thoracem vna cum hypocondrijs ipſis, cataplaſmatis fouiſſe ait? Quemadmodum autem ex partibus quæ circa ligulam & tonſillas ſunt, ſanguinis exuperantis permutatio ad loca inferiora fiebat, ita quoque illo ex inferioribus ad caput ſurſum perlato, contingebat partim febres excitari, partim aggenerari ſymptoma, quo principiũ uertiorum affectum eſſe iudicabatur. Audi itaque & hanc Eraſiſtrati ſententiam. Cum autem ab ægritudinis principio iam decimus dies adeſſet, ac ab inſtãtia ſextus, quo tum febris vehementi inſultu redijt, tum obuerſio ceruicis accidit, & vna hora tranſacta tanta inſenſibilitas hominem inuaſit, ut & lotium per lectum emitteret: non multo quoq; poſtea inſtantia febris aderat. Deinceps inſerens ait. Videbatur itaque nobis quòd affectus rurſum verſus caput permutari incepiſſent, ac circa hanc permutationem febris redijſſet, quæ poſtea cum iam partes capiti vicinæ afficerẽtur, intẽſa pmanebat. Atqui vel nos aduerſus hominẽ ſequẽti ſermone inſurgamus. Rectiſſime tu quidem Eraſiſtrate dicis, affectuum permutationem ad caput factam eſſe inquiens: multo verò melius fuerat, e† ſi non quorumuis

A† Permutationẽ ſeciſſent. & ſic ubique inferius.

† Al. ex antiquis & ſynanche quidem illa alleuaretur, febres autẽ augerẽtur.

c† In antiquis ἄμα τῇ κατὰ τὰ ὑποχόνδρια τάσει. i. ſimul cum hypochondry tenſione.

D† Sed quid ait? ſe totum thoracem una cum hypochondrys ipſis, cataplaſmatis fouiſſe.

E† Al. Ex antiquis. ſi nõ affectuũ dixiſſet, ſed ipſius affectuũ cauſa, hoc eſt plenitudinis.

rumuis

rumuis affectuũ, verum eorum, qui plenitudine causabantur, dixisses: ut enim corporis affectas E
partes permutari incepisse nemo dicere possit, ita neque ipsos affectus. Arbitror enim, quod multo
cõsultius diceret, quieuisse quidem priores affectus, alios verò cũ permutata exortos esse, a† quæ
in principio totius narrationis eadẽ rõne, qua & repletio ipsa, aderat: b† quã si ipse euacuasset, ne-
que vnquã morbus earũ rerũ, quæ circa ligulã impactæ erãt, permutationẽ ad infernas partes molitus
fuisset, neq; è diuerso ille deinceps versus caput ferri potuisset. Quapropter Critonẽ hũc eodẽ pacto,
quo & ancillula Chiẽsis interierat, quia illi vena secta nõ fuisset, mortuum esse constat. Sed istud
quoq; Erasistratus ipse persensisse animaduertitur: c† neq;.n. aliã ob causam ait, quod huic interitus
causa fuerint ea, quæ ad pulmonẽ delabebantur: & quanquã statim ab initio hominẽ plethorico affe-
ctu implicitũ esse cognouisset, tñ maximo ductus errore hæc euacuare nõ præuenit. Si igitur ad
struere quisquã velit, Erasistratũ, & quod peritissimus medicus esset, & affectus illos tũ Critoni ex reple-
tione, tum puellæ Chiensi ob menstruorũ retentionẽ, contigisse cõpertũ haberet: subtractionẽ
sanguinis nequaquã prætermisisse, quin potius vtrisq; sanguinẽ subduxisse, verũ id in enarratione cõ-
sulto præterijsse: quid vetat & me dicere, qualecũq; illud ex euacuatorijs remedijs sit, applicatũ qui-
dẽ ægrotis id esse, in enarratione nihilominus nõ esse recitatũ? Ecquis.n. sanæ mẽtis medicus fer- F
re me posset, si dicerem symptomata illa, quæ vsq; ad mortẽ apparebant, propter plenitudinẽ illis acci-
disse, interitũ autẽ ipsum non alia de cã insecutũ, nisi quod plenitudo euacuata non fuisset? Quis ẽt
ferret istos, qui dicũt, quod ex ijs quæ Erasistratus egisset, minuta tñ perscripserit: at de venæ sectione,
eaq; quæ per elleborũ, scãmoniamve fit purgatione, quia hæc auxilia per se clara sint, nullã mentionẽ
fecerit? Atqui siquis sola communi sententia, qua repletionẽ euacuandã esse indicatur, venæ se-
ctionẽ significari asserat, ut quæ etiam inter euacuatoria remedia annumeretur, quid inhibet ea-
dem lege, alia cuncta euacuatoria præsidia intelligi? Ne ergo amplius ab Erasistrato solam ue-
næ sectionẽ ægrotis adhibitam esse dicant, uerum reliqua quoq; cuncta, puta clysteres, vomitio-
nes, purgationes, lauacra, exercitia, frictiones, gestationes, inunctiones, d* calefactoria cataplas-
mata, cæteraq; id genus, quibus oĩbus ille aliqñ uti potuerat. Si verò nõ hoc solum sufficit, quòd
euacuandus æger sit, neq; istorum auxiliorum is finis existit: sed in primis e* modum euacuatio-
nis adijcere, postea quibus rebus hæc adamussim indagetur declarare, ac his occasionẽ, & men-
suram, & vtẽdi * rationẽ addere opus sit: sequitur sanè quòd qui saltẽ de scopo auxiliorũ cõmuni
verba fecerit, is nõdum vlla ex parte particularium meminisse potuerit. Si enim commune quid G
protulisse suffecerit, frustra ille cataplasmatũ, inediæ, * calfactionisq; per spongias factæ, mentio-
nem habuit. Siquidem neq; cataplasmata, neq; inediam, nisi ab eo didicerimus, nostra opera in-
venire possumus, uenæ autem sectio, Erasistrato quoque tacente, vnicuique manifesta est.

Ex ijs quæ in sanguinis detractione considerari solent, cum ab Erasistrato in minimis alioquin curioso omissa sint, conuinci illum ab ea prorsus abstinuisse. CAP 4.

SEd quamuis illis istud quis cõcesserit, absurdum cũ sit, tñ ei qui auxilio hoc cõmodo vsurus est
multæ etiamnum, eædẽque pergrandes considerationes supererunt. Inter has aũt, Prima est,
an, quemadmodum aliqui sentiunt, quamlibet venam semper secare, nihil differat, aut propriæ
venæ in singulis affectis partibus contineantur, quæ ipsarum plenitudinem quam celerrime eua-
cuare possint. Secũda verò, vtrum semel aut sæpius subtrahere conueniat. Tertia itẽ, qua rõne in
his intentiones inuestigandæ sint, quas ubi quis exquisite cõsiderauerit, mensuram euacuationis
cõiectura assequi possit. Quarta in qua de occasione, ad quam in primis venæ sectio fiẽda est, nũ
.s. ea eligibilis sit, per demonstrationem docetur. Qui igitur à uenæ sectione prorsus abstinet, apud
hunc harũ rerum omnium cõsiderõ perit, è medioq; tollitur: eam autem adhibẽti, ut omnia ista
sequantur necesse est. Quanquam & in reliquis omnibus præsidijs eadẽ est ratio, veluti veratri, H
scammonij, uini, lauacrorum, cibiq;. Si in ægrotis curandis aliquo dictorũ nobis uti nequaquam
cõceditur, tũ neq; occasio amplius, neq; quantitas, neq; vtendi modus, neq; quicquã aliud ad in-
uestigandum reliquũ fiet: At ille, qui vsum istorum probat, hæc omnia discutere necesse hẽt, id-
que non solũ in efficacibus auxilijs, in quibus si vel parui momenti quid prætermittatur, confe-
stim maxima noxa ægrotis imminet, verum etiam in minimis quibusq; ita quotidie euenire vi-
demus. f† Proinde siquis medicus homini ægroto gratificaturus auxiliũ aliqđ describit, is neq;
omittit occasionem, qua nutrire ipsum iubet, neq; cibum, facultatesq; ipsius non determinat: ne-
que vel quantitatẽ, vel parandi modum, vel utẽdi ordinẽ retinet: quin potius vnũquodq; horum
illis qui tum ibi adsunt, quo pacto id fieri debeat, singulatim explicat. g† Quin etiam pleriq; in li-
bris passim describunt, qua ope, quibusve auxilijs omnia hæc administrari soleant: quorum non
nulli, quibus alioqui prolixitas sermonum cordi nõ est, in huiusmodi enarratione orationẽ pro-
trahunt, idq; genus disciplinæ nõ multiloquium, verum diligẽtem solertiam, esse putant. Hippo-
crates ẽt cũ in plurimis suis operibus breuitati summopere studeret, tñ qđ ad venæ sectionẽ atti-
net, nõ est grauatus scribere, tũ partẽ corporis, in qua vas secari oporteat, tũ euacuationis mensu-
rã, vna cũ occasione ipsa. Erasistratus aũt, quẽ asseclæ eius sui venæ sectione vsũ fuisse prædicant,
multi loquus fuerit licet, tñ, ut ego paulo post indicauero, principio venæ sectionis nomẽ alijs præ-
sidijs

A† Forte legẽdum in græcis codicib. ἢ τῆς [illegible] ἀρχῇ τῆς ὅλης διηγήσεως ἡ πλήθωρα, i. quæ sane erat (ut ipse in principio totius narrationis dicebat) repletio.
B† Hunc locũ clarius ita uerterem. Hãc igitur si euacuasset, id quod ad ligulam fluxerat, nequaquã ad infernas partes permutationẽ fecisset, nec rursus illic ad caput ascendisset. Sectas autẽ ubi in impressis legitur [illegible] in antiquis esse [illegible].
C† Clarius: Quid.n. ait? huic uidentur causa interitus fuisse ea, quæ in pulmonẽ irruerunt.
D* Al. [illegible] i. exsiccãtia.
E* [illegible] i. modũ, sed forte legendũ τόπον, i. locum, ut ipse etiã inferius manifestius declarabit.
F† Antiqui cod. græci hẽt [illegible]. Nullus igitur medicus, qui dixerit, hõ hoc nutriat, rẽ gratam facit, qui occasionem ẽt nõ addat, qua nutriendũ esse laborantem iubet: neq; cibũ [illegible] præfiniat, neq; quantitatẽ, neq; parãdi modũ, uel ipm utẽdi ordinẽ.
G† Clarius ex antiquis. Proinde & oẽs in auxilijs quæ administrari iubent, ea hæc ex ordine in libris scribũt.

A sidijs ne adscribere quidē dignatus est: deinde etiā omnia quæ iam recitata sunt, vtpote tempus
mensurā, vasis situm, vtendiq; rōnem prætermisit. Econtra verò qua rōne & offa inspersa, & ca-
taplasmata ægroto offerēda sint, perscribere nō est veritus: immo neq; olerū decoquendi modū
silentio prætereundū putauit. Audi itaq; quæ ille in opere† de alui curatione scribat. Prima qui- †τῷ περί.
dē adiectione farina crassiuscula, tosta ac ꝓbe quassata, offerēda est. Cū aūt illā offerre nolueris,
in vasculo aliquo frigido infusam, ac aq̄ cōmistā exhibeto, nō vna vice vniuersum id, quod datu †περὶ κοιλίας
rus es, verū bis aut ter cōmiscēs, ne offa arida effecta, ac solutioni inepta, multum humiditatis su- i. de aluo. de
scipiat: nullū enim horum confert. Ad edendum verò danda sunt affatim cichória in aceto non hoc libro Ga-
acri infusa, ac inter cibos consumēda, solidaq; ea decoquēda, duas ollas præparando. & in prima len. ēt memi-
q̄dem iniecta illa decoquere oportet: postq̄ aūt ꝓbe admodum cocta fuerint, ac in altera olla, nit. 6. Aph. 1.
qua iā bullierit, transponere ipsa in eam conuenit. Verum cichoria reuincta sint, vt facile quouis *non multum.
transferri possint. At vbi ad ꝑfectum cocta erunt, tum aqua effusa, sale oleoq; condienda sunt,
exhibendaq; vt offerantur. Nū ergo putas quicq̄ adhuc scribi posse curiosius, ab hoc præsertim
qui adeo tenuia cōsiderauit, vt admonere opctæptetiū duxerit, ꝙ cichoria, quò facilius hinc inde
transferri possint, vincite oporteat? Patet enim cuiq; ꝙ ea, q̄ soluta sunt, nō facile transferri quo-
B uis possint, ob idq; nō solum nos, q̄ medicam artē profitemur, verū & coquos olera elixātes cu
ræ habēs, ipsos quo pacto illa liganda sint, edocuit. Eodemq; animo est præd tus, sicubi vel cata
plasmatis alicuius cōficiēdi modū tradit, vel tot stadia inambulare, vel toties perfricari, aut aliud
aliq̄d huiusmodi iubet. Ob quæ oīa pleriq; illius superfluā curiositatē non solū†non laudāt, } ve- †Al. ἀμελοῦσι
rū & vituperijs incessunt, tanq̄ qui modum terminosq; cōstituerit, quātitate in infinitum sese ex i. negligunt.
tendentes. Quis ergo credat hūc, qui tantopere alioqui curiosus sit, vt alijs auxilijs, sic & venæ se
ctione vsum fuisse, cū de illa nō alibi, nisi semel, vbi de sanguinis reiectione agit, mētionē fecerit?
Atqui illi neq; tum ea vsus est, sed oīno è contra, Chrysippū, eò ꝙ venæ sectionē neutiquā vsur-
pauerit, summopere laudauit, †insuperq; demonstrationes quasdā attulit, q̄bus Chrysippi de ve †Al. ex anti-
næ sectione dogma modis oībus asserere conatur.* Nam hic illā magis sanguinē spuentibus, q̄ quis. Insuper
ijs, quibus aliqua corporis pars inflammationi obnoxia est, quadrare dicit. Cæterum de hac quo demonstratio,
que re alio loco dicetur: nūc verò qđ antea eloqui exorsus eram, repetendū est, ꝙ Erasistratus. s. qua Chrysippi
quasi alioq̄ vniuersos suos sermones in immēsum extrahere nō cōsueuisset, & bis terq; interdū de vena sectio
in diuersis operibus eandē sententiam replicasset, illis tū vel semel quinq; syllabas adscribere cō ne dogma asse
tempsit, quibus interpositū cæteris auxilijs phlebotomiæ. i. venæ sectionis nomē enunciare sibi rere videtur,
C integrū erat. Taceo hic, ꝙ & quantitatē illius, vt in alijs fecit, & tēpus, reliquaq; eiusmodi, prout non magis eo-
superius significatū est, indicare oīno debuerit. Proinde nonnulli medici fuere, qui quantitatem rū qui sangui
euacuationis, signis* quibusdam definierūt, veluti si vel color, uel tenor, vel sanguinis fluxio mu nem spuerunt,
tetur, aut pulsus tēpore subtractionis ex debilitate collabantur, ac sudores prorumpant, aut ea, q̄ est cōss, quam
aliqui labores vocant, aut deniq; vomitus vehemētiores, exuperantesve alui deiectiones appa- aliorū omniū,
reant. Alij ēt vsque ad animi defectionē, euacuationē producēdam putant, præsertimq; siquid in quibus aliqua
illa pro euacuationis portione contingat. Nam & ob bilem, pituitamve, cum ex in os vētris in- corporis par,
fluxerint, persæpe animi defectionem manifeste fieri videmus. Aliqui item tum coloris in toto phlegmone la-
corpore permutatione, tum pulsuum alteratione, commoderatam subtractionem coniectātur boratura sit.
eamq; ob rē modis omnibus illos improbant, qui arbitrantur multo consultius esse, vt conside- Cæterum &c.
rata ex certis īdicijs noxij humoris natura, denuo redeatur ad illius euacuationē, q̄ si eadē semel Vide ēt supe-
copiosa fiat. Nec defuerunt quidā, qui ēt constitutam quandam mensurā illius ꝓponere aude- rius pag. 5. c.
rēt, perinde quasi duabus heminis atticis, aut paulo plus minusve moderata subtractio circūscri- d & infra pa
beretur: quippe cum ex cōmoderata proportione, adhibitis ad id & ætate hominū, & natura, & gin. 13. a b
tempore anni, & regione, nos ipsi maius minusve cuiq; quadrans inuenire possimus. Quare &
Erasistratus certum nobis numerū frictionis tradit: quo, ēt si ab exq̄sita illa mediocritate aberra
D uerimus, nullam tamē notabilē noxā incurramus. Mēsuram aūt de venæ sectione nullam planè
protulit: nam, sat scio, de venis quæ incidi solēt, non pauca scripsisset, maximeq; cum & Hippo-
crates tum eius, quæ infra poplitem propeq; talos est: tū illius, quæ vel in fronte recta est: vel ea-
rum, quæ sub lingua existunt, frequēter meminerit. Præterea hoc loco referre non est opus, quā-
tum ad uenas circa cubitum attinet, ꝙ neq; Erasistratus reticuisset, num illæ omnes in omnibus
morbis secandæ sint, an quemadmodum Hippocrati placet, aliæ in alijs. Huius enim, qui tam dili-
gēter omnia scriberet, proprium officium fuerat, siquid in hoc præsidio a germana mensura di-
screparet, ad certos terminos redigere, ac quam sententiam in venis explicandis haberet, id quod
& alij medici factitarunt, adscribere. Quidam enim nihil interesse dicebant quancunque venam
quis incidere vellet, vt quòd ex vnaquaq; æqualis totius euacuatio fieret. Rursum alij ingentem
vel in hac re diuersitatem contingere censebant: nam aliquas ipsarum celerius, aliquas autē lon-
ga tēporis mora affectam partē euacuare asserebant. Cum igitur ille nihil tale scripserit, nec
venæ sectionis scopos declarauerit, clare vnicuiq; patet, eum vniuersas has rationes ideo inter-
misisse, quia præsidio hoc nunquam sit vsus. Perinde enim vt qui nunquam in ægroto aliquo

cataplasmata expertus est, is & differentias ipsorum, & conficiendi modum, & occasionẽ, ratio- E
nemq; utendi describere nequaquam potest (solum.n. ijs, qui illa qñq; more Erasistrati admini-
strauerunt, necessario incumbit de horum singulis disserere) eodẽ pacto quicunq; venæ sectio-
ne penitus non sunt vsi, occasionẽ illius, modũq; vtendi, & mensuræ scopos, tradere nequeunt.
Verum qui illa vtuntur, eos in primis & de his oĩbus, & multo magis de venarum differentia di-
stinctim tractare operæpretium est, ac ad illa, vt si nihil aliud, hoc tamen commonefacere, ꝙ ni-
hil differat, si hæc uel illa secetur, quia cunctę inflammatas partes ex æquo euacuare possint.

*Erasistratum hac etiam ratione a uenæ sectione abstinuisse, quod in febrium, ac inflammationum cu-
ratione, in quibus conuenit maxime, mentionem de ipsa non fecerit* CAP. 5.

VErum eiusmodi rerum nihil scribere, ac vsum omnẽ auxilij de medio tollere, in eo præser-
tim affectu, qui illud oĩum consensu præcipue requirebat, quis id manifesto argumento es-
se non diceret, ꝙ Erasistratus auxilio ipso nunq̃ sit vsus: quid.n. difficultatis fuerat cum in tracta-
tu de febribus hæc uerba faceret: igitur circa ægritudinum principia ac inflammationum gene- »
rationes omnis sorbitionum, ciborumque adiectio prorsus subtrahenda est, si illic adscripsisset. »
Vtẽdũ uerò venæ sectione, quo totius orationis series talis esset: circa initia ægritudinũ ac inflã-
mationũ generationes, oĩs sorbitionũ ciborũmq; oblatio auferenda est, utendũ verò uenæ se- F
ctione. Inflammationes enim quæ febres faciunt, ut plurimum ex repletione fiunt. Si ergo in hu-
iusmodi temporibus adiectiones offerãtur, easq; cõcoctio, ac distributio pro suarum actionum
facultate vicissim reddant, & uasa nutrimento impleãtur, adhuc multo maiores ac vehementio-
res inflãmationes fieri tũc continget. Cõmodius itaq; fuerit cibaria non exhibere, illicoque ue-
næ sectione uti. Et talis quidem dictio esset, si ille ut inedijs, ita & venæ sectione, uti voluisset: ue-
rum cum id non adscripserit, quomodo quis virum crediderit eius remedij vsum laudasse? Cum
uerò neque in alio quopiã opere medicinali hoc fecisse illum cõstet, aliquid etiã multo firmius
de illius sententia pronunciare audebit. Quis enim arbitrari posset, ꝙ Erasistratus, cũ alioqui lo-
quacitate quã prolixissima gaudeat, grauatus fuerit uel semel suis cõmentarijs, quæ conscripsit,
quatuor aut quinq; syllabas addere? Ego itaq; ẽt si nulla Erasistrati monumẽta iã superessent,
omniaq; perijssent, id quod & Chrysippi libris ferè imminet, tamẽ discipulis illius sententiã sui
magistri profitẽtibus credere magis adducerer, q̃ his, qui Erasistratũ neque aliquando viderunt,
neq; vllos illius discipulos, aliosve, qui ad illos discendi gratia proficiscebãtur, aut qui ijs rursum
familiariter vterentur, conspicati sunt: sed potius ea temere post tot annorũ secula asserunt, quæ
neque ipsi cognouerunt, neque ab aliquo qui cognouerit, audiuerũt, neq; Erasistratũ quatuor G
saltem, uel quinq; syllabas de hac rescripsisse animaduertũt. Nam τέμνειν φλέβα hoc est venam se-
care, quatuor syllabis exprimitur: φλεβοτομία verò quinque syllabas vsurpat: proinde id quod su-
perius verbis Erasistrati per me adscriptum est, puta, vtendum vero venæ sectione, nouem sylla-
bis græce effertur. Quiescant ergo illi iam, qui tum studiosis, tum ægrotis ipsis artis commoda
eripere conantur, dicẽtes, Erasistratũ quidẽ vsum venæ sectione esse, verum eius mentionem ob
id nõ fecisse, q̃ a illa, q̃ cataplasmatum, olerumq; decoquendi ratio, multo euidẽtior esset. Si enim
artis studiosi eam ob rem venas secare in aĩum inducent, quia quemadmodum venæ per inedias
euacuatæ inflãmationes discutiant, ita & venæ sectio, omnes sanè deinceps illos quos Erasistra-
tus inediã sustinere iubet, venæ sectione curabũt. Atqui vel hoc vile etiamnum, abiectumq; est.

*Errare etiam, quàm maxime Erasistrateos, ac ipsi Erasistrato aduersari, cum
venæ sectionem suscipiunt.* CAP. 6.

CAeterum si adolescentes, qui neque de venæ sectionis mensura, neq; de venarum secanda-
rũ ratione, quicquã audiuerint, ad p̃sidiũ hoc sese accingãt, id statim, ut dictũ antea est, ab ip-
so quoque initio maximum afferret nocumentum. Præstiterit igitur illos neq; penitus venæ se-
ctionem aggredi, quam citra respectum dictorum, auxilio manus admouere. Plures enim hac H
ratione perierunt, quàm quibus non fuerat vena secta. Nam medici natu grandiores venas tunc
temporis nunquã secantes, alijs euacuatorijs auxilijs vtebantur, quæ idem, quod & venæ sectio,
verum longiore tempore efficere poterat: nisi si ob affectæ partis dominium, vel plenitudinis ex-
cessum, mors ægrotum præoccuparet. Sed q̃ nostra tempestate febres cunctas in principio venæ
sectione indigere putant, non mediocri hercle noxa ægrotos afficiunt. Sic. n. sibimet de huius-
modi auxilio persuaserunt, tanquam si ab Erasistrato ita scriptum esset, vt ego nõ multo antea
additis ipsi orationi nouem syllabis, significaui, quò sententia talis fieret, nam eius denuo memi-
nisse consultius fuerit. Igitur circa ægritudinum principia, & inflammationem generationes ab
omni prorsus sorbitionum ciborumq; adiectione abstinendum est: vtendum verò venæ sectio-
ne. Talem enim Erasistrati sententiam nostri temporis medici ægrotis minime consulentes, esse
volunt, cum alia quidem tempora scopiq; ipsius inediæ, alia item venæ sectionis habeantur: quæ
ego omnia in præsenti commentario ordine idoneo explicabo. Nunc siquidem veluti cum illi
à senioribus persuasi nouam auspicabantur palinodiam, sic mihi quoque propositum meum
omnino immutandum est, eaq; ratione inhibendum censeo illis, qui hactenus venas temere se-

carunt,

A carunt, ne eas in posterum penitus secent. Vt enim Plato ait, minus aberrare eos consentaneum est, qui ea non aggrediuntur, quæ non norunt, quàm qui illa tractant, q̃ nunquã didicerunt: nam hoc idem, & isti faciunt, sibi ipsis persuadentes, ꝙ & quibus venã secare expedit, & cætera id genus, q̃ à me recitata sunt, inuentu facilia existant: hincque adeo in cuiusque morbi initio inediam vna cum venæ sectione ex æquo vsurpant: ac hoc ipso, si vera fateri licet, Erasistrati sententiam modis oĩbus inuertunt. Nam & venas secant, & extemplo à venæ sectione nutriunt, cũ ille contra venas secare inhibeat, sineq; nutrimento degere studiose cõsulat. Quia uero isti a † veritatem multo magis, quàm Erasistratum in honore habeat, ostendere eis operæpretiũ est, ꝙ sermo ille quẽ de sanguinis reiectione conscripsit, non proprie ad illum solum affectũ pertinet, vt qui vnicuique phlegmoni sit communis. Verba autem sic habent. b † Adhæret enim ijs tempore reiectionis ex inflammatione periculum, in quo offerre nõ facile est. A venæ verò sectione inediam longo tempore toleranti, ne virtus eius exoluatur, periculũ imminet. c † Sic ille de ijs, qui sanguinem vomunt, uerba facit, ea de causa eis venã secare prohibet. Cæterum ꝙ ipse inflammationem subsequi suspicatus sit, dum ait: offerre non facile est, hoc est, dare cibaria: &, à venæ sectione ine-
B diam longo tempore toleranti, ne virtus eius exoluatur, periculum imminet, vnicuique in conspicuo est. Neque enim illic ad sanguinis reiectionem quicquam proprie spectat, quo quis à venæ sectione absterreri possit: verum vtraque hæc, hoc est, neq; propter inflãmationes cibos dare, atq; id d † tempore venæ sectionis} factitantibus, periculum de resolutione virium imminere cum febribus quoque communia sunt. Porrò si diligentius animũ aduerteris, reperies Erasistrati sermonem hunc venæ sectionem in febricitantibus multo magis, q̃ sanguinem spuẽtibus detrectare: à principio enim dum sanguis reijcitur, haudquaquam vas ruptum inflãmatione corripitur: at febrium initia, vel Erasistrato teste, necessario inflãmationis principium habẽt. Proinde si ad corroborãdam rerum incertarum fidem ijs, quæ manifeste apparẽt, vtẽdum est, uidi ego plurima vulnera, quæ priusquam ægris vena secaretur, coalescebant. Fieri ergo nihilo secius potest, quòd vas ruptũ nullo pacto inflammetur, dũmodo nos cætera rite administrauerimus, sanguinisq; e † quantum nobis visũ fuerit, in tẽpore euacuauerimus. *Preterea si Erasistratus dicit, quòd necessarium sit tempore, quo affectæ partes inflãmatione corripiũtur, inedias sustinere: ideoque virtutẽ venæ sectione antea dissoluere veretur: multo magis ab ipsa in febricitãtibus, q̃ in sanguinem reijcientibus, nobis cauendum est. His etenim venã ruptam priusquam inflammetur coale-
C scere possibile est, & multo magis si euacuati fuerunt: febricitãtibus autem partem aliquam iam inflammari necesse est. Cæterum quòd possibile sit vas sine inflammatione conglutinari, id alicui etiam ex reliquis vulneribus credibile apparebit. Frequenter enim vidimus, cum quibusdam singulari certamine pugnantibus integrum crus, brachiumve abscessum *esset, coaluisse tamen vulnus antequam inflammatio oboriretur: quod quidẽ multo magis continget, si, vt Hippocrates ait, sanguis copiosus illico fluxerit. Sæpius etiã foramen in cauas thoracis partes illatum, in tribus diebus conglutinatum conspeximus. Quin etiam nuper in palæstra aliquis insigni plaga accepta, extemplo vehementer tussiendo, duas ferme sanguinis cotylas reiecit: sed ille: quia et statim vena secta, aliaq; quibus opus habebat facta fuissent, neq; omnino deinceps tussiuit, & nunc quoq; sanus incolumisque degit. Ex his itaq; dispicere licet, quòd si q̃s vel adhuc Erasistrato obtemperare velit, abstinere magis à venæ sectione in ijs debeat, quæ iam inflammãri inceperint, quam quæ nondum inflammatione sunt correpta.

Ex eisdem Erasistrati verbis, quæ ab eius sectatoribus adducuntur, conuinci, quòd ipse venæ sectione non sit vsus. CAP. 7.

PRæterea ne illud quidẽ minus clarum est, ꝙ Erasistratus venæ sectionẽ, neq; cum inedijs, neque ante ipsas inedias, unq̃ vsurpauit. Veruntamen nonnulli eo contentionis dementiæque peruenerunt, vt cum sermones hos audiuerint, discutiendorum eorum nullã sanè rationẽ inue-
D niant: tanquam verò nihil illis obiectum esset, propriam sermonem farraginẽ auspicantur, vnam illam sententiam in ore habentes, quam Erasistratus his verbis asserit: Consequens ẽt est, ꝙ circa inflammationis tempora vulneratis nihil sit offerendum: venæ enim euacuatæ, sanguinem, qui in arterias insilierit, facilius suscipient: quod vbi contigerit, inflammationes minus euenient. Et sic illi ꝑsuasi, ꝙ ipse uenæ sectione vsus sit, hinc apertè colligi posse aiunt. Quo.n. loco ipsam inediam veluti euacuatorium præsidium ille acceperit, multo sanè magis, inquiunt, ad venæ sectionẽ se accinget. Aduersus quos siquis dicat, ꝙ per ea, quæ allegant, Erasistratum quidẽ uenæ sectione ante inediam usum esse non demonstrent: sed potius consequens esse ostendant, ꝙ ipse post ea illam vsurpauerit: illi hunc ridentes, Tu tandem, aiunt, quid consequens sit cognoscis, Erasistratus aũt nõ cognouit? quasi verò ille ingenio exercitato non fuerit præditus, tuque illo multo sis promptior, ac rationibus magis polleas. Si itaque volueris, illi, vt te ducendi causa frequentet, consulemus, quo scilicet quid ad quanq; rem vel consequens, vel pugnans sit, cognoscere assuescat. Atq; his uerbis habitis illinc discedunt: in posterum verò, vt collocutoribus aliquam contumeliam inurant, adiungunt sibi hominum perfrictæ frõtis cateruam adeo copiosam, ut præ illo

A† Al. nõ veritatẽ, sed Erasistratum.
B† Vide supra pag. 5 d quo locus hic illic legatur.
C† Al. ex antiquis. Sic sermo, non quia spuant sanguinẽ, secerto prohibet venã laborãtibus febre, sed quia ipse inflãmationem suspicat' sit subsecuturã esse, in qua ait, afferre quidẽ, hoc est dare cibaria, nõ est facile: et uero, qui post venæ sectionẽ longo tempore, sine cibo permãserit, periculum est ne vires exoluãtur.
Neque hic loco ad sanguinis &c.
D† post sectionem venæ.
E† Qui phlegmonẽ facturus erat, quãtum nobis &c.

rum clamoribus nemo loqui quicquam possit, eiusmodiq; finem congressuũ statuunt. Sed nos B
impræsentiarũ eum nõ quærimus, qui conuicia spargenti vices referat, verum in primis quidem,
num Erasistratus venæ sectione aliquando sit vsus: Secundo autem, quas nam hoc auxiliũ vires
habeat, indagamus. Atqui horũ vtriusque propriæ habẽtur demonstrationes. Quod enim Erasi-
stratus uenæ sectione non sit vsus, testãtur & monumẽta illius, & discipuli fide dignissimi, Chry-
sippiq; vniuersum auditorium: Cæterum de auxilij huius facultatibus non eadem est ratio: nam
de his enunciata quædam q̃ verissima, nec non & conclusiones selectæ asseruntur. Præterea, si
quis istis quoq; posthabitis, solum rerum ordinem sequi voluerit, vel sic scripta Erasistrati, quia
nihil tale in his proditum sit, modis oĩbus periclitabuntur. Reputa igitur hæc in animo, præser-
tim exordio illinc sumpto, vbi ille in de reiectione sanguinis Chrysippũ laudibus extollens, q̃ lo-
co venæ sectionis membra vinculis excipere consueuisset, hæc ad verbũ scripsit: Hoc ipsum au-
tem facere volunt ij, qui sanguinẽ reijcientibus venam secant. At Chrysippus multo consultius
agit, ut qui non solum id qđ instat præ oculis habeat, verum & impendentis periculi curam ge-
rat: †adhæret enim his tempore reiectionis ex inflãmatione periculum, in quo offerre non facile
est, a venæ autẽ sectione inediam longo tempore toleranti, ne virtus illius exoluatur, periculum F
imminet. Atqui hic causam non adiecit, ob quam tempore inflãmationis inediã iniungat, vtpo-
te quæ ab illo declarata est, cũ in hanc sentẽtiã scriberet: Consequẽs est quòd vulneratis circa in-
flammationis tempora nihil sit offerendum: venæ. n. euacuatæ, sanguinem, qui in arterias insilie-
rit, facilius suscipient: quod vbi contigerit, inflammationes minus cõtingẽt. Quapropter ille ine-
dias tempore inflammationis ea causa laudat, quia illæ venas euacuant: verũ si ambas has senten-
tias in vnũ redegeris, sermo integer talis erit: Chrysippus sanè rectè fecit, qui nõ secuerit venam
ijs, qui sanguinem reiiciebãt, eò qđ illi paulo post euacuatorio auxilio, puta inedia, indigebant.
Præterea idem iste sermo, si complendiosius quoque dicatur, eiusmodi erit: Sanguinẽ reijcientes
nequaquã sunt euacuãdi, quia paulo post inflammatione ingruente euacuatione opus habebũt.
Etiam verò clarius is hoc pacto explicaretur: Ante inflãmationis tempus venas euacuare non li-
cet, ipsis quippe euacuatis, inflãmationes cessant: At sermo iste euidenter sibi ipsi repugnat, nisi
siquis suppetias illi laturus, duo hæc temere adijciat, quòd videlicet satius sit vt corpus per inflam-
mationis tempus euacuetur, non ante: quòdq; inedia sit magis, quã ipsa venæ sectio vsurpanda.
Sed si hæc dicat nos hunc neque quod propositum fuerat demonstrasse, neque sibimet consenta- G
nea dixisse, respõdebimus: in hocq; has partes discrepare dicemus quod ordinem sermonum nõ
obseruent. Omnibus enim hominibus, qui præsertim tantum mentis possident, vt consideratio-
ne etiam pauxillum quid consequi possint, perspicuum est, quod huic, qui sanguinem in arterias
transilientem per euacuationem venarum ad proprium locum reducere velit, id primo quoque
tempore sit faciendum. Manifestum etiam est, quòd euacuatorio auxilio quàm celerrime vtẽdũ
sit, ut quo & breuissimo temporis spatio, & sine vlla corporis perturbatione, euacuationẽ quam
uis perficere possimus. Quantum. n. inediæ persæpe lædant, superius demonstratum est. Proinde
in hunc modum alicui dicere integrum erit: Arbitror equidem ridendos esse eos, qui Erasistra-
tum quandoque sanguinem reijcientibus venam secuisse putant, quandoquidem ubi inediã tan
quam euacuatorium præsidium laudat multo hercle magis ipsam venæ sectionem laudaturus
fuerit, ubi quoque inflammationis tempore euacuatione opus esse arbitratur, sub illius initium
magis, quàm cum futura est, ipsam laudaturum fuisse in confesso est. Neque enim Erasistratus
rerum adeo imperitus erat, ut nõ multo citius sanguinẽ ex arterijs in venas reduci putaret, cũ ne
que circa insultus initiũ ille vehementer esset dẽfatus, neq; à calore febrili tãtopere* eliquatus, ut H
ob id crassiusculus efficeretur, Nam qui hoc ipsum assereret, semet potius deridendũ, q̃ illos quos
accusat, exhiberet: quãdoquidem cum Erasistratus ipse scribat, venę sectionis vsum ea causa non
esse vsurpandum, quia inflammationis tempore longe melius sit ut assumptionem euitemus.

† Vide supra p. 5. d. & pa. 13. a. &c. quo modo hic locus legatur.

* Exustus.

Desiderantur hoc loco non pauca.

Aduersus quendam Erasistratæum, quòd cum Erasistratus multis locis Repletionem curarit, de vena tamen sectione non fecerit mentionem. *CAP. 8.*

CONtinere immedicabile, aut pfectò nõ facile sanabile, qualia ipsis quoq; hæmorrhoidibus
accidunt. Porrò cum nos membrorũ deligaturas diceremus multitudinẽ absq; venę sectio
ne attrahere ad se posse, ille hoc ait impossibile in plethoris esse, ob quas Erasistratus brachia ma-
nusque ac tibias *aduri dixit, fieriq; id, quia vasa pp sanguinis multitudinem intenderẽtur. Qua
rõne ergo in illa id, quod in profundo est, delabi amplius poterit, cũ & sine illo ne ipsa rumpãtur
periclitari iã uidẽtur? Atqui iã declarauimus quòd Erasistratus Chrysippũ laudauerit non apposi
ta, ut ego nunc scribẽdo faciã, aliqua sermonis distinctione, verũ absolute, sniam suã pdẽs. Orõ
nãq; sic hẽt. Deligatiões verò laneis vinculis circa alas ipsas ac ĩguina faciendæ. Deligationes. n.
inquit,

* [illegible] das, quam dictionem hic et infra interpres uertit aduri. veteres aũt im plere uertũt.

A inquit, faciendæ, neq; interim vtrum hoc auxilium plethoricis solis nihil cōmodi offerat, alijsq; è diuerso emolumēto sit futurum, sermoni addidit, sed simpliciter pronūciauit, quò de omnibus dictum istud intelligamus. Atqui, aiebat ille, si de oībus id intelligendū esset, ipsemet istud declarasset in hunc modum scribens: Deligationes in omnibus faciendæ, verum simpliciter protulit, Deligationes laneis vinculis circa alas inguinaq; faciendæ, eo ꝙ nos ipsi suspicari possemus orationem hanc de illis tm̄ habitā esse, in quibus ad membra sanguinem transferri possibile est: nā in quibus id fieri nequit, ne vincula quidem eorum membris sunt adijcienda. Cur ergo, aiebamus nos, hoc qđ nūc dicis, Erasistratus non scripsit? an quia ijs qui adeo repleti sunt, ut eis brachia, tibiæque, ac cubiti adutantur, sanguinē subtrahere necessariū sit, cæteris verò sola membrorū deligatio sufficiat? Quoniam, inquit, non hominibus vulgaribus scripsit, verū ijs q ea, q̄ res ipsas necessario consequuntur, cognoscere atque operari possint, impossibiliaq; nequaquā aggredi in animū inducant. Nonne ergo, inquiebamus, si aliquando plethorica dispositio corpus occupauerit, et Erasistratus istud non scripserit, venæ sectione opus esse dices? In confesso enim est, quòd hæc oībus cognitum sit, ideoq; ab Erasistrato non est descriptū: cæteros nanque affectus quicunq; sine repletione fiunt, Erasistratus seorsum mederi iussit. Verū cum ille ad hæc obstreperet, primum

B quidē hortatus eū sum, vt sentētiam ex tertio de febribus descriptam audiret: deinde verò & eā, q̄ in priore de salutaribus cōmentario habet. Nā q̄ in tertio de febribus reperitur, hæc est: Igitur circa ægritudinum principia, ac inflammationum generationes, oīs ciborū, sorbitionumq; oblatio subtrahenda est, plerūq; enim inflammationes, q̄ febres suscitāt, ex repletione fiunt. Si ergo in hmōdi tēporibus oblationes dentur, & eas concoctio distributioq; pro suarum actionū facultate vicissim distribuunt, venęq; alimēto impleantur, adhuc longe maiores ac vehemētiores inflāmationes sæpe numero fieri accidit. His verbis Erasistratus nomē plethoræ. i. repletionis aperte descripsit, modumq; illius curandi tradens, inediæ cōmeminit, venæ verò sectionē silentio planè præterijt. Quapropter ad Erasistratęum illum me conuertens, quater, inq̄, ò amicissime, mētitus es, qñquidē Erasistratū repletionis medicandæ rationem separatim scripsisse patet. Idem nanque vel in priore salutariū libro, ipsaq; illius prefatione recitat, quò cuique cognitū esse possint illum eum repletionis remedia ordine scriberet, quiduis potius quā venæ sectionis meminisse. Dictio autem sic habet: Summā in quibusdam sanitatis curam rationemq; habere oportet, ideoq; quauia quis eum, qui in repletione fieri consueuit, affectum cognoscere atque obseruare possit, in

C primis colligendum est. Incipiente enim ea, à dissoluentibus abstinendum quam maxime est: si autem illa nondum adsit, antequam ægritudinis initium fiat, illis utitor. Atqui plures modi extant, quibus huiusmodi affectus dissolui potest, neque ijdem cunctis quadrant. Sed de his iam ordine dicere constituimus. Qui ergo corpus laboribus exercere consueuerunt, his multo præstantissimum fuerit, ut illos paulo plures quàm pro consuetudine ineant, ipsisque affectum hunc dissoluere tentent: ab exercitijs vero sudores in balneo proritent. Porrò si quid a* supercalefactione exiccatum est, tum pluribus lauacris vti, hisque omnibus peractis, in multa quiete longo tempore nullas oblationes assumentem degere, consuetum est. Illo enim tempore repletio summopere sustollitur, præsertimque si post exercitia & lauacra quis longo temporis spatio nulla oblatione vtatur, quiescatque postea aliquandiu. Prandium uero subtrahendum est, sed & cœna minor solito assumenda. Tum qui offerantur cibi nutrimento ferè careant, veluti sunt olera pleraque, tam cruda, quam cocta, cucurbitæque, ac cucumeres, peponesque teneri, & ficus recentes: legumina item cum oleribus cocta. Panis quoque omni * vitio careat. Nam sic vniuersa talia partim aluum lubricam reddent, partim nutrimenta, quæ ex illis fiunt, neque fortia efficient. Verum à carnibus piscibusque, ac omnibus rebus cum lacte chondroque

D & amylo elixatis, & cæteris id genus alimentis dicto tempore abstinendum, uel prorsus paucis vtendum. Huic autem uictus rationi diligenter ob id insistendum, quò repletio iam consistens, secura sustollatur. Cæterum qui corpus laboribus exercere non sunt assueti, his plura exercitia commodum non est iniungere a †: b * quanquam hæc alioqui, prout plurima alia, euacuationes tutas faciant. Præterea vero quicunque ad uomendum propensi sunt, ut a cœna vomitiones instituant, omnibus communiter vtile est. Ne autem ad aliquid aliud minus idonei fiant, vomitus ab oblatione non multum temporis intercedat, sic enim cibi adhuc superioribus partibus existentes facilius euomentur: proindeque alimenta quæ ex ipsis cibis generantur, non multo ante vomitionem distributa sint. Ad hæc postero die c † lauacra, sudoresque prouocare oportet. Quin etiam euacuato iam corpore, atque repletione d * restaurationem nacta, paulo post ad consueta redeundum. His ergo uerbis Erasistratus clarè per omnia indicauit, quòd ad repletionis affectum medicandum alijs omnibus auxilijs usus sit, venæ autem sectionem nunquam adhibuerit: istudque, & in sequente operis parte innuit, dum in hunc modum loquitur: Hæc verò animo reuoluenda sunt, ꝙ non omnes homines ad quosuis affectus æqualiter propensi sunt, sed ubi aliquando idem symptoma, veluti repletio est, intra plurimos contingat, e † in omnibus ad q̄ consueuit loca, im ~~etu~~ fertur, & in alijs quidē ad hepar, alio in rursum ad aluum: nec desunt qui-

Marginal notes:

A † Hæc addenda ex antiquis exemplaribus græcis, ne. s. quandoq; lassitudine i præexistente affectione superuenerit, ægritudinis principium fiat: sed aqua potiones, & lauacra et medias oportet mungere.

B * hæc enim, prout plurima alia, euacuationes tutas faciunt.

C † tum prandere, tum sudores & lauacra facere oportet.

* D γράφεται διαφοτο

E † Al. ex antiquis clarius, non omnibus ad eadem loca impetu ferri consueuit, sed alijs quidem &c.

bus illa, vel epilepticos affectus, vel articulorum dolores conciliet. Opus est ergo, vt vnusquisque E
ea q̃ illi contingere consueuerunt, considerans curam affectibus prouenientibus idoneam instituat. Non. n. eadem ratione ad epilepsiam inclinato, qua sanguinem spuenti curatio exequenda: verum illi perpetuo labore defatigari, huic aũt à laboriosis exercitijs cauere operæpretium est, verendum nanq; est, ne ex defatigatione initium ruptionis suboriatur. Sed, & qui epilepticis affectibus obnoxius est, in {labore continuo, ac} inedia* & cibi paucitate se contineat, frequẽtia autẽ lauacra, quæ vehementem permutationem afferunt, modis oĩbus euitet. Quos verò renales affectus pleruñq; infestãt, his cibi cõcoctu faciles offerẽdi, ac lauacra affatim iniungenda. †potus aũt constringẽdi facultate careat, ne lotium acrius redditum, loca per quæ excretio ipsa fertur, arrodat: ad hæc exercitijs diu insistere, huiusmodi hominibus noxium est. Quibus autem: vel ad splenem, vel secus fluxio ferri consueuit, his à laboribus nimijs frigidaque ablutione abstinendũ, inedijsque, & paucitate potationum, ac lauacris curatio in vniuersum procuranda.

*Al. potionis.

† Potũ aũt subtrahere, nõ est conueniens.

Erasistratum perperam docuisse repletionis curationem, phlebotomiam omittendo: ac de noxa, quæ ex inedia euenire solet: argumentum præterea libri de curandi ratione per phlebotomiam. *CAP. 9.* F

IN his* rursum Erasistratus suã sñiam clare ostẽdit: Nã eos, quibus ex repletione, vel sanguinis sputũ, vel epilepticus morbus imminet, neq; fortiter purgãtibus medicamẽtis euacuare vnq̃, neq; frequẽti frictione vti voluit: q̃ ipsa etsi debilior sit, q̃ quæ huiusmodi morbis adamussim opitulari possit, p̃stantior tamẽ non pauloq̃ inedia existit. Freq ẽti. n. frictione nõ paucos istorum euacuauimus, cum alias præ animi ignauia, neq; purgãs medicamentũ assumere auderent, neq; venæ sectionẽ sufferrent. Siq; auxilium hoc in omnibus sufficeret, fort e qs ipso venę sectionis loco semper vti posset. Constat aũt, q̃ interdũ multo minus debiliusq; reperiatur, q̃ quale corporis repletio exigat, maximèq; quia illi qui frictionibus nõ assueuerunt, si plus æquo perfricti fuerint,* dolorosis affectionibus illico corripiantur. Nõnulli e contra densam, duramq; cutim, cum habeant, ẽt si plurimã subierint frictionem, nihilominus, q̃ paucissimam euacuationẽ experiuntur. At, si quis medicus in artis operibus diligenter versabitur, ipsa experientia edoctus, quantopere stomachi inanitio ad accersendum paroxysmum epilepticum faciat, sine negotio cognoscet. Dispiciet ẽt illos, qui ob solã stomachi læsam actionẽ epilepsiis corripiantur, ex inedia vehementer lædi, velut & Diodoro grammatico vsu venit. Is enim si quando in quodam ludo literario G
existens famẽ diutius sustineret, illico epilepsia correptus conuellebatur. Huic itaq; præsentaneo remedio succurrebamus, jubẽtes vt circa tertiã, aut quartam diei horam, panẽ ex vino temperato assumeret: hocq; p̃sidio vsus annis permultis sanus degebat, quippe qui huius solius rei curã gerebat, vt cibos in cœna assumptos q̃ optimè concoqueret. Aliquãdo aũt cum propter ciuilia quædam negocia in foro ad meridiẽ vsq; sine cibo perdurare cogeretur, humi prostratus denuo cõuulsus est. Iste igitur, veluti indicaui, p̃p stomachi vitium epilepsia vexabatur. Manifestum ẽt est, q̃ stomachus læsus, si modo ad hoc idoneus fuerit, alias partes non paucas vnà secum exacerbet, ac ad cõsensum trahat. Hoc loco aũt aduertẽdum est, q̃ in huiusmodi affectibus, os vẽtris, stomachus à medicis appelletur. Cæterum vel multi ante nos fuerũt qui hos affectus iam pernouerant, ideoq; de his plenius tractare alibi præstiterit: impræsentiarũ verò hucusq; dictum de ipsis sit, quò obiter declaremus multos epilepticos ex solo stomacho longioribus inedijs perturbato, in exacerbationẽ incidere. Proponatur ergo homo aliquis, qui adeo repletus sit, vt brachia, & cubitus, coxas, tibiasq; sibi* exuri sentiat, tempus verò anni ver incipiens: neque enim hoc ipsum exẽplum perraro cõtingit, immo nos per id tẽporis homines sæpissime hoc pacto affici cõspeximus: Huic accedat, quòd is exercitiorũ, ac frictionum sit penitus expers, facileq; ab inedijs lædatur: H
Nobis porrò inuestigandum fuerit, qua ratione hunc euacuare debeamus. Nunquid ergo euacuationẽ instituemus lauacris frequentibus, aut exercitijs, aut inedijs, vomitionibusve à cœna factis? nam præter hæc apud Erasistratum nulla alia repletionis remedia reperiuntur. Atqui ipse exercitijs vti ijs, qui id nõ cõsueuerunt, nequaquam concedit: à lauacris ẽt illos, qui epilepticis affectibus obnoxij sunt, arcet: arcebit itẽ, mea quidẽ sentẽtia, eosdem à vomitionibus, vt quæ caput euidẽter replere soleant. Cæterum inedia inter ea, quæ caput replent, adeo eminet, vt ex illa tẽsio vehemẽs circa brachia, manusq; oriatur, neque tamẽ ea quoque ad euacuandum satis virium obtinet, quin potius siqui stomachum affici aptum habuerint, ijs insignẽ læsionem infert. Quomodo igitur ipsam euacuationem adoriemur? num frictionibus solis? Verum earum Erasistratus prorsus non meminit: præterea fieri nõ potest, vt illæ in insuetis, tot tantæque fiant, quæ sufficiẽter euacuent. Aut postremo illum laneis vinculis excipiemus? At Erasistratus huius rei nullam hoc loco mentionem fecit, id remedium ad solam sanguinis reiectionem cohibendam referens. Concipiatur autem in animo, quòd etiam de hoc ipso consideratio satis luculenta sit facta, veruntamen illis, qui eo repletionis uenerunt, ut membra exteriora sibi aduri putent,

* τάνυ est in impressis, sed in antiquis legitur τάσ. s. manibus.

* κοπώδεσιν. i. lassitudinarijs.

auxi-

A auxilium hoc quam molestissimum, ac nullius momenti esse antea dictum est. Neq; etiã credibile illud est, ab Erasistrato in libro de sanguinis reiectione recitatum, † qđ scilicet reiectionis tempore ex inflammatione periculũ immineat: in quo ille ea propter ægros sine cibis degere iubet, quoniam eorum, quos curandos suscepimus, virtutẽ venæ sectione prius dissoluere non liceat. Haudquaquam enim necesse est, ut inflammatio repletionẽ insequatur, dum illũ euacuare præoccupauerimus. Et quanquam id quoque, siquis eminus consideret, in rebus salubribus persuasibile magis, quam verum videatur, Erasistratus tamẽ plenitudinem, quæ aut epilepsiam, aut reiectionem sanguinis effectura est, euacuare per venæ sectionem nunquam est ausus. Sic etenim in obseruãdis Chrysippi placitis ꝑtinax est, vt neq; euacuare ꝑ venæ sectionẽ, neq; fortiter purgantibus medicamẽtis vnquã uti in aĩum induxerit. Atqui tum venæ sectione, tum purgatione aliqua plenitudinem commodissime euacuari oportebat. Tamẽ ille de his nihil scripsit ibidem, quemadmodum neq; cum de paralysi, uel de podagra ageret: illic enim etiam in repletionẽ causam reijcit, ac deinceps neque venæ sectione, neque aliquo efficacium illorum, & purgantiũ medicamentorum utitur. Præterea opinionem suam in libro de sanguinis reiectione longe clarius pro-
B didit, idq; in illa operis parte, ubi homines quosdam ex consuetæ excretionis retẽtione, sanguinis reiectionis periculo subesse asserit. Cum nanque inter alia retentionum genera, hemorrhoidum quoque cohibitionem annumeraret, nõ simpliciter has euacuatione indigere aitiverũ, prout in cæteris operibus cõsueuit, sic & ibi omnes, quas ipse compertas habuerat, medelarũ species, sola venæ sectione excepta, recẽsuit. Dictio autem sic hẽt: Præsentibus igitur ijs, quibus sanguinis exuperantia frequenter fieri cõsueuit, sudorum & lotij excretiones quadrarent. Conueniret etiã subtractio eorum, quæ offeruntur, ac deambulationes in locis planis, non celeriter peractæ. Verum in his rursum plenitudinem, & sudoribus, & lotio, & inedijs, inambulationibusq; euacuandam censens, vsum venæ sectionis non adhibuit. Præterea si neque prius quàm inflammatio fieret, neque cum facta iam esset, neque cum futuram suspicaremur, venæ sectionẽ vsurpandam in hoc libro indicauit, superuacaneum sanè fuerat illũ in alijs operibus de eadem mentionem facere, præcipueq; postquam curationẽ inflammationis aut iam factæ, veluti primo de febribus: aut futuræ, aut de qua spicio esset, aut incipientis, ut ex aliis patet, lõge antea descripserit. Veruntamen hoc quidam ex Erasistrateis nõ animaduertentes, dicere contendunt, illũ euacuatorio auxilio, puta venæ sectione, usum fuisse, cum tamen ipsemet Erasistratus manifeste contrariũ asse-
C rat. Nã simulatque circa inflammationis tempus offerre cibos perdifficile esse dixisset, ea de causa futura iã inflammatione venæ sectionis vsum explosisse se indicauit. Ista ergo oratione palam declaratur, ꝙ quibus inediã consulturi sumus, eisdẽ à venæ sectione modis omnibus interdicere debeamus. Non ergo consentaneum est, ut quis circa unum eundemq; ægrotum, utraque auxilia, nẽpe inediam & venæ sectionem vsurpet. Hinc quoque perspicue patet Erasistratum, siquãs inediã ægrotis iniungit, eo tẽpore venæ sectione nõ esse vsum, ac propterea illius in alijs operibus, ut & superius significatum est, nullam mentionem fecisse. In oĩbus enim illis, veluti declarauimus, inediam suadens, venæ sectionem (perperam quidem istud ille faciens) è medio sanè tollit, ut à nobis alio quoque prius in opere demonstratum est. minus tamen peccat quã illi, q oẽs illos, qui inedia vtuntur, statim & venæ sectione opus habere existimant. Ego enim sequenti cõmentario ostendere aperte conabor, ꝙ non solum omnes illi venæ sectione non indigeãt, verũ ne plethorici quidem ipsi, nisi prius qualem illa plenitudo naturam obtineat, discernat: huicque accesserit de habitudine ætateq; ægrotantis, ac de tempore, & regione, atq; constitutione consideratio tum quæcunque antecesserunt, quæve ipsum ægrotum etiamnum molestant, symptomata. Ob singula enim hæc permultos venæ sectionem, nonnunquam citra noxam experiri non posse ostendam. Præterea & alios plerosq; tibi ob oculos ponam, qui absque repletione cum sint, venæ sectione nihilo minus opus
D habent. Posteaquam autem de his singillatim disseruero, tum & occasionem, & mensuram venæ sectionis ordine explicabo. Addam etiam istis eam, quę in secandis venis differẽtia est. Declarabitur quoque, semel ne an pluries sit subtrahendum. Ad hæc verò non minore opera disquiretur, quibusnam, cum adhuc commoda valetudine fruuntur, veris tẽpore, vel purgationem, vel venę sectionem, vsurpare conferat.

† Vide supra p. 5. d. & pa. 13. a. & c. quo modo hic locus legatur.

GALENI DE CVRANDI RATIONE PER SANGVINIS MISSIONEM

LIBER

Theodorico Gaudano interprete.

Denuo ad Graecorum exemplarium fidem ab Augustino Gadaldino diligentius recognitus.

ARGVMENTVM LIBRI.

Explicatur vniuersa methodus secundarum venarum, affectus scilicet, scopi, mensura, locus, tempus, & reliqua quæ ad venas & arterias cum ratione secandas intelligere necesse est.

De quæstionibus, quibus omne venarum probe secandarum negotium continetur. CAP. I.

QVi de sanguinis emissione speculantur, vnum sibi, primumque proponunt, nempe, vt, quæ corporis affectionis euacuatione indigeant, considerent: ac deinde alterum, q̄ nā ea, q̄ sanguinis fit detractione: nā multi sunt affectus, qui alia quapiam euacuatione quidem indigeant, sed non sanguinis missione. Tertio post hæc vero dijudicet, qui innoxie hanc ferre euacuationē possint: quippe cū sæpe fiat vt affectio venæ sectionem desideret, cæterum laborans eam ferre nequeat, siue ꝓ pter anni tempus, siue ꝓ pter regionis naturam, siue ob os ventriculi vitiatum, quod persæpe per abusionem stomachū appellitāt: ac nos sanè etiam, cōpendij nimirum causa, hac appellatione toto hoc utemur libro. Sed & sunt q, tametsi vel maxime, quod ad morbū pertineat, sectione venę indigeat, ob totius tamen corporis habitum ferre nequeant. Quæ si quis ēt definire aggreditur, particularis excipiet contemplatio, sicuti in alio quouis auxilio. Mox autem de venis quæ veniunt secandæ: nam de istis quæsitum est multum, nihilne referat, quam quis secare venam volet, oēs. n. omnibus æque affectibus prodesse: an, sicut Hippocrati, ac propē medicorū clarissimo cuique visum est, multum intersit, hāc an illā incideris. Porrò hac quoque speculatione absoluta, succedit scopis siue intentionibus oratio, quibus videlicet quis animum attendens, uacuationis mensuram D
coniectura queat assequi. Ad hæc oīa, in quibus semel auferre præstet, in quibus vero repetitam facere ablationem, quam ἐπαφαίρεσιν nominant, expediat. Tum in quibus immitere ad animi conveniat deliquium, in quibus autem id tanquam summum malum vitandum. Hæc igitur prospiciat necesse est, qui probe hoc uti remedio volet. E

Potius legendū περὶ καιροῦ id est occasione, sic. n. uidetur legisse antiquus interpres, qui sēper καιρὸν uertit tempus. sic quoque ratio legendū docet.

Quibus libris Chrysippo, Erasistratoq́, ac horum Sectatoribus occurratur, qui venæ secandæ vsum vel sustulerunt prorsus, vel perperam intellexerunt. CAP. 2.

SAnè de oībus istis in medēdi methodo tractauimus, sicut & scripsimus aduersus Erasistratum, q perperam ab hoc abstinuit remedio. Deinde alium ēt librum cōscripsimus ad eos Erasistrateos, qui vsum esse hoc auxilio virū asserūt. Itaq; odio sanē dignissima est, scelestorū sophistarū, tum versutia, qui cū mentiri se sciant, astu tā contraria præ nouarum rerū studio adstruant: tum sapientiæ vanæ aucupium. qui terū vtilissimarū ignari, contraria tā verbis asseuerant. Horū alterum Chrysippo Cnidio accidit, qui venæ incisionem ex omni medicinaliū præsidiorū numero tollendam censuit. Secuti hunc sunt sui discipuli, & ipsi apud Græcos clari, Medius, & Aristogenes. His ēt magis Erasistratus, ad summos euectus honores, Chrysippi seruauit sententiam. Post quem, ipsius discipuli, principio quidē præceptoris decreto insistebant, sed tpis successu eorū ex numero quidam ab ijs defecerunt, pudore affecti impudentissimo. Nam quid aliud in illos dicā,

qui

A qui asserere sustinēt phlebotomiæ auxiliū recipere Erasistratū? tametsi nusq̃ in cōmentariis vllo
in morbo hoc cōsulere conspiciatur. Immo consentaneū est, inquiunt, qui inediā tanq̃ euacuā-
toriū auxiliū adhibeat, multo magis phlebotomiā admittere. At qui hæc afferunt, oēs ad ea tun-
dēdā esse venā aiunt, ad quæ Erasistratus cibo abstinēdū pcepit. Cū ergo ille in opere de febribus
scribat, adhibendā morborū principiis inediā, sequitur vtiq; oībus detrahēdū esse sanguinē, id qđ
sanè isti ēt arbitrātur, illo vtiq; in ope. Verū maximū id malū fuerit, si ita faciēdū adolescētibus ar
tē discentibus psuadeatur: multoq; ēt pniciosius, si nō alia quoq; q̃ discernere cōuenit, respiciāt.
Quocirca alio libro ea exponere necesse habui, quò videlicet adolescētibus cōmōstrarē, & Erasi
strati venæ sectione haud quaquā usū (id. n. pstat eos credere, q̃ oībus vno ordine venā incide-
re, quibus ille ciborū vsu interdicit) & maximum laborātibus inde prouenire commodū, siquis
recte vtatur. Itaq; aliud mihi deinceps, mea quidē snīa, de phlebotomia scribēdum non fuit, cum ni
mirum remedij huius vsus quidē in medendi sit methodo expositus; simulq; in opere de tuenda
valetudine: in duobus autem libellis, quorū alter ad ipsum Erasistratū inscribitur, alter ad Romæ
agētes Erasistrateos, prauas illius opiniones indicarim. Cum tñ precibus me suis obtundere nō
cessarent complures amicorum, quos piget, vt mihi vr, curādi librū perlegere, coactus tādē sum
B ad hæc scribenda descendere, ne. s. inuidere illis videar: mox verò serie conuenienti omnia, quæ
de hoc auxilio proferri possint, enarrare. Atque adeo iam tempus est orationem ordiri.

Quid affectus, affectiue: & quibus ex libris petenda principia, quæ ad secandæ venæ viam ac rationem maxime faciunt. CAP. 32.

AFfectionis vocabulū, velut alibi diximus, ab afficiēdo dictum, æque atq; illud, de multis effer
tur rebus. Sed nunc recessus in statum præter naturam, qualescumq; ii fuerint, affectiones, si
ue affectus toto hoc libro nominabimus. Quæremus autē omnium primum quot, qualesque ea
sint, uacuationē poscentes. deinde, quæ nā ex ijs venam incidi postulent. Quoniam aūt oīa, q̃ in
quæstionem veniunt, duo inuentionis organa obtinēt, nempe rōnē; & experientiā: idq; cum in
artibus, tum per omnem prope vitam: necesse esse arbitror, & nunc quoq; me, aut ratione sola,
aut sola experiētia, aut iūctis ambobus, q̃ pposita sunt scrutari. Porrò q̃m ratio ipsa partim ex cō
munibus tñ notionibus pgrediens inuenit, & demonstrat: partim verò ēt q̃ ex istis inuēta sunt,
ad demonstrationem adhibet: vtraq; rōne bñ vtientes demōstrauimus: ac nos quoq; in præsen
tia, vtra earum vtilis reperietur, eam rebus nostris accommodabimus. Sanè priori rōne oēs per
totā vitā homines vti assolent: altera verò nō oēs, nā proprie ad artifices attinet. Etenim geome
C tra primū artis suæ theorema per solā priorē rationem demonstrat: †deinde in secundo non sola
ea vtitur, sed ad [a] eius demōstrationem, quod [b] ex prima } probatum est, vna adhibet. Quātum
verò deinceps à primo recedit theoremate, tātum ēt à prima rōne abscedit. Deniq; verò, & pau-
cissimis vtitur, p ea q̃ demonstrata sunt, alia demonstrans, & per alia rursum alia, & iterum per il-
la alia, vt tandē demonstratio ad ea, q̃ plebi incredibilia sunt, pcedat; nēpe ad Solis, Lunæ, & ter-
ræ, non solum magnitudinum, sed & distantiarum cognitionem. Ex quibus tādē inuētis horolo
gia cōstruunt, & clepsydras, q̃ hac videlicet via incedunt, Lunæque ac Solis deliquia prædicunt.
Sic igitur, & nrā artificialis ratio, multis utetur, q̃ in aliis operibus sunt demonstrata, puta, q̃ cō-
plures sint facultates, q̃ aīalia gubernant, quarū alias naturales, alias aīales appellamus. Genera-
tionis aūt principia in rebus oībus pro materia quatuor hñt elementa, quæ per sese mutuo tota
misceri inque inuicē agere sunt nata. Qua pp nulla hoc libro Asclepiadis fiet mentio, vt cuius
elemēta falsa ostēdimus, & in decimotertio de demōstratione cōmētario, & in opere de Ascle-
piadis placitis, in quo quintus, & sextus elemētorū eius confutationē cōtinēt. Demōstratū est ēt,
& in cōmētario de elementis ex Hippocratis snīa cōscripto, de qualitatibus effectricibus, quarū
nomina sunt, Caliditas, frigiditas, Humiditas, & Siccitas, & de humorū, tum dña, tum generatio-
D ne. Porrò de medicamentis humorē vnumquēq; purgātibus paucula, q̃dam in libro De elemen
tis, sed separatim in alio libro tractauimus. Vtilis quoq; in tē psentē tractatio de tēperamētis est,
elemētorū sequens tractationē: uerū oīum maxime licet de plenitudine, in quo ostensa est, & vt
ad vires plenitudo, & vt ad capacitatem in qua continetur. Atque hæc plenitudo à medicis κατὰ
τὸ ἔγχυμα nūcupatur. Optimū ergo fuerit, vt qui scienter volet expēdere, quæ hoc volumine dicē
da veniunt, de Plenitudine librum prius perlegat: quæ verò & ille ante perlecta requiret, ipse in-
dicabit. Nec verò mirum cuiquā videri debet, si tātis sit opus, vt probe de vena secanda contem
plari liceat: non. n. ad huius tñ auxilii inuentionem, sed & aliorum omnium, necessaria est eorū,
quæ modo recitauimus, cognitio. Nam si citra illorum notitiam recte curare possemus, [a] † haud
esset cur ea tanti faceremus. Sed hæc præfari necesse fuit. Tempus autem nunc est orationem ordi
ri, considerando quot sint affectiones vacuatione indigentes. Ergo siquis eas experientia collec
ctas exponat, sola opus est ad explicationē memoria. At si uia rationali, commune & generale [b]
inueniat necesse est: ex illius deinde in species differentiasq; sectione vsque ad species vltimas, af-
fectuum numerus vacuationem indigentium, inuestigandus est. Sic enim constare vniuersa, quę
per rationalem viam inuentionem sortiuntur, monstrabimus.

† εἶτα τῷ δευτέρῳ μόνῃ χρῆται. postea secūda sola vtitur.
A ° In ātiqu. αὐτοῦ. i. ipsius s. secūdi theorematis.
B ° διὰ τοῦ πρώτου. i. p primū s. theorema.

A † οὐκ ἂν ἐπὶ τοσοῦτον διαπονοῦμεν αὐτά. i. haud antiq. elaborauissemus, seu coplaissemus ipsa.
B † Additur ī antiq. πρῶτον. i. primo.

Quæ corporum affectiones uacuatione indigeant. CAP. 4. E

IGitur cum artis medicæ officium sit omnes partiũ corporis functiones, vbi corrũpuntur, quidẽ recuperare: tueri aũt, vbi saluæ fuerint: hæq; ad constitutionem sequantur naturalẽ: necesse est hanc, dum præsens est, seruare, intereũtem verò recuperare. Cum ergo primarias actiones à similaribus corporibus perfici ostensum sit ab instrumẽtariis uerò secundarias, videndũ est tibi; qui in corpore continẽtur humores, q̃ aut vtilitatẽ, aut noxam partibus eius afferãt: Postea quã igitur in libro de plenitudine demõstratum est, bifariam & fieri & dici plenitudinẽ, nempè vno significato, vt ad vires: altero, vt ad continentium humores vasorum laxitatẽ. q̃ q̃dã uocant κατὰ τὸ ἔγχυμα, vtriq; vacuatione est opus: siue in homine valetudinario, siue valẽte euenerit. Sanè quemadmodũ qui onus gestat non protinus vbi grauatur, ac fatigatur, iã cecidit, & victus ab eo est, ad eundem modum ubi virtus a plenitudine grauatur, fieri põt vt nõdum homo ægrotet. Siquidẽ nonnulli, qui consueta etiamnum munia obeunt, sentire sese graues, pigros, segnes, atque ægre mobiles referunt, atq; ea est vt ad virtutem plenitudo: Velut vbi post exercitia tendi videẽtur (quemadmodum Erasistratus dixit, *Implẽtur brachia, & cubitus) nõ exigua est ea alterius plenitudinis nota, q̃ κατὰ τὸ ἔγχυμα vocari à q̃busdã ꝓposui, q̃nquidem κατὰ τοὺς ἐγκεχυμένους, id est in infusis per vasa humoribus, cõsistit, & intelligitur. Dictũ aũt est ĩ libris De sanitate tuenda, vbi in toto corpore sensus prouenit vlcerosus, ac potissimũ dum mouemur, talẽ affectũ mali succi esse sobolẽ. Attamen id non paucis cõsuetas etiãdum res agentibus vsu venire cõspicimus. Q̃nq; autẽ, & in partibus quibusdam corporis, nõ in tota mole indicia existunt affectionũ illis in partibus consistentium similiũ iis, quas in toto corpore consistere dictum nunc est. Nam caput aliq̃n solũ grauari sentimus, aut vlcerosam quandam affectionem habere, aut musculos tẽporis quos κροταφίτας nuncupant, intendi, idq; aut simpliciter, aut cum maiore quadã caliditate. Sic & in iecinore, liene, vẽtre, costis, septo transuerso, grauitatẽ sæpenumero percipimus. Similiter in ore uẽtriculi, aut grauitatem, aut morsum, aut nauseam, aut ciborum fastidium, aut absurdum appetitum, q̃nque sentiscimus. Ad hæc autẽ fixi in parte quapiã dolores, idq; aut ob humorũ copiã cõfertim ingruentium, aut propter spiritum flatuosum, vacuationẽ indicãt, sicut qui ab acri humore partẽ excedẽte, rodẽteq; ꝓueniũt. Sunt aũt q̃ ab intemperie nascantur, atq; inter eos ipsos q̃dã ab ea sola citra humores, alii verò cũ humoribus. In omnibus itaq; istis modo propositis infestantium tũ humorum tum vaporum euacuationes à pathematis, id est passionibus, hominem liberant. Non tamen vena secta prorsum est opus, sed sufficit purgatio, frictio, balneum, & inunctio cum digerente medicamine. Ergo qui vena incisa iuuẽtur affectus, deinceps dicamus. G

Quo pacto cor, & reliquæ corporis partes ab Humoribus alterentur, CAP. 5.

NOn solum nutrimentum animantis partibus ex sanguine est, sed calor quoq; naturalis per se uerãtiã ex sanguine obtinet: quẽadmodũ ex lignis cõburi idoneis qui in foco est ignis, a quo ædes totas calescere cõspicimus. Itaq; quẽadmodũ ignis hic offenditur, interim quidẽ congestis in eum confertim lignis, interim verò, tametsi nõ multis, tamen admodum madentibus, nonnũquam autem omnino non impositis, aut valde exiguis: Sic qui in corde est calor, interdum se ipso minor efficitur, aut propter sanguinis copiã, aut propter ingẽtem inopiam, aut propter qualitatem frigidam: interim verò maior, aut propter calidam sãguinis qualitatem, aut propter paucã inopiam. Quicquid aũt cor in caliditate frigiditateq; perpetitur, eius protinus, & aliæ corporis partes participes fiunt. Euenit autem, & vna in parte per sæpe præter naturam, tum caliditas, tum frigiditas, sicuti sæpenumero in aliis cõmentariis demonstrauimus: Idq; duplici ratione prouenit interim ob humores calidos, aut frigidos, interim verò ob solam intẽperiẽ. Cæterum quæ mẽbratim accidunt caliditates, aut frigiditates eas, quæ parti quidem affectæ uicinæ sunt, vna alterant, at in totum extendi corpus priusquam cor mutent, nequeũt. Eundem in modum, & cordis corpus duplici modo alterari ostensum est, aut per intemperiem, aut propter humores calidos vel frigidos, aut ob alicuius horum inopiam. Porrò humores calidos frigidosq; fieri demonstrauimus pro cibi potusque* modo, & ob pleniorẽ corporis animiq; tũ motum, tum quietẽ. Cæterum quemadmodum in ventre frequenter prauæ fiunt coctiones, iis quæ assumpta sunt, in pituitam aut bilẽ conuersis, aliamve præter naturã corruptionem perpessis, aut crudis, & alterationis expertibus plurimo tẽpore manentibus, & in flatum uersis; Ita ubi sanguinis fraudantur generatione, humorum in arteriis, venisq; affectiones proportione respondebunt iis, quæ a frustrata in ventre concoctione proueniebãt. Q̃m autem calida simul humidaque omnia celerrime putrescere apparent, & præcipue si in locis calidis sint, consequitur necessario, quod ex ventre distribuitur nutrimentum, q̃n a natura non superatur, inq; sanguinis boni generationem non cõuertitur, alias aliam perpeti putredinem. Atqui cum, quæ ex materia calida putrescunt, calidiora ẽt euadant, calidior quoq; erit proinde sanguis putrescens. Hic autẽ vbi calidior fuerit, calidior quoque sensibiliter pars in qua putrescit, euadet. Porrò aũt, quoniã a notabiliter calidis vna quæ vicina sunt, incalescunt, una quoque cum sic affectis partibus, q̃ circũquaque vlterius sunt, incalescẽt, idque calore acri, ac mordaci: eiusmodi enim est qui à putredine proficiscitur. Ergo si pars

quæ

*παρεγχύματα

A quæ hoc pacto incaluit, insignis sit, & calorē suū in eo ꝑtendere valeat, siue ꝙ vicina ipsi sit, siue ꝙ ex principalibus, siue ꝙ calida, vnà & ipsum accēdet, vt qđ natura calidissimū sit. Quòd si semel illud accēsum fuerit, facile totū ipsius iā corpus simul excalfiet, quēadmodū ab ingēti in foco flāma, q̄ illam continet domus. Vocāt aūt id pathema Græci quidē πυρετὸν, {Latini verò febrem.} Sed & nonnunq̄ priusquā putrescere incipiat sanguinis multitudo, in partem aliq̄ confertim decumbēs aut prorsum eam extinxit, vt actio interiret, aut certe nō cōtemnēdam noxam influxit. Nam hoc pacto apoplexię ꝑueniunt multo nimirum sanguine in principiū animātis confertim incumbente. Nam vbi in aliam partē præceps ruit, tumorē inibi ꝑter naturam efficit: ex hoc genere est phlegmone. At vbi crassior est, melācholicæq; magis naturam refert, q̄ decubuit sanguis, scirrhosus tumor efficiť: sicut si pituitosior sit fluxio, laxus: sin biliosa, erysipelas existit. Discrimina hæc ad vnguem habes in ijs, q̄ modo recensuimus operibus. Nunc aūt vt dixi, q̄ sunt demōstrata, hypothesiū loco, hoc in sermone assumēs, consequentē illis esse sermonē de venę sectione demonstro. Igiť cū plenitudo duplex sit (optimum.n. fuerit hinc auspicari) & ea, quæ ad vires refertur, facile in putredinē ꝑueniat, atq; ēt interdum in partes quasdā ingruens, inibi tumores ꝑter naturā excitet. & altera quoq; q̄ κατὰ τὸ ἔγχυμα appellať, sæpe in partes decūbat, ac tumores
B erect, immo & apoplexiā & ruptiones venarum moliatur: eam celeriter euacuare tentandum, priusq̄ magnum aliqđ malum in homine admittat. Porrò fusissime expositū est in tuēdæ valetudinis volumine, quo pacto vtranq; affectionē, & agnoscere, & sanare oporteat: sicut vbi febris, aut sanguinis reiectio præ plenitudine inuasit, aut apoplecticarū infirmitatū aliqua, q̄uo & illas curare oporteat, in curādi methodo diximus. Quare de his nūc cōscribere superuacaneū censeo. Nam si perinde, vt in illis tractatibus scripsi, ita & hic scribam, bis eadē de rę verba facere cogar, ac ꝑpterea in longum ēt sermonem extendere. Sin in compēdium sermonem hunc contrahā, duorum alterum subibo periculum, aut vt ob breuitatē obscurus fiam, aut distinctionem aliquā vtilem prætercam. Verum q̄m haud mea voluntate hunc aggressus sum sermonē, si quod dictorum peccatum eueniat, ipsi culpam ferent, qui auctores fuerunt, vt hoc onus susciperem: sicut si recte atque ex sentētia accidat, vtilisq; appareat, laudem illis omnem cedo.

Qui scopi in mente habendi. Quibusve indicijs discernendi, vt sanguinem mittamus. CAP. 6.

RVrsus ergo orationis sumatur principium. Qui res consuetas adhuc factitant, sed princeps illis pars aliqua, aut totum corpus grauatur, tenditurve, ijs necessaria est euacuatio. Porrò si ætate nec pueruli sint, nec senili, de secāda vena consilium inito, præ oculis habens principales
C hosce scopos, nēpe plenitudinis, tū quātitatē, tum qualitatē, & virium robur, atq; infirmitatem: deinde naturalē totius corporis habitum, tēpusque, & regionem, vitamq; anteactam, tum an cibi potusq; copia, & præcipue affatim nutrientium, qui sic affectus est, sit vsus, ad hæc consuetudinem, & res præter consuetudinē actas, quosq; motus exercuerit, quas excretiones habuerit, aut præter solitum compescuerit: ad omnia aūt hæc num gracilior, aut crassior euaserit. Sanè vtriusque plenitudinis quantitas ex propriorum signorum magnitudine definietur. Quanto enim grauior sibi homo videtur, tantū & plenitudinem quo ad vires creuisse constat. Ad eundem modū, quantum auctus fuerit tensionis sensus, tantum & alteram inauctam, plenitudinem, quam à quibusdam, κατὰ τὸ ἔγχυμα, vocari diximus. At vtriusq; plenitudinis qualitatē partim ex coloribus agnosces (memor colorē humorū esse, si quidem modice à calore frigoreq; externo affectū totum corpus fuerit) partim ex ijs, quæ humorum naturæ coniuncta sunt. Etenim calidiores, calidior totius corporis sensus sequitur, frigidiores vero frigidior: Tum eos qui in venis quidē aceruantur humores, tumor, vasorumq; distensio: qui vero in carne, sensus in ea, aut grauitatis, aut tensionis, sicut certe, & caliditatis.[a]† Porrò dispensantium nos facultatum infirmitatē, ac robur proprijs indicari functionibus ostendimus: arbitrarijs quidē ea quæ in neruis, & horum princi-
D pio cerebro: pulsatiuis autē, ea, quæ in arterijs, & corde: at a functione, quæ in bona editur nutritione, aut nutritione abolita, tum colore bono, aut malo, tertia facultas, nēpe nutrix, quā à iecore ꝑficisci demonstrauimus, agnitionē sortita est. Vbi ergo extantibus plenitudinis signis valentes facultates fuerint, venam incides, videlicet si tensiua quidem sit affectio, b† nullo discrimine, magisque ēt in phlegmonode: Sin infesta sit degrauans plenitudo, haud semper sanguinis molienda detractio est: fieri.n. potest, vt crudus per corpus collectus sit succus. In quo aduertēdum diligenter est, quantum valeat, robustaq; sit virtus, & quantum c° humor ipse sit refrigeratus; nā exoluta ab id genus affectibus virtus, adhibita sanguinis missione, in extremum malum recidere solet, vt nequaquam postea restitui possit. Quod vbi euenit, periculum non leue consequitur, ꝑpotissimum si febris accedat statu æstiuo, stomachoque male affecto, aut toto adeo corpore natura molli, & temperie humido: eiusmodi enim hominibus multa accidit per halitū digestio, repentinaque syncopa, etiā si febris haud magna inuadat. Si verò horum nihil sit, cæterum hyems fuerit, regione natura frigida, tum natura quoque hominis frigidior, ijs per sanguinis missionem, & totum corpus grauiter refrigeratur, & accidunt nonnulla, quæ ad grauem sequuntur refrigerationē, symptomata. Quocirca qui sic affecti sunt, eos sanguinis missione vacuare non conuenit,

sed

A † Additur in Oribasio libro septimo collectionum medicinaliū, vel frigiditatis.

B[…] in Oribasio autem […] amplius ab hibenda distinctione.

C° Al. humoris: ipsius sit genitum.

sed frictionibus, mediocriterq; excalfacientibus vnctionibus, tum potionibus humorum crassitudinē incidentibus, ac modice calfacientibus. Nam q̄ valenter calfaciunt, nimis subito vires deijciunt, vt in reliquam curationē non sufficiant: sæpe etiam febrem auxere: itaque & inde viribus noxa obuenit. Quapropter humorum incidentes crassitudinem, tum cibi, tum potus mediocris sunto in excalfaciendo facultatis. E

Quibus morbis præcauendis veris tempore vel venæ sectio, vel purgatio conueniat. CAP. 7.

PORrò qui sanguine ex pectore reiecto in præsens quidem curati: cæterum eā sortiti sunt corporis structuram in thoracis, pulmonisq; partibus, vt vel paulo plus collecto sanguine ꝓpinus, aut vasis alicuius osculum reseretur, aut ipsum rumpatur: ijs etiam si nullum in corpore etiā dum symptoma extiterit, ineunte tamen vere sanguinem mittere oportet. Similiter qui prompte morbum comitialem, aut apoplexiam incurrunt. Ad eundem modum, si aliorum morborū cuipiā obnoxium esse hominem cognorimus, puta peripneumoniæ, pleuritide, anginæ, committendum nō est, vt expectemus dum aliquod euidens plenitudinis symptoma appareat, sed anteuertere sanguinis detractione præstat. Eodē modo quibus hæmorrhoides retentæ sunt, potissimū si natura sint atrabilaria. Quiq; quotannis æstate plethoricis morbis corripi assolent, & hos F quoq; veris initio vacuare expedit. Eadem ratione, & qui ipso etiam vere illiusmodi malis vexātur. Sūt autem quidam oculis imbecillioribus, aut scotomaticis quas vocant, hoc est vertiginosis obnoxij passionibus, qui & ipsi principio veris inaniri poscunt. Sed illud prius vidēdum quid sit, quod in illis aceruetur. Siquidem nōnullis amaræ bilis succus plus cæteris colligitur: quibusdam bilis atræ, aut pituitæ: aliis ex æquo oēs, in quibus sanguis abundare dicitur. Hos ergo omnes vacuabis. Sicuti & podagricos, & arthriticos veris pricipio, exhibito videlicet, aut medicamēto purgante, aut sanguinis diminutione. Equidem complures ipse sanaui, qui tribus quatuorve annis ꝑ interualla pedum laborassent doloribus, exundante humore veris initio expurgato, aut sanguine diminuto. Cæterū id neminē latere puto, illos in oī deinceps victus, vitæq; rōne agere moderatos. Nā intemperantes, vinososq;, ac ventri gulæq; deditos, neq; purgatione, neque sanguinis missione magnopere adiuueris, nā per vitæ intemperantiam, crudorum humorū copiam ocyssime colligunt: verum his ne manum quidem admouere tentandum est. Eis uerò qui præceptis salutaribus obsequentur, summopere profueris, si principio veris primum quidem euacuaris: deinde autem ad exercitia, victusq; rationem salubrem deinceps perduxeris. Quæ de istis dixi, hæc tibi dicta putato & de omnibus, qui morbis ijs, quos modo dicebam capi sunt apti, nempe aut comitiali, aut apoplexia, aut vertigine, aut sanguinis reiectione, aut melancholicis. G

Non nunquam absque plenitudinis indicijs sanguinem mitti oportere: ac de ortu eorum affectuum qui rheumatici vocantur. CAP. 8.

PORrò nō solū vbi adest plenitudo, siue ea vt ad vires sit, siue vt κατὰ τὸ ἔγχυμα, mirifice prodest venæ sectio, verum etiam citra plenitudinem initio phlegmones, quæ aut propter ictum, aut propter dolorem, aut partium debilitatē prouenit. quippe cum dolor sanguinem ad se trahat, & sæpe partium debilitas phlegmonem, absq; vt in corpore plenitudo sit, procreet: ostensum est. n. in virtutum naturalium commentarijs, infirmam natura partem prompte grauari, si vel paulo plus aceruetur aliquando in ea excrementi: quinetiam ꝙ pars quælibet vim possideat, sicut familiarium attractricē, ita quoq; alienorum excretricē: tum quòd duplex sit alienum, alterum quantitate, alterum qualitate: itaque partem quamuis, quæ licet ab humoribus in se contentis nō grauetur, tamen excrementa quædam habeat in qualitate præter naturam, ad eorum excretionē ꝑ venas inibi sitas tanquam per canales insurgere. Porrò si quod propellitur, prauus sit sanguis, siue alius quiuis succus, ad propinquam primum ueniat partem necesse est: vbi rursum duorum alterum eueniet, aut enim concoctus, aut corruptus* in aliam tertiam haud transfluet: aut, si neutrum assequatur, denuo ex parte secunda in aliā labetur, atque iterum ex illa in aliam: neq; cessabit quoad in talem quāpiam illabatur, quæ amplius ex se propellere, quod in ipsa redundat, nequeat. Accidit autem id illis partibus, quæ vim excretricem vicinis omnibus imbecilliorem obtinent: siquidem haud etiam in illas, quæ præ virium robore non admittant, repellere, quod molestum est, valent. Nā & hoc quoq; nobis in illis mōstratum est commētarijs, quod non solum pars quælibet recrementum in vicinam protrudat, verum qđ & recipiat quidē, sed cōtra sępe remittat, & cōtra repellat, in sese haud admittēs: quo in certamine victoria potitur validior. Quapropter partes infirmiores omniū primæ excrementitijs morbis corripiuntur. Huiusmodi quapiā ratione rheumaticos vocatos affectus prouenire scito, toto videlicet corpore infirmo, quæ vna est mali habitus species: principibus vero illius partibus, paulū licet insit ipsis sanguinis, grauari tamen solitis, eūq; ad carnosas cutis partes ꝓtrudētibus, potissimumque ad adenas excipiendis recrementis idoneos, tum ob substātiæ laxitatem, tum quia omnium partium minime robustas habeant naturales virtutes, sicut & pinguedo. Nam cum quatuor eæ sint, vt ostensum est, prima attractrix, secunda retentrix, tertia excretrix, & quarta alteratrix, alias quidem tres imbecillimas, H

* In græ. ipressis legitur δ' ἀναφλεγέντα. vt vertit interpretibus. i antiquis autem δ' ἀναφθέντα habetur. i. digestus per halitū, & ita uidetur legisse Calaber.

A cillimas, adenes carnesq́; obtinent: at vnam alteratricẽ haud ita multo cæteris partibus minorẽ. Post adenes sequitur pulmo, fluxioni recipiendæ promptissimus. Nam & hic tres facultates infirmas possidet, & corpus ipsum laxum. Deinde est lien. Porrò cerebrum, aut perinde, vt illi, aut ẽt plus, excipiendo fluxu est habile: cæterũ hoc illis potius est, ꝙ constructionem habeat reiiciendis ijs, quæ accepit, promptissimam: habet enim ingentes ventriculos, qui † pronis meatibus euacuãtur. Quibus ergo carnoso genere pulmo, lien, ac cerebrum, natura robustiora sunt, in iis ad adenas, & carnes fluxiones perueniunt, vbi totus nimirum habitus infirmus fuerit, velut in rheumaticis affectibus accidere solet. Merito ergo his curãdis scopus est, non euacuatio, sed corporis totius roboratio: quanquã tñ curationis initiũ illis a misso oriatur sanguine: † ac si exerementa prauam ẽt qualitatẽ habuerint, vna adhibeatur purgatio. In quibus maxime corporis neutrius proprium expectandum plenitudinis symptoma est, puta grauitas quidem eius, quæ vt ad uires est, tensio verò eius, quæ vt κατὰ τὸ ὄγκωμα. Eadem ratione in iis quibus pars quæpiam grauiter icta est, aut vtcunque aliter incipientem habet phlegmonem, eam si magnam fore suspicamur, curationem ab inanitione auspicamur, aut purgatorio medicamine exhibito, aut vena incisa, prout nimirum alterum altero magis conuenire iudicamus.

† κατάντεσι. declinibus.

† Aliqui uertunt. si uero excrementa qualitate praua fuerint, purgationem adhibemus.

B *Inter Scopos sanguinis detrahendi qui nam ipsam detractionem, qui ipsius quantitatem dicantur indicare.* *CAP. 9.*

Recte ergo admonemur in ijs, quæ adiecta sunt libro De victus ratione acutorũ, sanguinem mittere, si magnus sit morbus, & ęger florẽti sit ętate, roburq́ adsit. Perperamq́ Menodotus in sola syndrome plethoricã seruari venæ sectionẽ inquit. Contra.n. prorsum sanguinis mittẽdi scopi, primum in se plenitudinem non comprehendunt, sed fientis, {vt sic dicam,} passionis suspicionem. Nam si eam magnam fore apparet, omnino sanguinem mittemus, etiam si nulla existat plenitudinis nota, tantum inspecta ætate, viribus, & regione, q̃ sola in ijs, q̃ adiecta sunt libro De ratione victus, recenseri conspiciuntur. Vigentes enim ætate propter pueros, & senes in distinctionem assumpsit. Cæterum primi principesq́; mittẽdi sanguinis scopi sunt, morbi magnitudo, & laborantis robur: & hanc esse primam dicendum est syndromen, non plethoricã, in qua seruata sit sanguinis missio; in illa enim, & hæc cõprehẽditur, vt q̃ morbi magnitudinẽ adaugeat. Quippe nõ solũ vbi iam adsit morbus grauis, sanguinis detrahendi tempus est, sed vbi futurũ suspicamur. Anteuertit.n. Hippocratis doctrina, qua nos docet, q̃cunq; morbis iã p̃sentibus recte perageremus, melius esse, vt ipsa morbis incipiẽtibus, aut imminẽtibus, anteuertẽdo faciamus.

Græcus codex habet, καὶ ἀκμάζῃ ὁ νοσῶν, ἢ ὁ νοσῶν. i. si morbus, & æger in uigore sit, atq; particulã uirium uacare iure interpres uidẽt existimasse sicut & antiquus.

De vict. rõne i mor. acu. cõ. 2. t. 19. 7. 2. 136. c

C Quare & propositos scopos ad sanos transferre liceat. Siquidẽ & his sãguinem mittere expedit, vbi nimirũ magni alicuius morbi metus imminet, ratione habita, & ætatis, & viriũ. Nã siquis, vt magnum incurrat morbũ sit habilis, licet nullum ẽt corpore symptoma acciderit, venam tñ secandam censemus: Satis est enim ętatem, & vires inspexisse. Itaque tria sunt q̃ agnitionem cõtinent, morbi magnitudo, aut p̃sens, aut imminẽs: ætas florens: & virium robur. Forte verò negligentius in iis, q̃ adiecta sunt libro De victus rõne acutorũ exposita uideri possit vna ætatis particula. Nec.n. florẽtẽ duntaxat dixisse recte hẽt, sed addenda est, &, q̃ illã p̃cedit, q̃ sequitur, vti videlicet duæ tñ distinctioni eximantur, nempe puerorum, & senũ. Verũ senũ ætas in virium verbo cõprehendi põt: nulli.n. q ea ętate est, robur inest. Quibusdã uero medicis ne pueris quidẽ robur inesse visum est, sed perperam rẽ intelligẽtibus, sicut alibi nos ostendimus. Itaque si magnum fore morbũ expectamus, aut iã p̃sentẽ inspicimus, aut incipientẽ, venam tũdemus, virium habita ratione tantumq́; ex oratione exemptis pueris: dicemusq; minus p̃fecte positã ætatis dignotionẽ ab eo, qui conscripsit ea, quæ adiecta sunt libro De victus rõne acutorum: Satis.n. sunt ad incidendã venam hi dũtaxat scopi. Neq;.n. vbi tãta crudorum humorum copia accumulata est, ut secandam venã prohibeat, ratio redarguitur: nã illis virium robur nõ adest. Estq; hoc indicium,
D eos haud posse sanguinis missionem perferre, quando vna cũ colore corporis totius, qui exciderit ab indicãdo sãguinẽ abũdare, pulsus adest in vehemẽtia, & magnitudine inęqualis, exuperãtibus per ipsius inæqualitatem, imbecillibus, & paruis. Definitis itaq; tribus mittẽdi sanguinis scopis, nẽpe morbi magnitudine, aut præsente, aut imminẽte, aut incipiẽte; ætate florẽte: uirium robore extra puerorum ætatẽ: ad alia antedicta mittẽdi sanguinis indicia, q̃ non pauci medici adijciẽda eẽ fuerunt, nunc accedamus. Coindicant autem hæc detractionis quantitatem, non ipsam sanguinis detractionem. Itaq; ex morbo, ætate, & uiribus, minuendus esse sanguis cognoscitur: at uacuationis quantitas non ex istis modo, sed ex alijs deprehẽditur. Ea sunt, plethorica vocata syndrome: aeris nos ambiẽtis tẽperies, in tẽpus, & locum diuisa: eaque, quæ in anteacta acciderunt vita circa comesorum tum quantitatem, tum qualitatem: exercitionesq; ac motiones, aut factas, aut non factas. Sed quænam sit in his diuersitas, paulo post viderimus.

De ratione vacuandi eos, qui cum plenitudinis indiciis sanas obeunt actiones. *CAP. 10.*

In præsenti aũt de vtriusq; plenitudinis notis contemplabimur, an vbi eæ in homine solita negocia obeunte apparuerint, mittendus illi omnino sanguis sit: an id necessarium non sit: ubi nulla magni affuerit morbi expectatio. Porrò quid hac de re sentiam, neminem vestrum ambigere

gere arbitror, vt qui sæpe affueritis sanguinis missionē suadenti, tum podagricis, tum arthriticis, tum epilepticis, ad hæc melancholicis, quiq; sanguinem antea expuissent, aut in thorace structuram sortiti essent ad id malum idoneam, præterea vertiginosis, quiq; assidue corripi solent angina, peripneumonia, pleuritidibus hepatidibus, ophthalmiis vehemētibus aut, vt in summa dicā, magno quopiā morbo. Nā in illiusmodi omnibus necessariū esse remediū minutionē sanguinis arbitror confestim adhibitam, post habitam uirium, atque ætatis rōnē. Hæc.n. si forte aliquando nō dicātur, subintelligere oportet. At q nihil eiusmodi vnquam antea perpessi fuerint, omniumque corporis partiū inculpatā sortiti cōstructionē, geminā me vacuationis viā ꝓponere nostis, per venæ sectionē qdē, si in victu sint intēperantes: citra hanc, si tēperantes. Licet.n. frictionibus multis, balneisq;, & ambulationibus, alijsq; motionibus, ad hæc vnctionibus digerētibus, celeriter plenitudinē exhaurire, si vtiq; videbitur nō esse crassi sanguinis abundantia. Talis est, vt plurimū melancholicus, raro verò crudorum quos vocant humorū. Cæterum in redundantia humoris melancholici sanguinē mittere ꝑstat, aut certe omnino medicamento uti atrā bilē expurgante. At vbi crudi succi exuperāt, ante quam morbus inuaserit, caute vacuabis: sed vbi iā febris corripuerit, ut ante m onui, nequaquam. Habebis verò eorum indicium tū colorē veluti plumbeū, aut ex pallido albū, omniaq; potius q̃ rubrum, tum pulsuum inæqualitatē. Si verò & admodum creuerit talis plenitudo, tum & corporis illis grauitas inest, atq; ad motus pigritia, tū mētis tarditas, & sensus hebetudo. Contra verò si qbus ex compressis hæmorrhoidibus cumulatus in corpore sanguis exstiterit, audacter venam incides, & si antea grauē experti morbum nō fuerint. Fieri enim potest, vt apti qdem ad eiusmodi aliquem fuerint, cæterum ob inanitionem, quæ ex hæmorrhoidibus fit, nondum perpessi. Porrò si q illis partes prauam sortitæ structuram appareant, ac potissimum in thorace, omnino eis ocyssime sanguinem d trahes.

E F

De ratione euacuandarum mulierum, quibus menstrua suppressa sunt, ac quòd sanguinis missio reuellendi gratia inanitis etiam corporibus adhibetur. CAP. 11.

IDem me sentire nouistis & de mulieribus, qbus mēstrua restitit purgatio. Neq; enim profecto proroganda in his euacuatio est, non tñ necesse est illis venam scindere: quippe cum malleolorum scarificationes superfluitati quandoque euacuandæ satis esse queant: & quæ alioqui hoc ᷑t hñt, quod mensium vacuationem ciere possunt, sicut etiam in malleolis, ac poplitibus incisæ venæ. Nam plenitudines à suppressis mensibus ortas, omnino per crura euacuabis, siue venam secare oporteat, siue scarificare. Sectæ.n. in cubito venę mulierum reuellere purgationem assolēt. Porrò quæ ex mulieribus albidiores sunt, sanguinem acerrare tenuem solent: quocirca adhibitis malleolorum scarificationibus maxime iuuātur. At quæ nigriores sunt, secta uena curato: crassiorem enim sanguinem, ac magis melancholicum colligunt, magis verò etiam si magnas habere venas appareant, quod illis accidit, quæ graciliores sunt, ac nigriores. Carnosis verò, & candidis paruæ insunt venæ, quibus malleolos scarificare, q̃ venā secare ꝑstiterit, quippe cum hæ paruas in cruribus venas habeāt: itaq; etiam si probe secentur, quod iustum tamen sit, non profluat. Cæterum nō cōtemnenda venæ sectio est, tanquā non sit auxilium reuulsorium, cum me sæpenumero conspexeritis in valida sanguinis è naribus eruptione eo vsum, repēte fluxionem sedasse. Expedit añt, vti vidistis, non eo vsq; sanguinem educere, dū ad extremum uires ducantur, sed quoad quod symmetrū moderatumq; sit eductum videatur, prorumpētisq; sanguinis impetus nondū flaccescat, sed validus permaneat: secare in cubito venam, si ex dextra nare prorumpat sāguis, in brachio dextro: sin ex altera, in sinistro. Simul autem cum hoc agis, artubus vincula inijcito, aut ex lana, aut ex canabe tum hypochondrio directe supposito cucurbitam admittito. Nā hæc nos faciendo, vt scitis, semper erumpentem ex naribus sanguinem compescuimus, cum antea experiundo, quæ scribunt in nares inserenda medicamēta, atq; in frontem illinenda, infirma omnia cōpererim. Itaq; ad ea, quæ supra de sanguinis missione dicta sunt, & hoc quoq; Menodoti opinionem cōuincit, qui putarit plethoricam vocatam syndromē remedij nos admonere. Nā quæ dicta est affectio, plethoricæ plane contraria est. adhibemus autem ad eam sanguinis missionem non vt euacuatorium, sed vt reuulsorium remedium.

G H

Quando melius succedat partita sanguinis detractio; quando semel confestim, vel ad animi deliquium vsque vacuandum. CAP. 12

NIhil æquè artem medicam in agendo coniecturalem efficit,* vti cuiusque remedij quantitas. Etenim, cum frequenter cōpertum habeamus tempus instare exhibēdi, aut cibi, aut potus, cuiusque, aut calidi, aut frigidi: quantum tamē dandum sit, certo haud nouimus: Idem vsu venit in purgātibus medicinis. Nam quòd laboranti præbendum sit medicamen, aut bilem, tum flauam, tum atram, aut pituitam, aut serosum excrementum euacuans, exacte nouimus: cæterum quātū præberi debeat,* nescimus. Atqui talis exhibitio corrigi postea nequit. Nam quod semel in ventrem deuoratum est medicamentum, quo minus omne deuoratum sit, fieri non potest: neque possibile est, vbi plus quam conueniat, iam purgetur homo, partē oblati auferre. At in sanguinis missione summum id bonum est, euacuationem dū vo es posse sistere, ac rursum, quo videatur

* Al. [illegible]

A tempore, fluere sinere, quoad vsq; recte habere appareat. Qua propter præstat, nisi quid vrgeat, priori missione minus detrahere, iterumq; eam repetere, immo si lubet, & tertio. Vbi ergo nulla euacuatione est opus, verum vires sunt imbecilliores, in his euacuationem partiri expedit, vti nimirum & me fecisse vidistis in ijs, quibus crudiorum inerat humorum copia. Nã pauculo sangui ne detracto, protinus melicratum exhibeo probe coctum cum incidentium medicaminum quo piam, velut hyssopo, origano, & interim etiam nepita, aut pulegio, aut certe cum melicrato oxymel, aut oxyglycy: ac sic rursum sanguinem minuo, vel ipso eodem nõnunquam die: interdum die postero, in quo rursum exhibito propositorum medicamentorum quopiam, iterum de sanguine quid aufero: ac rursum tertio die similiter his. Cæterum vbi feruescẽtis inest sanguinis plenitudo, acutissimam accendens febrem, subito ac simul euacuare expedit: eamque inanire tentãdum, vel ad animi deliquium vsque, virium modo inspecto robore. Itaq; memini quibusdam sex detractas protinus cotylas aut postridie, aut tertio, quartove: quibusdam primo & die, cum febris principio noctis cœpisset, aut medio, ac quæ pridie comederant, probe fuissent concocta. Nõnullis autem pridie inæqualitatem, aut* sudorem, aut dolorem capitis alteriusve alicuius partis se sentire querentibus, ac proinde parce esitantibus, vbi febris præcedente inuasisset nocte, pri mo & die me sanguinem detraxisse memini. Nam in quibus tibi sanguinis feruentis copia apparet, quam ocyssime eum vacuare conator, priusquam principem aliquam partem ingruat. Quãobrem nec per noctem sanguinem aliquando mittere verearis. Siquidem ridiculum est, quod quidam factitant, à secunda diei hora ad quintam, aut sextam solũmodo sanguinem mittẽtes, haud alio quouis tempore: quos si non clysteres, cibum, aliaq; exhibere remedia quocunque tempore noctis vidissem, grauiter profecto in illos inueherer. Quoniam vero omnia agunt, haud præfinito vno horarum numero morbis communi, sed vt affectus moneat, in sola autem missione sanguinis dictum modo tempus semper obseruant, tolerabilis est illorum error. Sic itaque affectis ægrotis, vt diximus, expedit & ad vsque animi defectum sanguinẽ educere. Noui enim ex ijs quosdã necessario ex animi deliquio refrigeratos, ac toto corpore affluentibus madoribus, & aluo rupta, celerrime morbo liberatos. Vtile est antẽ pulsuum diminutionibus animũ aduertere, tangendo eos sanguine etiamnum fluente, sicut in alijs omnibus, dum sanguis mittitur, facere consueui, ne videlicet nobis, nec opinãtibus, pro animi deliquio mors occupet: quod sanè tribus euenisse medicis noui. Venam secabat eorũ vnus mulieri febricitanti, aliorum vterq; viro, sed ad tantum animi duxere deliquium, vt vires recuperari non possent. Proinde satius est tã copiosis vacuationibus abstinere, nisi magna incumbat necessitas. Quin & reuulsionem, nõ leue & ipsam auxilium, quodq; sæpe secta adhibetur vena, quanto maiorem in numerum particulares auxeris detractiones, tanto efficaciorem effeceris. Hæc itaque prænouisse præstabat.

*Al. grauitate, & ita & legit Oribasius.

Qua prænoscenda ante venæ sectionem, vt tuto sanguinem mittamus. CAP. 13.

Rursum autem a principio ad propositam reuersi speculationẽ, exponamus quæ summe necessaria esse compertum habemus iis, qui innoxie venæ sectionem obire semper volent. Primum omnium scire conuenit, dum propositi scopi huius præsidii augẽtur, maiorẽ indicate euacuationem, dum verò exoluuntur, tñ detrahendum de sanguinis missione, quanto illi minores euaserint. Morbi itaq; magnitudo cum virium robore primi erant mittendi sanguinis scopi, ille quidem quæ facienda sunt indicans, hic tanquam illum haud prohibens, id quod contraindicare iuniorum medicorum quidam appellant: Nonnunquam. n. affectio mittendum sanguinem cõmonet, cæterum virium contra robur prohibet. Quibus ambobus scopis præsentibus, constat, vt ante diximus, nullam esse crudorum humorum tantam talemq; plenitudinem, quæ hoc inhibere auxilium possit. Deinde considerandum, quæ sit naturalis hominis temperies. Nam quibus amplæ sunt venæ, quique modice graciles sunt, nec candidi, neq; tenera carne prædití, copiosius D euacuabis: contrarios autem parcius, quippe qui exiguum habeant sanguinis, carnemque facile transpirabilem. Hac ratione nec pueris venam tundes, vsque ad quartumdecimum ætatis annũ: post quem si multus congestus sanguis appareat, tempusq; anni vernum fuerit, regioq; natura temperata, & pueri natura bene sanguinea, sanguinem minues: multoq; magis, si aut peripneumoniæ, aut anginæ, aut pleuritidis, aut alterius acuti grauisque morbi periculum incumbat. Detrahes autem primum, vt summum, ad cotylam vsque. Quòd si postea perpendenti vires, perma nere validæ videantur, dimidium eius adicies, reiterata missione. Didicisti autem vehementi pulsui cum æquabilitate, tanquam minime fallaci virium robustarum signo, fidem semper habendam esse, ex abundãti autem & magno. Itaque & septuagenariis, modo dicti adsint pulsus, si affectus iubeat, venam secabis. Sunt enim quidam, & in hac ætate multi sanguinis, viresque habent robustas: sicut alii sicci & pauci sanguinis, & facile* arescentes quauis percussa parte. Itaq; nõ numero annorum solummodo animum aduertes, quod quidam faciunt, sed & corporis habitui. Nam sunt qui sexagesimo ætatis anno venæ sectionem non ferant, cum quidam qui septuaginta nati sunt annos, perferant. Veruntamen minus his vtique detrahes, etiam si eandem habere affectionem, quam florens corpus, appareant.

*Al. nigrescentes. & ita Oribasius.

Sexta Classis. dddddd *Quibus*

Quibus indicijs vacuandi sanguinis mensuram discernamus. CAP. 14. E

OPrimum autem fuerit, priusquam aperiatur vena, hæc omnia cõsiderare, & maxime hemorrhoidibus suppressis, aut muliebri purgatione. Vbi vero incisa vena sanguis effluit, mutationi eius, & maxime cum adest iam phlegmone, labascentiq; fluxionis robori, potissimum aũt pulsuum mutationi tanquam indicio haudquaquã mendaci, animus diligenter attendendus est: continuoq; quiescendũ pulsu alterascente, aut in magnitudine, aut in quauis inæquabilitate. Nã de mutatione in imbecillitatem, quid attinet dicere? didicisti.n. in hac qualitate certã fieri discretionẽ firmarũ, infirmarumq; virium. In quibus autẽ iuxta sectã venã phlegmone est ingens; optimum est sanguinis, & in colore & in consistentia mutationem expectare, sicut indicauit Hippocrates in libro de acutorum victu, qñ de pleuritide verba facit: alius.n. est qui in phlegmone est sanguis, ab eo qui scdm naturã, vtpote plus excalfactus. Nã si antea crudior erat, rubrior modo, & flauior efficitur: sin eiusmodi prius fuerat: ad atredinem uergit adustione. Proinde Hippocrates de pleuriticis hunc in modum scripsit: "Secanda vero in cubito vena interna: nec verearis multum detrahere, donec rubrior, flauiorq; multò fluat, aut pro puro, & rubro liuidus, vtrunque.n. euenit. Siquidẽ signum constituit assumpti alicuius in sectam venam ex phlegmone sanguinis, mutationẽ in eo apparere. Non tñ omni ex parte hæc expectanda est: sed est qñ antequã fiat mutatio cessare conueniat, idq; duplici nomine, ob infirmas videlicet vires, aut phlegmones malignitatem: interdum.n. nihil ab ea emittitur, sed inibi fortiter cõstrictus est. Si tñ vires exolui euacuatione nondum videantur (id quod ex pulsu scies, & si cui sanguis mittitur, ætate sit florenti) expectanda est mutatio. potissimum si ambiens sit temperatus. † Duo.n. hæc sunt, ob quæ maxime cõiecturalis efficitur euacuationis in hoc auxilio quantitas, laborantis natura qualis sit, quam vtique ad amussim nouisse non liceat: & ambientis temperies qualis sit à misso sanguine futura. Nã cum febrilis calor multum sanguinis digerit, atque abstinenter laborans victitat, necessario breui illum nutrimentum ex sanguine destituit, interimque virtus exoluitur. Absumitur autem ob laborantis quidem temperiem, si calida humidaq; sit, cuiusmodi est puerorum: ob ambientem verò si regio sit calida, & tempus æstiuum. Proinde minus detrahimus, q̃ plenitudo commonet, quod ad ætates quidem attinet, in pueris: quod ad corporis habitus, in candidis, & quibus mollis teneraq; est caro, quales Galli sunt: quod ad tẽpus, sub cane: similiter ẽt in regionibus, & constitutionibus. Alia verò ratione, vt & ante propositum est, in contrarijs, hoc est in frigidis tum temporibus, tum locis, largam euacuationem fugimus, propter insequẽtem nimirum refrigerationem. G Quapropter vnum definire in quoq; dictorum vacuationis modum scripto non licet. Memini .n. quibusdam ad sex vsque libras sanguinem detractum fuisse, ita ut febris protinus extingueretur, nec vlla sequeretur virium afflictio: quibusdam vero sesquilibram haud citra leue saltem virium detrimentum: quibus siquis duas uacuasset, extreme læsisset. Quapropter vtiliter quibusdã vnam quoq; detraxi aliquando, immo verò nonnunquam hac quoque minus, idque ex vena aut cubiti, aut poplitis, aut tali. Nam ex venis, quę ad magnos oculorum angulos conspiciuntur, aut sub lingua, quod certe mentione dignum sit, effluere non solet: sicut nec siquis summa in manu, aut pede venam secet, quemadmodum putant, qui lienem curari aiunt à venæ, quæ ad secundum paruum digitum sita est, sectione, de qua fusius deinceps differetur.

De vict. Acu. commen. 2. t. 10. 7. 117. b.

† Oribasius legit δύο γάρ ἐστι ταῦτα δι' ἃ μάλιστα ἀγνοοῦμεν τὸ ποσόν. c. 1. Duo enim hæc sunt, ob quæ maxime ignorat quantitas euacuationis in hoc auxilio, laborantibus natura, cum qualis ipsa sit ad amussim dignoscere nequamus, & ambientis &c.; Quanquã non uidentur hæ duæ scripturæ admodum inter se differre.

Quòd natura euacuatione è directo soleat affectus omnes persanare. CAP. 15.

QVæcunq; igitur de hoc scemmate, siue speculatione, a medicis dicta sunt, ea si scribere aggrediar, opus erit libro ijs sigillatim dicato, eoq; ingenti. Cæterum quemadmodum in alijs, quæ hactenus definita sunt, effeci, vt.i. & mentem meam uobis exponerem, qui eam à rebus ipsis probari vidistis, idem nunc quoque faciam, sumpto initio ab ijs, quæ quotidie in laborantibus uidentur: quæ quidẽ Hippocrates diligenter obseruata, memoriæ prodidit. Est vero eorum vnum primariumq; caput, hoc scilicet: Quibuscunq; κατ' ἴξιν eruptio sanguinis accidit, summum id commodum laborantibus affert: hoc aũt κατ' ἴξιν quòd in rectum intelligatur, omnibus cõfessum est, cum clarissime sępenumero hac voce κατ' ἴξιν in hoc vtamur significato. Quibus verò cõtra euenit, nihil iuuat, aut ẽt interdum nocet, q̃ vires scilicet citra morbi leuamen deijciat, atq; exoluat. Non enim in liene turgente ex dextra nare erumpens sanguis, nec in iecore ex sinistra, vllam fert vtilitatem: sed reuulsio quibus in directum adhibetur, euidentem vtilitatem celeriter ostendit, quibus contra, haud ẽt. Dextra igitur nare sanguis erumpens, ad dextrum hypochondrium fixa cucurbitula, clare celeriterq; sistitur: sicut ad sinistrum, ex sinistra erumpens. Porrò reuulsionis causa, si venam seces, in directe quidẽ oppositis sanguinibus eruptionis, citissime conspicuam videbis vtilitatem: at si contra seces, nihil profuerit. H

* κατ' ἴξιν hoc est in codicibus græcis. Oribasius aũt legit πα... a. passim.

Venæ sectionẽ è directò patientis partis fieri oportere: ac de uenis, quæ in cubito secantur. CAP. 16.

SIc affecto liene* haud æque adiuuerit circa annularem digitum sinistræ manus incisa uena, atque si internam cubiti secueris: multum enim iuuat affectum lienẽ sanguinis ex sinistro brachio detractio. Præstat autem semel quantum conueniat extraxisse, sed in duos dies id partiri satius est. Inuenire tã nequeo, quam ob rem medici lienosis sanguinem detrahere neglexerint:

* in græc. cod. non habetur hæc particula negatiua.

siquidem

A siquidē ego ingētem perpetuo vtilitatem prouenire conspexi, si vel librā dūtaxat una detracta foret. Vacuationis tñ mensura ex dictis scopis coniicienda est. Quin & pleuritidis, quæ è directo laborantis lateris adhibita fuit sanguinis missio, clarissimam sæpe vtilitatem attulit: quæ verò ex brachio opposito, aut oīno obscuram, aut certe post temporis interuallum. Ad hæc, oculorum per sępe dolores grauissimos e directo uenæ, quam humeralē nominant, sectio intra horæ vnius spacium compescuit. Conari āūt in omnibus affectibus præstat, post modicam sanguinis missionem iterato mittere: interim eodem die, si ita expedire videatur: interim postridie: nisi quādo, vt ante dictum est, ad animi deliquium euacuationem ducere cōueniat. Itaq; dolentibus oculis humeralis vocata vena, quæq; ex ea deriuata est, in cubito incisæ, luculentum celeriter commodū afferunt: Affecto vero latere, aut pulmone, aut septo trāsuerso, aut liene, aut iecore, aut uentriculo, ea quæ per alas ad cubiti iuncturam pertingit. Hoc autem casu maxime interior secanda uenit: quòd si nō certe ea quæ ab ipsa diducta, in iuncturæ apparet flexura. Nouistis sanè paulo ante ab humerali vena prædictam diduci, ipsam connectenrē. Nam hi tres sunt loci mittendi ex cubito sāguinis, interior, exterior, medius. Igitur interior vtilis est in iis, quibus inferiores collo partes patiūtur: Exterior vero in iis, quibus quæ his superiores sūt, vt facies, aut caput. Medius locus B interdum vtrasque habet diductas uenas in vlteriorē brachii partem tendētes, ac deinde hic coeuntes: interim verò celeriter in vnum mutuo congredientes, in ipso videlicet iuncturæ flexu: ac nōnunquam obscuram earum alteram, claram verò alteram. Itaq; vbi vena, quæ parti affectæ propria est, obscurior fuerit, & ad mediarum aliquam accedat, conare, quæ a propria diducitur, potius incidere. Est verò vbi & quæ inferiores sunt cubiti iunctura, eas, quæ in vlna existunt scilicet, nihil secare prohibeat, vbi nimirum quæ in cubito sunt non appareant, sed eas certe quæ in rectū sunt affectis. Porrò tam perspicuum sæpe celereq; remediū, quæ è directo affectis partibus venæ secantur afferunt, vt & qui patiuntur, & familiares ipsorum, sæpenumero obstupescant.

Historia Oeconomi Romani diuitis, qui fuit ab oculorum inflammationi, ac cæcitatis periculo, per sanguinis missionem è directo, liberatus. *CAP. 17.*

ITaque olim rogatus sum a diuite quopiam in suburbijs Romanæ vrbis, vt rerum suarum Oeconomum inuiserem, cui cæcitatis imminebat periculum, nā ita ille dicebat: certe magno dolore vexabatur, idq; diebus iam viginti. Diuitis autem illius familiæ præfectus erat medicus sectæ C Erasistrateæ, anxie semper venæ sectionem refugiēs. Vbi ergo laborante inspecto, iuuenem eum multi sanguinis cognouissem: ac oculos quidem nondum vlceratos habere, cæterum phlegmonem maximā fluxionemq;, tum in ambabus palpebris densitatem, atq; in altera quasdam & asperitates: a quibus oborta caligine ægrotus magis magisq; dolebat, ac phlegmone fluxioque acerbabantur: his inquam cōspectis, cognitaque omni ratione curationis, qua medicus ille vsus fuerat: me quidem assidue in suburbium uenire posse negabam, cæterum ex vsu esse, vt triduum, vt minimum hominem paruis tēporum interuallis inspicerē. Permitte igitur illum inquā mihi, si videtur, tres hosce dies. Immo verò, inquit, vt facias obsecro, gratiamq; habebo: quin iā hominē tecum ad ædes tuas in vrbem adhuc. Venit autem circiter horam quintā: ac prima protinus detractione tres sāguinis libras exhausi, deinde hora nona aliam. A quibus mirifice refectus, inūctus est postero die mollium collyriorum quopiam, cui admistum erat, qđ vinum habet, sicuti in eiusmodi facere consueuimus, illitu sub palpebris facto, specilli cuspide in summo medicamen impositum ferēte. Id primum quidem mane faciebam, deinde ad horam tertiam, postea ad nonā. Post quas inūctiones sub occasum Solis in balneum ductus est. Postero deinde die, palpebris extrauersis bis inunctus est, maiore copia collyrii illius quod uinum recipit, molli illi collyrio ad- D mistæ: dein ad uesperā lotus est. Postridie uero mane obuius diuiti illi egressus, eo loci ubi ex uehiculis descendere solēt, salutauit illum oculis apertis, phlegmoneq; ac fluxione plane liberis, q. ante biduū illos ne aperire quidem præ fluxione, atq; dolore potuerat. Itaq; res incantationi similis visa est, adeo vt & ipse ille curationis celeritatem admiratus, exclamaret, vnaq; qui cū eo erāt oēs in clamorē protumperent: cū nos interim haud magnū quippiā fecissemus, nisi tātum ex medici illius comparatione, qui summū malum attulerat venæ sectionis metu: Porrò ex palpebris restabant extergendæ laboranti, tum densitates illæ, tum asperitates, cæterum id fieri nō poterat citra medicamētū mordax. Atqui ferre illud neutiquam potuisset, nisi prius vacuatus foret: dictū enim sæpe à nobis demonstratumq; est, acria omnia medicamenta parti cuius admota, nisi vacuum corpus omne fuerit, atq; ad amussim excrementi expers, fluxionē attrahere, plegmonēq; efficere. Percontatus itaq; tunc diues, quæ nam ea fuisset incantatio, req; omni intellecta, exinde Erasistrateum illum medicum αἱμοφόβον, quasi dicas sāguifugum, nominabat. Hæc itaq; narratio vtriusq; indicationem continet, tum q in affectionibus eiusmodi venam secare oporteat, quod in præsenti oratione propositum nobis haud erat: tum quod è directo laborātium partium: præterea humerales venas secandas, vbi superiores pectore partes laborant.

Quæ vena quibus affectibus secanda: ac de ratione euocandorum menstruorum. CAP. 18. E

POrrò quemadmodum prædictæ omnes partes in cubito secta vena iuuãtur, vt dictum est: sic
quæ his inferiores sunt, illis quæ per poplites, & malleolos decurrunt. Sunt aũt dictis inferio
res coxẽdix, vterus, vesica. At renes cui parti adscribi debeãt, ambigũt: siquidẽ inferiores sunt ijs,
quas prius recẽsuimus: superiores verò q̃ eę, quas secũdo loco. Itaq; misso ex cubito sanguini in-
terdũ auscultãt, vbi videlicet recẽs fuerit phlegmone, copiaq; sanguinis affuerit: q bus verò affe-
ctio inest, quã ꝓprie nephritin nominãt, eam quæ in poplite est secare expedit, aut certe quæ in
malleolis sunt. Porrò vteri inflãmationes magis ẽt q̃ renum, à venis in crure sectis iuuantur. Nã
quæ ex cubito fiũt euacuationes, aliud ẽt hñt adiunctum malũ, nẽpe ꝙ purgationes mẽstruas cõ
primãt, sanguinẽ ad superiores corporis partes retrahẽdo: Quæ verò fiunt ex cruribus, tñ ab est
vt retrahant, vt ẽt mẽses ꝓmoueãt: ac vbi id facere volueris, tp̃s consueti mulieri circuitus tribus
quatuorve diebus anteuertẽs, aut vena incisa, aut scarificatis malleolis cruris vnius, pauculũ eua-
cuato: deinde postero die similiter facito in crure altero: vt tñ ẽt istis diebus, in quibus vacuas, &
ante eos quatuor aut quinque, extenuantẽ victũ ꝓcures. Conscriptus est aũt à nobis seorsum li-
ber de victu extenuãte. Sed mulieribus sine huiusmodi victus rõne menses abunde ꝓuocant, &
nepita, & pulegiũ. Exhibebis ea in melicrato cocta, sed antea cõtusa, arida, cribroq; subtili discre F
ta, ac rursum trita vsq; dum pollinem tenuitate referãt: ita deniq; melicrato insperge. Porrò con
uenientissimũ potui tẽpus est à balneo, inuolutis adhuc linteo. Atq; hæc quidem medicamenta
mitia sunt. Valentiora sunt, sauina, & dictamnum, cæterum vsus ante dictis similis. Datur aũt &
hoc tp̃e medicamentum, quod ꝓprie amarum appellatur, centum habens drachmas aloes, mi-
stis aliorũ medicaminũ cuiusq; sex. Optimũ est, vbi cinnamomũ acceperit. Sed hæc obiter sint
dicta, quãquã non à re ipsa aliena, quãdoquidem sanguinis ex vtero † fluxui auxiliantur, cũ eua-
cuatione ex cruribus, quæ fiat aut malleolis scarificatis, aut incisa in talo, aut poplite vena. Memi
ni me ischiadas, siue coxendices, vno die facta ex crure euacuatione curasse, nimirũ vbi nõ ex fri
gore, sed impletis sanguine, quæ in coxa sunt, venis, ꝓuenissent. Quare secta in poplite vena cõ-
modior ita affectis est, q̃ in malleolo: scarificatio autem nihil perspicuo illis prodest.

† *Clarius, fluxũ coadiuuãt, nõ eorũ corrigũt.*

De ratione vacuandi per sectionem venarum, in initijs, ac finibus fluxionum: ac eo quoque tempore cum praseruare ab imminentibus morbis voluerimus. CAP. 19.

POrrò, vt summatim dicam, incipientes phlegmonas reuulsu euacuare oportet: quæ verò in-
ueteratæ iam sunt, ex ipsis, si fieri potest, affectis partibus: quòd si nequeat, saltem ex vicinis.
Etenim in incipientibus, auertere quod influit expedit: in inueteratis autem, ipsum tãtum quod G
affectæ parti infixũ est, euacuare. Euacuabitur porrò id optimè per venas coniunctas cum ijs,
quæ in partibus ipsis sunt sitæ. Huic rationi experientia quoque subscribit. Quocirca quæ in gut-
ture & arteria, graui torquentur inflammatione, in principio quidem secta in cubito vena, post
principium autem sub ipsa lingua, magnifice prodest, incisis videlicet venis, quæ sub ea sunt, am
babus. Sic induratæ phlegmonarum in oculis reliquiæ, secta quę ad magnum decurrit angulum
vena, mirifice iuuantur: Sicut capitis grauitates, & inueteratos in eo ex plenitudine dolores le-
uare manifeste solet tusa in fronte vena: At incipientes, aut etiam vigentes, per cucurbitam in
ceruice procurata retractio, interim quidem solam, interim cum scarificatione. Cæterum præua
cuatum esse corpus vniuersum oportet. Eadem ratione incipientes in occipitio dolores, aut ẽt
vigentes, incisa frontis vena iuuat. Quippe reuulsiones cum euacuatione adhiberi magis debent
in fluxionibus incipientibus: quæ vero fiunt, ex ipsis partibus affectis, aut illis vicinis, in phleg
monis quæ velut scirrhi naturam referunt. In quibus autem corporibus nulla dum particula
affecta est, cæterum uacuationem vere ineunte anteuertimus, in ijs, si quidem talis sit homo,
qui quotannis æstiuo tempore febrilibus morbis obnoxius esse assolet, atque eorum suppedita-
tionem euacuare studemus, æque pars quæuis in sanguinis detractionem accommoda est: sicut H
sanè etiam si arthriticus sit, omnibus articulis laborans. Quibus autem eximie pars quæpiam,
vbi prius euacuati non fuerint, infestetur, haud æque liceat ex quauis parte euacuationem moli-
ri, verum sicut in ijs, qui pati iam occipiunt. Quamobrem podagricos ex cubito euacuato: co-
mitialibus verò morbis vertiginibusq; obnoxios, potius ex cruribus. Cæterum si retentæ hæ-
morrhoides mittẽdi sanguinis occasio sint, si quidẽ cohibere eas voles, quæ in brachio sunt: sin
prouocare, quæ in cruribus sunt, venas secare conuenit: at in ijs, quibus repressi sunt menses, sem-
per in cruribus. Non.n. vt in hæmorrhoidibus quidam eiusmodi liberari euacuatione volũt, qui-
dam habere etiam gaudent, ita quoq; se res habet in mensium purgatione. Quippe cum hæmor
rhoidum euacuationem vereamur, ne in tantam euadat immoderationem, vt hoĩem vel proti-
nus interimat, vel hydropicum, aut cachecticũ hoc est habitus mali, reddat: At vteri purgationi-
bus, vt quæ scd'm naturã sunt, tale nihil euenit. Accedit tñ aliqñ, vt ex vtero per erosionem san-
guis erũpat, in quibus nõ idem est curationis scopus: siquidẽ haud effluere sanguinem volumus
vti ex mensibus, sed plane sistere consilium est. Cõis ergo in his omnibus, ijs qui vere ineunte ad
sanguinis missionem accedunt, hæc ratio est. Si quidem insigniter infirmam partem aliquam ha-

A beant, in quam quæ colligitur plenitudo decumbat, per reuulsionem euacuare: atsi tale nihil sit qua cuique magis placebit, excepta tamen aut hæmorrhoidis, aut mensium retentione, ut paulo ante definiuimus.

Aduersus eos qui primis tantum morbi diebus sanguinem mittebant. CAP. 20.

De hoc sanè potestate & supra dictum est: veruntamen satius fuerit & hic quoque omnia percurrere, omnibus quæ ante dicta sunt, in vnum collectis, & siqua non distincta sunt, vnà discretis. Igitur vniuersim hoc sciendum, in sanguinis missione dierum numero primum haud esse attendendum, sicut quidam scripsere: ac nonnulli admodũ ridicule, post tertiæ diei paroxysmum, quando videlicet, vt aiunt, dignotio quædam habetur, qualis sit in forma, & moribus, atq; adeo tota natura sua morbus. Alij extremũ terminum mittendi sanguinis definiunt diem quartum, intra quem missionem sanguinis concedunt in paroxysmorũ interuallis adhibendam, electo quo libeat die. Alij detrahere festinant, quibus sanguinis detractionẽ ex vsu esse statuerint, transfluente etiamnũ eo, ac vbi nec dum firmiter in parte aliqua superfluitatẽ recipiente inhæserit, vnum modo considerantes, nũ corruptio aliqua cibi in ventre concoquendi sit facta, aut tarda concoctio, aut ẽt cibi in eo contineantur. Ergo ꝙ maturandũ sit, in quibus vacuatio ex vsu

B est, nisi prius cõcoqui aut cibos, aut in primis venis cõrẽtos semicoctos succos, oporteat, rectissime præcipiũt, habendaque fides. Verũ quoniã quintum sæpe diẽ, aut sextum ab initio expectãt, priusquam nos ad curandum accersunt, expediet nihilo secius quoque sanguinem detrahere, ẽt, si huius auxilij primum tempus sit omissum. Quocunque enim die mittendi sanguinis scopos in laborante inueneris, in eo auxilium illud adhibeto, etiam si vel vigesimus ab initio extiterit. At, qui nam fuerint hi scopi? Morbus ingens, Roburque virium, excepta ætate puerili, & aere nos ambiẽnte valde calido. Porrò autem quoniam prius exoluitur temporis tractu in plerisq; morbis virtus, idcirco & mittendi sanguinis occasio dierum numero deperditur: non tanq̃ primario id dies efficiunt, sed re aliqua intercedente, nempe virium dissolutione. Itaque si quando vel secundo à principio die vires exolui videantur, à vena secanda abstinebimus.

De hora in detractione sanguinis eligenda. CAP. 21.

Sed enim ꝙ in ipso rursum die in quo sanguinẽ mittimus, obseruanda sit febris declinatio, clarere satis arbitror: quanquã quibusdam id non satis sit notũ, qui manè tantum tundendã esse venam, aut ad summum in horã vsq; quintã aut sextã, existimant. Verũ siquis memoria tenet q̃ toto supra libro sunt dicta, nihil tale cõmittet, sanguinẽ mittẽs quauis diei noctisq; hora, modo

C respiciat, in febrientibus quidẽ particulariũ paroxysmorũ declinationẽ: in q̃bus aũt aut ob oculorũ lippitudinem, aut aliud simile, citra febrẽ, hoc opus est auxilio, nõ declinationẽ oĩno, cum oĩno febris non adsit, sed magnitudinẽ aut doloris, aut phlegmones, aut totius affectus, in quo secta opus est vena, inspicere cõuenit. Cum aũt nihil eiusmodi aut vrgeat, aut ꝓhibeat, præstat mane venam incidere, haud protinus ex somno excitis, verũ circiter horã vnam iam antea vigilantibus. Dictum est aũt, ꝗ & lauaero vti quibusdam expedit. quod si verũ est, & præeunte quoque ambulatione nonnullis. Cæterum in quibus vere ineunte venam incidere aggredimur, aut ꝓp febris metum, aut alterius cuiuspiam affectus, scito me sanguinẽ misisse q̃busdam ẽt, postea quã rerum solitarum quippiam obijssent sine in ludo literario, siue in officinis, siue in foro, siue in ædibus. Iteratæ tamen detractionis tempus, in quibus simpliciter quidem vacuare conamur, eodem die esto: at in quibus reuellere, si vel duobus deinceps diebus fiat, melius fuerit. Porrò intento semper animo in omnibus id genus in laborantis vires esto, manu iugiter arterijs illius admota: sunt enim quidam tam ad patiendum apti, vt confertam inanitionem non ferant: quo casu, refecto primo die ægroto, iterare secundo detractionem expedit.

De affectibus, qui in arterijs in capite dissectis iuuantur. CAP. 22.

D Qvòd autem arterias antiqui venas appellabant, & à nobis alibi demonstratum est, & ante nos alijs confessum extitit. Ob id ipsum ergo, ac præterea ob disciplinarum affinitatem, cõpendij gratia satius mihi visum est, haud alium conscribere librum de arteria secanda, sed orationi de secanda vena annectere, atq; id ipsum in hac parte, in qua cõsideramus quas venas ob quas partes affectas secare oporteat. Sicut. n. alias venas ob alias affectas partes ostẽdimus secãdas, sic quoq; & quæ in temporibus sunt arterias, & quæ post aures, incidere medicis mos est: in tẽporibus quidẽ, infestantibus oculos fluxionibus tum calidis, tum spirituosis: post aures verò, in vertiginosis maxime, & ijs qui diuturnis doloribus capitis calidis ac spirituosis affliguntur.

Iam verò & ob alios quoq; affectus in capite cõsistẽtes diutinos, sunt qui arteriarũ post aures vtuntur sectione. Non tñ in vlla alia particula patiente eam adhibuerunt, tametsi multæ sint, quibus hoc potius auxilio, q̃ venæ sectione, sit opus: vbi enim calidus spirituosusq; infestus est sanguis in arterijs aceruatus, illic communibus parti affectæ sectis arterijs est opus: verum propter difficilem eruptionis sanguinis compressionem, arterias medici incidere metuunt: quippe cum, siquis in secanda forte vena arteriam vulnerauit, ægre statim sanguinis eruptionem compescat: ac vbi res optime cadat ad cicatricem perducta diuisione, tamen aneurisma fiat.

De periculo impēdente ys, quibus non recte dissectæ sunt arteriæ: & quo pacto Galenus somnij monitu eas ausus est dissecare. CAP. 23. E

QVin & interijsse quosdam noui ab arteria interiori in cubito venæ subiecta, nonnullos qui se protinus ob vinculum circumpositū, volentibus medicis sistere sanguinis eruptionē, in gangrænam incidentes: alios postea in aneurismate manu curando defunctos, necesse.n.hic est laqueo vasculum constringere. Itaq; maiusculas proinde arterias medici refugiūt, paruas aūt tanq̄ haud ita multum profuturas, quāquam & ipsæ quoq; nonnunq̄ haud paruum attulisse cōmodū uisæ sunt, cum hoc ꝙ & citra aneurisma cicatrice claudantur. Quin & si maior sit arteria, & ipsa quoq; citra aneurisma cicatrice includi potest, tota nimirum dissecta: idque ipsum sæpenumero imminens ex sanguinis profluuio discrimen sustulit: clare enim apparet, cum tota transuersim per se totam discinditur, reuulsis utrinque partibus ambabus, unam sursum, alteram deorsum concedere. Atque id quidem & uenis, uerum moderate, usuuenit, sed, arteriis semper plus quam uenis. Sanè uerò quæ mihi occasio extiterit secandæ arteriæ, nunc iam tibi edisseram. Monitus per quædam insomnia, quorum duo perspicuo mihi uisa sunt, accessi ad dextræ manus arteriam, inter indicem & pollicem sitam: siuique fluere, donec sponte sangus resisteret, nam ita somnium præceperat: effluxit autem non tota libra. Subito itaque diuturnus extinctus dolor est in F illa maxime parte fixus, qua iecur septo transuerso committitur. Mihi quidem hoc ętate iuuenili euenit. At minister Dei Pergami, diutino lateris cruciatu laborans, liberatus est arteria in summa manu incisa, aggressus & ipse illud insomnii monitu. Porro alteri cui ex uulnere in malleolo inflicto dissecta arteria fuerat, sanguinis quidem cursus haud quieuit, donec ego vocatus totam dissecui: ac medicamento ex aloe & manna & ouorum albumine, pilis leporum mollusculis imposito, vsus fui: citraq; aneurisma curatum est vulnus, obducta videlicet arterię osculo carnę. Vir autem ille quartum iam annum haud exiguis temporum interuallis coxæ dolore vexatus, exinde prorsum sanus extitit. Hæc itaque mihi persuaserunt, ut subinde in summis artubus, immo & in capite, arterias secarem in omnibus doloribus, qui à calida spirituosaque substantia nasci uidebantur, & maxime in membranis: quarum dolor punctioni similis est, ac sensim expanditur, pungente quidem sensu vna in parte, tanquam in affecti loci centro, infixu: tensionis verò sensu percipiente omni circumcirca ad centrum particula.

SEXTAE CLASSIS FINIS.

aaaaaa bbbbbb cccccc dddddd

Omnes sunt terniones, præter dddddd duernionem.

Venetijs, Apud Iuntas.